T. D. K.
7662
4222
1874

ATALAR SÖZÜ

HAZIRLIYAN

VELET İZBUDAK
Kastamonu Saylavı

398

1936
İSTANBUL
DEVLET BASIMEVİ

T. D. K.

Yenimahalle Halk Kütüphanesi

ATALAR SÖZÜ

HAZIRLIYAN

VELET İZBUDAK

Kastamonu Saylavı

Yenimahalle Halk Kütüphanesi

Demirbaş No. 7662

Tasnif No. 398

1936

İSTANBUL

DEVLET BASIMEVİ

ÖNDÜN

Türkü anlamak için malûm olan birçok vasıtaların birincilerinden sayılan tarih'ten, hattâ Türk'ün kendisinden ve lisanından ve eş'arından, âdatından ve âsarından ziyade bence (*Atalar sözü*) hepsine tercih olunur. Bugün birçok şahitlerin, tahkik vesilelerinin teyidine mazhar olmadan mücerret kitaba yazılan tarihe o kadar itibar olunmuyor. Çünkü bir hayli sebepler ilcasiyle tarih tahrif ediliyor. Tarih'e asılsız sözler yazılıyor. Atalar sözü; zaman zaman istimalden sakıt olan kelimeler ve tabirler değişse bile müfat ve mazmunu cihetinden tahrif kabul etmiyen mübarek naslardır. Çünkü hepsi tevatürle asırlardan beri atalarımızdan bizlere naklolunmuşlardır.

Evet, Ahmet Vefik paşanın (*Atalar sözü*) kitabında ve hemen onun aynı ve biraz eksiği olarak Şinasi'nin ve diğerlerinin neşrettiği bu kabil eserlerde ataların söylemediği, yani senelerce bir çok Türklerin ağzında çalkanmayıp belki herhangi bir adamın uydurduğu sözler de vardır. Bunlar yine Türkün sözüdür. Fakat hakkında ümmetin icmaı olmadığı cihetle Atalar sözü değildir[1]. Atalar sözünü teyit edecek başka vesileler vardır. Atalar sözü ile meşğul olanlar onları pekâlâ ayıklıyabilirler.

Vesilelerin birincisi eski nüshalardır. Şu istinsah ve şerh ve izah eylediğim (*Atalar sözü*) kitabı gibi ki Fatih kütüpanesinde tıptan, Türkçe ve eskiden yazılmış, Mevlana Şemsettin namındaki tıp âliminin yazdığı *(Teshil)* kitabının sonuna kadim sülüs hattı ile ve eski imlâ ile harekeli olarak yazılmıştır. Kitabın numarası (3443) tür. Zannıma göre bizde en eski yazılan Atalar sözü kitabıdır. Onun için bu kitap, hadis ilminin Buharî'si gibi pek kıymetlidir ve en doğrudur. Telif tarihi hicrî 885 senesi, istinsah tarihi de tahminen yine o asır içindedir. Bu kitap (*Dedekorkut*) kitabından da eskidir. Onda Osmanlılar hakkında cemileler gösterildiğine nazaran *(Dedekorkut)* kitabının yazıldığı diyarların o zamanlar Osmanlılar eline geçtiği sarahaten anlaşılıyor [2]. Hattâ diğer kitaplarda Osmanlılar hakkında birçok ata sözleri yazıldığı halde benim nüshada

[1] Bundan yirmi sene evvel Osmanlı Adliye memurlarından Kırımî Abdülhalim Hakkı namında bir zat iki büyük cilt atalar sözü toplamıştır ki kısmı azamı o zamanda tedavül eden alelâde sözlerdir.

[2] Dede Korkudun telif tarihi ile bizim Istanbul'da basılan nüsha arasında hayli fark vardır.

Osmanlılığa, Osmanlılara ait hiçbir bahis yoktur. Belki Türk hakkında meseller vardır. Kezalik barutu, tüfeği de bilmez; oktan, kılıçtan bahseder. Ata sözlerinin sayısı (695) tir. Üstündeki *(Teshil)* kitabı ise Osmanlılık evailinde telif edilmiştir. Demek ki (*Atalar sözü*) kitabı (*Teshil*) in sonuna bir kadim nüshadan aynen nakledilmiştir.

İkincisi: Başka başka kimseler tarafından, belki de başka başka memleketlerimizde toplanılmış ata sözleridir. Bu kabil sözler birbirine benzerse hem lâfzının, hem manasının sıhhatine ve tevatürüne hizmet etmiş olur.

Üçüncüsü: Türkiye Türklerinin başka meselâ, Azerî, Özbek, Tatar, Kırgız diyarlarından toplanılan atalar sözleridir. Hele bunlar bizim Ata sözlerimizi teyit ederse o meselin sıhhatinde şüphe ve tereddüt olamaz.

İşte bu üç miyara maruz olanlar hakikî Atalar sözüdür. Uydurma değildir.

Bir de bunların fevkinde bu kabil ilimlerle meşğul olanların bir (*zevki selim*) i hasıl olur ki o zevk; bir sözün ata sözü müdür, yoksa herhangi bir kimsenin lâfı mıdır, anlaşılır. Bu anlayış ta bâlâdaki delillerin yardımıyle olup kavli mücerret olmadığı cihetle tabiî makbuldür.

Atalar sözünü, Türk'ü anlamak için en yüksek ve en doğru, her veçhile en birinci sermaye saydığımın sebebi bir kere bu kabil sözler Türk'ün kabulüne mazhar olup benimsemiş ve her münasebet düştükçe ayet irat eder gibi söyliyerek «artık buna da diyeceğiniz yok a, işte atalarımız böyle buyurmuşlardır» diyor [1].

İkincisi: Bu sözler öyle alelâde laflar değildir. Asırlarca tecrübe mahsulüdür. Bir halde ki, şüphesizdir ki birçok ağızlardan bu kabil sözler sudur etmiştir de kısmı azamı âmmenin kabulüne mazhar olmıyarak dökülmüş kalmış ve en nihayet süzüle süzüle o manada bir veya bir kaç tanesi dillerde destan olabilmiştir. Veyahut bazı vekayi neticesi halka iyilik veya fenalık cihetinden tesir yapıp o tesir mahsulü de bir cümle suretiyle dillerde dönmüş dolaşmıştır. Bu kitapta bunun misali de görülecektir.

Ata sözlerinin mahiyetine gelince: Bunlar şüûnu hayat kadar çok ve karışık olduğundan onları tasnif edip te ihatalı bir surette yazmak adeta bu bapta müdevven bir ilim vücude getirmektir. İcmalen şunu söylemeli ki: Ata sözleri her evde bulunacak ve her Türk'ün okuyacağı mukaddes kitaptır. Zaten birçok cümleler hepimizin dilimizde dönüp dolaşıyor. Kudsiyeti türlü türlü sebeplerledir. Pek eskiden Türk diyarlarında birçok peygamberler, hakîmler gelip geçmiştir. Ve bu elimizdeki ata

[1] Türk kendi sözüne de bu kuvveti, bu katiyeti verir. Bir meselenin katisini, artık dönülmez şeklini diyecek olursa (efendim bu işin Türkçesi budur) dedi mi, artık o dönülmez hakikattir.

sözlerinin bir kısmı onların mukaddes kitapları müfadıdır. Belki de ayni ayetlerdir. (*Oğuz türesi*) dediğimiz kanunların umdeleri de atalar sözü içindedir. (*Türk türesi, Türk türesi*) deyip durduğumuz da bunların içinde mevcuttur.

Balâda söylediğim veçhile Atalar sözü ayni zamanda Türklerin hüviyetini gösterdiğinden birçok sözler - alelhusus nüshası kadim olursa - tarihin bazı cihetlerini tashih ve bazı cihetlerini de tenvir eyler. Nitekim bu eserin Dedekorkut tan evvel toplandığını ve daha eski olduğunu balâda izah ettik. Kezalik meselâ, bu kitapta bir ata sözünde (*Türk şehre gelince köpeği bile farsça söyler*) diyor. Tarihçe malûmumuzdur ki, Selçukiye zamanında büyük şehirlerde memurin, eşraf, tüccaran farisî konuşur ve yazarlardı. Türkçe; avamünnas dedikleri halk ile köylüler arasında konuşulurdu. Eskiden yani Osmanlılıktan evvel yazılan türkçe eserler vaktile Mısırda, Şamda, Akkoyunlu, Karakoyunlu, Karamanoğulları, İsfendiyaroğulları diyarlarında yazılmıştır. Selçuk diyarlarında bütün eserler ve şiirler farisî dille yazılmıştır. Hazreti Mevlâna da bu sebeplerden dolayı eserlerini babasının memleketi acemcesiyle yazmağa mecbur olmuştur. Türkçe yazsaydı okumalarını ve ıslah olmalarını istediği kimseler okumıyacaklardı. Kaldı ki Âşık Paşa mesneviyatını türkçe yazmış fakat yine kimse okumamıştır. Nüshaları da ancak o zaman yazısile olmak üzere on'a baliğ olmuştur. Farisî yazsaydı (*Mesnevii şerif*) ve (*Hamsei nızamî*) gibi bütün Selçukî memleketlerinde okurlar, yazarlardı. Ve bütün dünyaya taammüm ederdi.

Edebiyat noktai nazarından da ata sözleri en birinci nümunelerdendir. Bizim hakihî edebî yazılarımız işte onlar gibi ve fakat bugünün iktizasına göre yazılacaktır. Atalar sözü daima dillerde tedavül edegeldiği cihetle her devirde birçok türkçe kelimeler istimalden sakıt olup yerine arapça,acemce kelimeler doldurulmuştur. O kabil tebdilâtın aslını eski atalar sözü kitapları ve Pentnamei Güvahî kabilinden eserler tashih eder. Bazılarını bununla uğraşan, ayni zamanda da ilmi lisan erbabından olan zatlar anlar ve icabında eski türkçelerini yabancılar yerine koyabilir.

Ata sözlerinin ibare cihetinden bozulmayıp eskiden kalanları o kadar fasih ve beliğdir ki insanı meftun eder. Sanayii bediiyeden gayet güzel kafiyeler, lâfzî ve manevî cinaslar, telmihler, kinayeler, iyhamlar vesaire hepsi görülür.

Bazısı Türk vezninde bir mısradır, bazısı beyittir, bazısı üçleme ve kıt'adır, bazısı arapların ürcûzeleri gibi ve serbest vezinli en eski şiirimizdir.

Bazıları ancak mukaffa bir cümledir ki, efradını cami, ağyarını mâni olarak gayet lâtif bir hükmü havidir.

Hasılı gerek lâfız, gerek mana cihetinden nümunei imtisal addedilecek beyanatı âliyedendir.

Şu elimizdeki eski nüshanın da kıdeminden dolayı birçok kıymeti vardır. Sonradan cemedilen ve tabedilen nüshalardaki bazı mesellerin başkalarına ait olduğu görülürki ekserisi Osmanlılar zamanında tebdil ve tahrif edilmiştir. Bunlar da topu iki üç tanedir. Paşanın kitabında olan bu kabil; diğerleri ise bu kitapta yoktur.

Çünkü sonradan Türk'ün ekmeği ile adam olan ırklar tarafından uydurulmuştur. Bazı halis türkçe meseller vardır ki sonradan kelimeler yabancı sözlere tebdil edilmiştir. Bazısının manası ya külliyen veya kısmen değişmiştir. Bazı mesellerin bir cüz'ü kalmış ikincisi unutulmuştur. (*Tama tama göl olur, düşman gözü kör olur*) meselinin ikinci cüz'ü elyevm unutulmuştur. Bu kitapta daha emsali görülür.

(*Bana öyle gelir ki: Türkün hakikî idare temelleri bu sözlerin müfadına muvafık olarak atılacaktır. Bu nümuneyi de Büyük Gazi gösterecektir. Zaten teşkilâtı esasiyemizin birçok hükümlerinin altına delil olarak bir ata sözü yazmak, yani bu kanunlar Tür'kün öz ruhuna muvafık olduğunu göstermek kabildir*).

Bu kitapta bir hayli lûgavî faide vardır. Birçok meselde mühim halis türkçe kelimeler vardır. Onları Türk Dili adlı lûgat kitabıma naklettim.

Bu kitapta servetin mîyarı (100 *koyun*) dur. Çünkü Akkoyunlu, Karakoyunlular gibi göçebe ulus içinde yazılmıştır. Kezalik bu kitap toplandığı vakit henüz barut ve tüfek halka dağılmamıştı. Onun için meseller hep kılıçla oktan bahseder ve kılıcı harp alâtının başı olarak gösterir. «*Ulubeylerin kanğlısı tavşan avlar*» meseli bunların (*Osmanlı*) ları bilmediklerini gösterir. Çünkü bu mesel bilâhare «*Osmanlı, tavşanı araba ile avlar*» olmuştur. Osmanlı tarih kitaplarında bu mesel medarı fahrolarak görülür. Bazı meseller de Osmanlılık zamanında Türk aleyhinde medarı zem olmuştur. «*Yoksul âlâ ata binse selâm almaz*» sözü sonradan «Türk ata binince *Bey oldum sanır, kimseyi tanımaz*» şekline girmiştir.

(*Cuha*) yani maskara sözü (*Türk*) yapılmış «Türk'e beylik vermişler en önce babasını asmış» şekline girmiş. Halbuki aslı «*Cuhaya* muhtesiplik vermişler evvelâ atasın haklamış»tır. Bu kitapta böyle yazar.

Velet İzbudak

OKUYANLARA İKİ SÖZ

Bundan 470 yıl önce, bugün adını bilmediğimiz bir zat tarafından (*Atalar sözü*) namı altında toplanmış olan bu değerli eser 1934 de İstanbulda Fatih Kitapsarayında tıbba ait (*Teshil*) adlı bir yazma kitabın sonuna eklenmiş olarak bulunmuş ve (*Türk Dil Kurumu*) tarafından fotoğrafisi aldırılmıştır. Kurum üyelerinden Kastamonu Saylavı Bay Velet İzbudak bu Ata sözlerini bugünkü dile çevirerek hazırlamış, Kurumun lengüistik - filoloji kolu da bunun basılmasını yerinde görmüştür. 42 sahifeden ibaret olan bu kitapta 695 Ata sözü vardır.

(*Atalar sözü*) nün fotoğrafî klişeleriyle birlikte herkesin kolayca okuyabilmesi ve faydalanması için bu Ata sözleri, aslındaki yazılışa en çok uygun bir şekilde yeni Türk harfleriyle de basılmıştır.

Kitabı okuyanlara kılavuzluk edebilecek olan bazı noktaları şurada gösteriyoruz:

1 — Asıl kitapta bulunan Ata sözleri, her numaranın ilk satırı olarak (10) punto siyah harflerle dizilmiştir.

2 — Bunun altında ikinci satır olarak bu Ata sözleri kısaca bügünkü şiveye çevrilmiş ve bunlar da (10) punto düz harflerle dizilmiştir.

3 — Bundan sonra bazı Ata sözleri de yine (10) punto düz harfle dizilmiş olan, 1), 2)... gibi rakamlarla işaret olunarak biraz içerlek yazılanlar Divanı Lûgat-it-Türk de, yahut şairlerimizin darbımesel halini almış bulunan beyit ve mısralarında görülen veya bugünde halk tarafından kullanılan Ata sözleridir; bunların sayısı da (565) dir.

(*Divanı Lûgat-it-Türk*) den naklettiğimiz Ata sözlerinin anlamı (-) işaretleri içinde izah edilmiş ve [ ] içinde (*D. L. T.*) harflerile (*Divanı Lûgat-it-Türk*) ismi işaret edildiği gibi, yanında Romen rakamlarıyle cildi ve bayağı rakamlarla da sahife numaraları gösterilmiştir. Beyit ve mısraların altına da parentez içerisinde (8) punto italikle sahibi olan şairin adı yazılmıştır.

4 — Klişesini koyduğumuz fotoğrafide müellif, yahut müstensih tarafından unutularak yazılmamış olan harf ve kelimelerle yanlış yazıldığını sandığımız kelimeler parantez içerisinde ve o kelimenin yanında yazılmıştır.

5 — İlâve edilen Ata sözlerinde iki türlü söylenenlerinin değişik yerleri parantez içerisinde gösterilmiştir. Meselâ: "Araba devrilince yol gösteren çok olur,, sözü "araba kırılınca yol gösteren çok olur,,. Şeklinde de söylendiği için bu gibi söz değişimleri "araba kırılınca (devrilince) yol gösteren çok olur,, şeklinde yazılmıştır.

6 — Gerek asıl Ata sözlerinde ve gerek izah ve ilâvelerde geçen bazı sözler de, bulundukları cümle içinde anlattıkları manalar da alfabe sırasıyle ve lûgatçe halinde kitabın sonuna konulmuştur.

HAZA KİTABI ATALAR BİFERMAYED OĞULLARA BİSMİLLÂHİRRAHMANİRRAHİM

Her işün evveli bismillâhirrahmanirrahim ola nekadar müşkil iş varsa yardımcısı ola. Akıl ile irdi, dücihanı haktan gayrı bulmadı. Her kime hak gerekse nimetine şükreylesün, gönlünden gidermesün, müdam anı zikreylesün. Hem Resuline salâvat ve selâmıbîhad, bîpayan. Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, bunlar islâmı eyledi ayan. Hasan, Hüseyin, Hamza dükeline fikrin olsun. Hak Taalâ buyurur: Velekat kerremna beni ademe [1] Âdemî oldur ki hak söz ile amel eyleye. Her sözü kancaru [2] varur aklile ol söyleye. Sözüm çok; dürlü dürlü, her biri bir suretten gelür. Aklı olan hak sözü bulduğu yerde alur. Atalar sözü Kurana girmez yanınca yilişür [3], Pes bu söz ol söze hakikatte bulışur. Söylenmemiş söz cihanda herkez olmaya; söylenmişi gönlüne yaz, söylenen girü gelmeye. Cihanda gizli söz olmağıçün aşikâr, ol sebepten ad virildi buna (Kitabı Atalar). Okuyanlar, dinleyenler olmasun horu zelil. Bu sözleri cem idene tevfiki iman virsün Celil. Bu kitap pür pend ile(?) hatmoldukta tamam, hiçretin sekiz yüz seksen beşi olmuştu, vesselâm. Geldük imdi atalar sözin söyleyelüm, her biri ne dimiş öğüdini şerheyleyelüm. Atalar eydür:

1 — **Ulu sözi yirde kalmaz.**
Büyüklerin sözü altun gibidir. Yerde kalmaz, biri almazsa öbürü alır.

2 — **Ulusın bilmiyen Tanrısın bilmez.**
1) Büyüğünü bilmiyen Allahını bilmez.

3 — **Uluların sözü kur'ana girmez illa yanınca yiler.**
Büyüklerin sözü, kuran ayetlerinden değilse de, delâlet ettiği mana itibarile ondan aşağı kalmaz.

4 — **Ulular öğüdin tutmıyan uluyu kalur.**
1) Ulu sözü tutmıyan uluyu kalır.

5 — **Önin anlamayan sonun tanlar.**
Birşeyin iptidasını anlamayan sonunda şaşar kalır.

---

[1] Adem oğlunu, tekrim eyledik; yani, cömertlik kemâl, irfan, erlik bahşeyledik.
[2] Nereye.
[3] Yilişmek: beraberce koşmak.

6 — **Tağ nekadar yüceyise yol üstünden aşar.**
Dağ ne kadar yüksek olursa olsun yine bir geçidi bulunur; azim ve tedbir her müşkili halleder.
1) Her derdin olur çaresi, her inliyen ölmez.
Her mihnete bir ahir olur, her gama payan
(*Ziya Paşa*)

7 — **Anasın gör kızın al, kıyısın gör bezin al.**
1) Anasına bak kızını al, kenarına bak bezini al.
2) Anadan olur dana, hamurdan olur maya
3) Anaları ne ki, danaları ne olsun.

8 — **Yol bilmezsen yola git.**
Usûl ve adap bilmezsen seyahat et.

9 — **Yola gitmeyeni yöne getürürler.**
Türeye ve göreneğe riayet etmiyeni yola getirirler. (*Ananın babanın terbiye etmedigini zaman terbiye eder.*)
1) Yolsuzu yola getirmek, öksüze kaftan giydirmek gibidir.

10 — **Karıncaya dahi merdane yok (?)**
1)Hasmın karınca ise de merdane davran.

11 — **Yılanı yumuşak diyü el sunma.**
Yılanı yumuşak diye elinle tutmağa kalkışma.

12 — **Göçerem diyü eksügün tağıtma.**
Başka yere nakledeceğim diye hergün lâzım olacak eşyanı dağıtma, elinden çıkarma.

13 — **Kurdun boynu yoğun olduğu işin kimseye inanmaz.**
1) Kurda niçin boynun kalındır, demişler; kendi işimi kendim görürüm demiş.
2) Öz göz ir kışlağ - Kendi gözü ile işini gören kışlağın iyisini temin eder - [D. L. T. I - 387].

14 — **Kol salsa yön bellü olur.**
. . bir işaretiyle hedef taayyün eder.

15 — **Kol sınsa yin içinde, baş yarılsa börk içinde.**
1) Kol kırılsa yen içinde, baş yarılsa bürgü içinde.

16 — **Eylük eyle suya sal, eğer eylük eylük ise ol seni bulur.**
1) Eyilik yap at denize, balık bilmezse hâlık bilir.
2) Eygülikni suv ayakında kemiş, başında tile - İyiliği su ayağında ver, başında dile - [D. L. T. II - 89].

17 — **Ayluk turmaktan ayluk işlemek yeğdür.**
Aylak durmaktansa aylıkla iş tutmak iyidir.

18 — **İven kız ere varmaz, varsa dahi baht bulmaz.**

Bir kız acele etmekle kocaya varamaz, önünü ardını düşünmiyerek evlense bile mesut olamaz.

1) Ersek erge teğmes, ivek evge teğmes - Koca istiyen kız kocaya varamaz, acûl adam eve vasıl olamaz - [D. L. T. I — 95].

19 — Asıl asmaz sağ yiymaz.

1) Asıl azmaz, bal kokmaz; kokarsa yağ kokar: aslı ayrandır.
2) Asıl azmaz soy koğar (*soyuna çeker*).
3) Asıl azmaz, asılsızdan vefa gelmez.
4) Eyü hakkında kimse kem demez.
Asıl azmas cihanda sağ yiymez.

(*Güvâhî*)

20 — Balık başından yıyır.

1) Balık baştan kokar.

21 — Eğri otur toğru söyle.

1) Eğri oturalım, doğru konuşalım.

22 — Konşı hakkı tanrı hakkı.

1) Komşu hakkı, tanrı hakkı gibidir.

23 — Kurt konşısın incitmez.

1) Kurt komşusunu yemez. (*incitmez*).
2) Böri koşnısın yimes [D. L. T. III — 167].

24 — Tavşanun irkeğin sözi giçen bilür.

Tavşana sözü geçen, onun erkeğini dişisini de bilir.

25 — İtün issi varısa tavşanun dahi tanrısı vardur.

Köpeğin sahibi varsa tavşanın da tanrısı vardır.

26 — Beylere ve avrete inanma, akar suya tayanma.

Beylere ve kadına inanma, akar suya dayanma; çağlayıp akan suya karşı durma.

1) Ata, kadına inan olmaz.
2) Ele inanma, suya dayanma.
3) Geç güne güvenme, karı sözüne inanma.

27 — Ebleh kehel olmaz.

Ahmak tenbel olmaz, fakat, usulü kavrıyamıyacağı için yapmak istediği işi yolu ile başaramaz.

28 — Kimsenün kapusın kakma ki kapun kakmayalar.

1) Çalma papımı, çalarlar kapını.
2) Men dakka dukka.
3) Çalanın çalınır kapısı

29 — Borc eyü güne kalmaz

Borç alındığı o, ihtiyaç günlerinde ödenir.

1) Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek.

30 — Akşam oldı kon sabah oldu göç.
Akşam olunca yola devam etme, olduğun yerde kal ve istirahat et; sabah olunca yine yoluna devam et.
1) Akşam ise yat, sabah ise git.
2) Nerde akşamlarsan orada sabahla.

31 — Ne idersen it, insafı elden koma.
Ne yaparsan yap insafı elden bırakma.
1) Dağda gez, belde gez (*Yol kes, bel kes*) insafı elden bırakma.

32 — Toğrı söyleyene ölüm yoktur.

33 — İden bulur inleyen ölür.

34 — Kimsenin aybını söyleme, yirün kulağı vardır.
Kimsenin aleyhinde söz söyleme, yerin kulağı vardır.

35 — Diğü dinleyen kendü aybın işidür.
Başkalarının konuştuğu sözü gizlice dinleyen kendi ayıbını işitir.

36 — Son peşimanlık assı itmez.
Son peşimanlık fayda etmez.

37 — Kendü düşen ağlamaz.

38 — Ortaklık öküzden başka buzağu yiğdür.
1) Ortaklık inekten yeke buzağı yeğdir.
2) Ortaklık öküzden tırıl buzağı yeğdir.
3) Ki başka buzaku - kaçma bu sözden
yiğ olur şeksüz ortaklık öküzden.
(Güvâhî)

39 — İrteki dâne birincden bugünki bulamaç yiğdür.
Yarın ele geçmesi muhtemel olan halis pirinçten bugünkü un bulamacı iyidir.
1) Elindeki ile koynundakinin farkı vardır.

40 — Adam alası içinde, tavar alası taşında.
İnsanın alacası - iyi veya fena fikri - içinde, hayvanın alacası dışındadır.
1) Kişi alası içtin, yılkı alası taştın [D. L. T. I - 85].
2) Karga karısın kim bilir, kişi alasın kim tabar - Karganın yaşını kim bilir, insanın iç yüzünü kim anlar [D. L. T. I - 356].

41 — Kişi ne ekse anı getürür.
1) İnsan ne ekerse onu biçer.
2) Arpa eken buğday biçmez.

42 — Kuyuyu büyücek kaz nâgeh sen düşesin.
El için kuyu kazarsan biraz geniş kaz, belki bir gün kendin düşersin.
1) El için kuyu kazan kendi düşer.
2) Kazma elin kuyusunu, kazarlar kuyunu.

43 — Hayır san işüne hayır gele başuna.
1) Hayır san eşine, hayır gelsin başına.
44 — Kulağuzsuz kuş uçmaz.
1) Rehbersiz yola gidilmez.
45 — Kuş ola etin yiyeler kuş ola et yidüreler.
1) Kuş var eti yenir, kuş var et yer.
2) Her kuşun eti yenmez.
46 — Her yumru koz olmaz.
Her yuvarlak şey ceviz olmaz.
47 — Kağnı çökicek yol gösterici çok olur.
1) Araba kırılınca (*devrilince*) yol gösteren çok olur.
2) Yol azınca yol gösteren çok olur.
48 — Haberün toğrusın oğlandan al.
Haberin doğrusunu çocuktan al.
1) Çocuktan al haberi.
49 — Oğlanı yumuşa sal ardınca sen var.
Çocuğu bir işe gönder, ardınca da sen git.
1) Oğlan işi iş bolmas, oğlak munuzı sap bolmas - Çocuk işi iş olmaz, oğlak boynuzu iyi sap olmaz [D. L. T. III - 107].
50 — Borca içen iki kez esirir.
Veresiye şarap içen iki kere sarhoş olur; bir içerken, bir de sonra parayı verirken.
1) Veresiye kim urur badeye dest
İki kere olur sermest

(Fazıl)

51 — Başına gelen hekim.
Başına gelen hekimdir; hekim, tecrübe ile hekim olur.
1) Hekim kim, başına gelen.
52 — Saru saman vaktında saru altun olur.
Kış çok olursa sarı - çürük - saman bile sarı altuna satılır.
1) Sakla samanı, gelir zamanı.
53 — Çevik kuş iki ayağında tutulur.
Çevik kuş, çevikliğine rağmen tuzağa iki ayağından tutulur; bazen ihtiyatlı, akıllı adam, dikkatsiz kimseden ziyade felâkete uğrar.
1) Zeyrek kuş iki ayağından tutulur.
2) Tiz reftar olanın payine damen dolaşır.

(Hâtem)

54 — Kutsuz kuşun yuvası togan yanında olur.
Talisiz kuşun yuvası şahin yuvası yanında olur.
1) Öldeci sıçgan muş taşakı kaşır - eceli gelen sıçan kedi hayasını kaşır [D. L. T. I - 366].

2) Eceli gelen köpek cami dıvarına siyer.

55 — **Göcdük yurdun kadri konduk yurtda bilinür.**
Terkedilen yerin kıymeti, sonradan ittihaz olunan mahalle geçtikten sonra anlaşılır.
1) Bir kötü gidince yerine daha iyisi gelmez.
2) Gelen gideni arattırır.

56 — **Kavm düşmanlığı düşvar olur.**
Bir kimseye, bütün bir milletin, halkın düşmanlığı çok fenadır; milletin içinden biri veya birkaçı düşman olsa, diğerleri dost ve şefaatçi olurlar, mesele hallolunur.

57 — **Dost ile yi iç satu bazar eyleme.**
1) Dost (*akraba*) ile ye iç, alış veriş etme.

58 — **Cahilün dostluğundan âlimün düşmanlığı yiğdür.**
1) Akılsız dosttan akıllı düşman yeğdir.
2) Cahil ile oturup zevku safa etmekten ise, ehl-ü-irfan ile taş taşımak yeğdir.

59 — **Kurdı basmağa kurd bigi köpek gerek.**
Kurdu mağlûp etmeğe kurt gibi güçlü, kuvvetli köpek lâzım.

60 — **Biregü atına binen tiz iner.**
1) El atına binen tez iner.

61 — **Kar anunüçün yagar ki ayak üşüde.**
Üstüne basan ayağı üşütmedikten sonra onun karlığı nerede kalır.
1) Felek cevrine tutma gönlünü dar.
Yağar lâbüt ayağ üşütmeğe kar.
(*Güvâhî*)
2) Öksüz olmuş ki söz işide, kar olmuş ki ayağ üşüte.

62 — **Kesemedüğün eli öp başuna ko.**
Gücünün yetmediği kimseyle dost geçin.
1) Isıramadığın eli öp.
2) Bükemediğin eli öp de başına koy.
3) Taşığ ısrumasa öbmiş gerek - taşı ısıramazsa öpmek gerek - [D.L.T. I - 143].

63 — **Sebebsüz söz söylenmez delilsüz çırağ yanmaz.**
Sebepsiz söz söylenmez, rehbersiz kandil yanmaz. [Eski zamanlarda, bir adam bektaşi tarikatına intisap edeceği vakit dergâhın meydancısı, onun mumunu babanın oturduğu postun sağ tarafında bulunan 12 budaklı (*Er çırağı*) na dikerdi. Esnafın usta yetiştirmelerinde de böyle (*çırağ âyini*) yapılırdı.]
1) Delilsiz cennete bile girilmez.
2) Rehbersiz yola gidilmez.

64 — Vay ol kürke ki bit üşe, vay ol eve ki türk düşe.

65 — Ulular ile urgan çekişme.
Büyüklerle münakaşaya girişme.
1) Giçik uluğka turuşmas, kırguy sonkurka karışmas - küçük büyükle turuşmaz, atmaca sunkura karşı gelmez - [D. L. T. II - 77]
2) Alplar birle uruşma, beyler birle turuşma - kahramanlarla muharebeye girişme, beylerle münakaşa etme - [D. L. T. I - 159]

66 — Türk aşı ödünç, düğün aşı borç.
1) Bey aşı borç, düğün aşı ödünç.

67 — Bî devletle kardaş okuşma.
Talisiz ve menkûp kimselerle rabıta hâsıl etmeğe kalkışma.
1) Uğursuza komşu olma.

mü.67— Bir görüş bir kör biliş.
Bir kere görmek ve görüşmekle bir şeyin yahut bir kimsenin mahiyeti anlaşılamaz.
1) Bilişi görmeze urmak kem iştir -
ki bir kerre görüş bir kez biliştir.
(*Güvahî*)

68 — Kürki orak vaktında oragı kürk vaktında al.
Kışlık eşyayı yazdan, yazlığı da kıştan tedarik et.
1) Aba vakti yaba, yaba vakti aba.

69 — Değirmene varan un üğüdür evdeki nevbet sorar.
Değirmene giden ununu üğütür, evinde oturan tenbel ise nöbet bekler; nöbetini kaçırmış olduğu için tekrar kendisine sıra gelmesini bekler.

70 — Evdeki hesap bazara rast gelmez.
1) Evdeki hesap çarşıya uymaz.

71 — Gün variken tavarın eve getür.
Güneş batmadan hayvanlarını evine getir; her işi vaktinde gör.

72 — Bilmezem demek çok dürlü kaza savar.
Bilmiyorum, demek insanı pek çok belâdan kurtarır
1) Çok belâdan kurtarır insanı, bilmem, görmedim.
2) Deve gördün mü? yeden ölsün!

73 — Emanete hiyanet olmaz.

74 — Yarım güne yarış yoktur.
Yarım gün bir taksim daha kabul etmez.
1) Bir tilkü derisin ikile soymas - Bir tilkinin derisi iki kere soyulmz - [D. L. T. III - 185].
2) Bir koyundan iki posteki çıkmaz.

75 — **Öylelik yoldaşa kuşluğadek küy.**
Öğle vaktı gelecek arkadaşı kuşluğa kadar bekle.
1) Bulursan öylelik yoldaş, söze uy
Şitap etme ana kuşluğa dek küy.
(*Güvahî*)

76 — **Alım birle borc ödenmez.**
İstikraz yoliyle alınacak para ile, veya, birisinde olan alacağı karşılık göstermek suretiyle borç ödenmez.
1) Alacakla borç ödenmez.

77 — **Derziye göç demişler iğnesin başına sokmuş.**
1) Terziye göç demişler, iğnem başımda demiş.

78 — **Muhannes köprüsünden geçmekten düşüp suya boğulmak yeğdür.**
Namert kimselerin yaptırdığı köprüden minnetle geçmektense, suya düşüp boğulmak daha iyidir.
1) Geçme namerd köprüsünden ko aparsın su seni.

79 — **Sermayen bir yumurda ise taşa çal.**
Sermayen bir yumurtadan ibaretse onu da taşa vurarak kır, kurtul; az sermaye ile işe başlama.

80 — **Kamu kuşlar uçar nesne yok bıldırcın uçdı elverdi dür.**
Bütün kuşlar mütemadiyen uçar da kimse birşey söylemez, bıldırcın bir defa uçsa "uçtu uçtu" derler.
1) Hoş uçar kamu kuşlar kanat açsa.
Çıgırırlar veli bıldırcın uçsa.
(*Güvahî*)

81 — **Tamuzlıksuz yoğurt uyumaz.**
Tamızlıksız yoğurt uyumaz; sermayesiz iş görülemez.
1) Mayasız yoğurt çalınmaz (*tutmaz*).

82 — **Yil ismeyince çöp deprenmez.**
1) Yel esmeyince çöp kımıldamaz

83 — **Ahşamdan sonra kapunı yap.**
Ahşamdan sonra kapını kapa.

84 — **Baskusuz sazı yil alur.**
Baskısız sazı yel alır, uçurur.
1) Baskısız tahtayı yel alır, yel almazsa sel alır.
2) Baskısız yoncayı yel alır, sahipsiz tahtayı el alır.
3) Ağır taşı kimse yerinden oynatamaz.

85 — **Bal tutan barmağın yalar.**

86 — **Belâ çekmeyince bal yenmez.**
Arının belâsını çekmeyen bal yiyemez.
1) Kahır çekmeyince lûtfa erilmez.

87 — Arusın söyündür balın andan yi.
Arıyı söndür, balını ondan sonra ye.

88 — Güzel kandayısa gavgasuz olmaz.
1) Güzelin başından çile eksik olmaz.
2) Dağ başından duman, yiğit başından boran eksik olmaz.
3) Yığaç ucuna yil teğir, görklük kişige söz gelir - ağaç ucuna yel değer, güzel kişiye söz gelir - [D. L. T. I - 268]
4) Atarlar taşı elbette dirahtı meyvedar üzre.

89 — Gül dikensiz olmaz.
1) Gül olmaz bağı âlemde dikensiz
(*Neylî*)

90 — Ayipsuz yar isteyen yarsüz kalur.
Her kesin bir aybı vardır. Ayıpsız yar isteyen yarsız kalır.
1) Yarsız kalmış cıhanda ayıpsız yar isteyen.
2) Kul kusursuz olmaz.
3) Yalnuk (*yalınkuk*) oğlu munsuz bolmas - adam oğlu kusursuz, illetsiz olmaz [D. L. T. III - 103]

91 — Konuk umduğın yimez bitüdüğün yir.
Misafir arzu ettiğini değil, ancak kendisine takdir olunan nasibi yer.
1) Misafir umduğunu yemez, bulduğunu yer.
2) Ne denlu sa'y kılsan bir murade
Nasip olmaz mukadderden ziyade.
3) Anuk ötrü tutsa yokka sanmas - hazırı ileri sürse yoğa saymaz - [D. L. T. I - 65].

92 — Adem nefsinden hayvan yularından yidilür.

93 — Tama tama göl olur düşman gözü kör olur.
Damlıya damlıya göl olur, düşmanın gözü kör olur; cüzi tasarrufla artırılan para, bir zaman sonra insanı zengin edecek derecede çoğalır ve bunu gören düşmanların da hasetlerinden gözleri kör olur.
1) Damlayı damlayı göl olur.
2) Büğersen göl olur, açarsan çöl olur.
3) Birin birin min bolur, tama tama göl olur - birer birer bin olur, damlıya damlıya göl olur - [D. L. T. - III - 266].

94 — Varduğun yir körise sen dahi gözün kıp.
Vardığın yer, içerisine girdiğin aile veya cemaatın gözleri kör ise, sen de gözünü yumar gibi yap; kör görünmeğe çalış, onlara uy.
1) Vardığın yer kör ise kıp, topal ise sek.
2) Cümhura muhalefet kuvvei hatadandır.

95 — **Dek duranın devece assısı vardır.**
Elin iyisine, kötüsüne karışmayıp kendi işiyle meşgul olan ve herkesle hoş geçinen kimse daima kazanır.
1) Urulması mukarrerdir uranın.
Devece assısı var dek duranın.
(*Güvahî*)
2) Ağırlık, altunluk.
3) Dek duranı kimse yerinden dedirgin etmez.
4) Dek durmayan tekme yer.
5) Küni barır geyiknin gözinden azı başı yok - doğru giden geyiğin gözünden başka yarası yok - [D. L. T. III. - 12).

96 — **Deveye burc gerek ise boynın uzada.**
1) Deveye burç lâzım olunca boynunu uzadır.
2) Zarurî ger mahal düşe idün borç.
Uzadır boynun isteyen deve burç.
(*Güvahî*)

97 — **Kurt ile koyun dost olmaz.**
Kurtla koyun arasında tabiî bir düşmanlık bulunduğu için ikisinin birleşmesi muhaldir.
1) Eski düşman dost olmaz, domuz derisinden post olmaz.
2) Kurtla koyun, kılıçla oyun.
3) Kurtla koyun bir arada olmaz.
4) Kurtla koyun, ateşle su.

98 — **Ağaç ne kadar uzansa göğe ireceği yok.**

99 — **Çamı budağından güzeli** (*göze; güzel*).
1) Çam budağiyle güzeldir (?)

100 — **Kişinün yoldaşı yancuğıdur.**
İnsanın arkadaşı para kesesidir (*silâhıdır*).

101 — **Kişiye bin dosttan bir düşman çoktur.**
Bir adama bin dosttan bir tek düşman çoktur.
1) Kazanırsan dost kazan, düşmanı anan da doğurur.

102 — **Günine göre kürkin gey.**
Mevsime göre elbise gey.

103 — **Tanışıkcun yogusa börkün yanına ko.**
İstişare edecek kimsen yoksa başına geydiğin külâhını (*şapkanı*) önüne koy, onunla istişare et.
1) Gin ton obramas, geneşlik bilik artamas - Geniş elbise yıpramaz, meşveretli akıl bozulmaz (*yanlış hükme sapmaz*) - [D. L. T.III - 265].

104 — **Yavuz baş issine toguz güttürür.**

Talisiz, düşüncesiz baş sahibini türlü türlü belâlara uğratır ve hattâ domuz çobanlığı bile yaptırır.

105 — Dil ebsem olsa baş esendür.

Dil sükût ederse baş selâmet bulur.

1) Selâmetül insan fi hıfzüllisan.
2) Dil ebsem, baş esen.
3) Dili belâsıdır bülbüle kafes.
4) Dil susmayınca baş esen bulmaz.
5) Söz gümüş ise, sükût altındır.
6) Kelâmın fıdda ise ger sükûtun olsun zehep.
   Kemal ehli kemalâtı sükût ile buldu hep.
7) Dilin cirmi küçük, cürmü büyüktür.

106 — Ulular köprü olsa basup geçme.

Büyükler devletten düşüp ayak altında kalsalar bile yine hürmet et; köprü gibi kendilerine ihtiyaç görülse, sen yine üstlerine basıp geçme.

1) Yolun üzre eğer köprü ola ol.
   basup geçme uluyu bu durur yol.
   (*Güvahî*)
2) Uluğnı uluğlasa kut bulur - Büyüklerine hürmet eden saadet bulur - [D. L. T. I. - 225].

107 — Avretün ile bazarun kimseye inanma.

Zevceni, bir de ticaret işini kimseye inanma.

108 — Bir yiğitlikte bir kocalıkta bellüdür.

(*Hayatın kıymeti*) bir gençlikte bir de ihtiyarlıkta belli olur.

109 — Yapu taşı yapudan kalmaz.

Mesleğinde temayüz eden kimse daima mevkiini muhafaza eder

1) ötlük yincü yirde kalmas - Delikli inci yerde kalmaz - [D. L. T. III 3 - 23]

110 — Yalunuz taş dıvar olmaz.

Yalnız taşla dıvar örülmez; çimento, kum, toprak ve saire de lâzımdır.

1) Yalnız taştan olmaz dıvar demişler.

111 — Delüklü taş yirde kalmaz.

1) Deli kız evde kalmaz, delikli taş yerde kalmaz.

112 — Kuru torva ile at tutulmaz.

Kuru torba ile at tutulmaz, içerisinde yem bulunmak lâzımdır.

1) Boş torba ile at tutulmaz.

2) Boş torbaya eşek bile gelmez.
3) Kuru (*kırkır*) eşek ürkütür.

113 — **Oğul atadan görmeyince sofra salmaz.**
Babasından görmeyen evlât misafirperver olmaz.
1) Oğul atadan görmeyince sofra salmaz.
(*Dedekorkut*)
2) Oğul atadan öğrenir sofra salmayı, kız anadan öğrenir biçi biçmeyi.
3) Kız anadan öğrenir sofra düzmeyi
Oğlan babadan öğrenir sohbet gezmeyi
(*Çankırı*)
4) Görgüsüzün ekmeği yenir de misafiri ağırlanmaz.

114 — **Karışık kaza savar.**
Harman zamanı fukaraya verilen mahlût (*arpa ve buğday karışığı*) kaza ve belâyı defeder.

115 — **Kendü gözindeki hezeni (hîzüm) ü görmez biregü gözündeki çöpü görür.**
1) Kendi gözündeki merteği görmez, başkasının gözündeki saman çöpünü görür.
2) Kendi gözündeki hezemi (*hizümü*) görmez, elin gözündeki çöpü görür.
(*Gaziantep*)
3) Deve kendi kamburunu görmez, karşısındakinin kini görür.
4) Yılan kendü eğrisin bilmez, tivi boynun eğri tir - Yılan kendi eğrisini bilmez, devenin boynu eğri der [D.L.T. I - 114].

116 — **Her kişi kendü aybını gözedür.**
Başkalarında ayıp ve kusur arıyan kimse, kendinin kusurlarını aramış olur; kendinde mevcut ayıpları başkalarında da görebilmek arzusiyle kusurlarını araştırır.

117 — **Bıçak kendü sapın kesmez.**
Bıçak kendi sapını kesmez.
1) Kılıç kınını kesmez.
2) Nece yitik biçek erse öz sapın yonumas - Ne kadar keskin bıçak olsa kendi sapını yonamaz - [D.L.T. I - 322].

118 — **Viren alur alan virür.**
Veren, verdiği şeyi bir gün alır, alan da verir. İyilik yapan iyilikle mükâfat görür, kötülük yapan da kötülüğü nispetinde mücazat görür; iyilik te, fenalık ta cezasız kalmaz.
1) İyilik eden kemlik bulmaz.

119 — **Küpe küb diyicek küb dahi düb dir(?)**

120 — **Her inişin yokuşı vardur.**
Her inişin bir yokuşu, her yokuşun bir inişi vardır.

121 — **Zahmetsüz lokma yinmez.**
Zahmetsiz iş olmaz, ağza alınan lokma bile çiğnenmeden yutulmaz.
1) Lokma bile çiğnenmeden yutulmaz.
2) Zahmetsiz rahmet olmaz.

122 — **Uğurulık it, ruspılık it insafı elden koma.**
Hırsızlık et, orospuluk et, fakat, yine insafı elden bırakma,
1) Dağda gez, belde gez insafı elden bırakma.
2) Yol kes, bel kes insafı elden bırakma.

123 — **İlletile dirilen mihnetile can verür.**
İlletle yaşayan, mihnetle can verir.
1) Hileyle iş gören kişi mihnetle can verir.
(*Neylî*)
2) Halka gadr eyleyenin âkıbeti hayr olmaz.
Kendi bulmazsa da bir gün olur evlâdı bulur.

124 — **Nakes ile cevmerdin harcı birdür.**
Hasis ile cömerdin sarfiyatı birdir.
1) Nekes ile cömerdin harcı bir gider.

125 — **Düşmanın ömrü akça gibi olsun.**
Şeref ve haysiyetin muhafazası için sarf olunan paraya acınmaz. [Bu mesel şerefi uğrunda çok para sarfeden kimse hakkında söylenir].

126 — **Ne yavuz ol asıl ve ne yavaş ol basıl.**
Ne aşkın taşkın ol asıl, ne de pek mülâyim ve mütevazi ol basıl (*payimal ol*).
1) Ne şaşkın ol basıl, ne taşkın ol asıl.

127 — **Kurt avın komaz.**
Kurt avını bırakmaz, mutlaka yakalar.

128 — **Uslu delüye uymaz.**
Akıllı kimse deliye uymaz, çatmaz; onunla mücadeleye girişmez; yahut, akıllı delinin sözü ile hareket etmez.
1) Deliye dalanmadan, çalıyı dolanmak iyidir.
2) Deli ile harara girilmez.
3) Deliye uyan zır delidir.

129 — **Geçit bilmezsen köprüye tolan.**
Suyun geçidini bilmiyorsan, köprüye kadar yolu dolan, köprüden geç; kendini tehlikeye atma.

130 — **Et ne denlü arık olsa etmek üstünde yaraşur.**
Et ne kadar zayıf, yağsız olsa yine ekmek üstüne yakışır;

Fazilet sahibi kimse her ne kadar fakir dahi olsa yine faziletiyle mütenasip mevkie yakışır.

1) Et ne kadar arık olsa yine ekmek üstünde durur.

131 — **Sakalı kara kişi ebleh ebleh olar** [1]

1) Akıllı tez kocar (?)

132 — **Emegün sağdıc emeğine dönsün.**

Yaptığın işten fayda görme, çektiğin zahmet yanına caba kalsın. [Sağdıç, güveyinin bütün hizmetlerini görür ve düğünü o idare eder. Neticede, gerdeğe güveyi girer, sağdıcın çektiği emek ancak arkadaşına hizmet etmekten ibaret kalır.]

133 — **Açuk boğaz aç kalmaz.**

İnsan aç kalmaz,ağız kapanmadıkça (*ölmedikçe*) rızk tükenmez.

1) Açık ağız aç kalmaz.

134 — **Eve kerek iken mescide haram.**

Eve lâzım olan şey mescide verilemez.

1) Han işi bolsa katun işi kalır - Hanın işi olursa kadının işi geri kalır. - [D. L. T. I-343]

135 — **Bak bakışun al alışun(?)**

136 — **Çürük baklanun kör alıcısı olur.**

Çürük baklanın dahi müşterisi vardır.

1) Kör baklanın kör alıcısı.

137 — **Başına gelen başmakcı.**

1) Muvafık ol, ne çare çarh işine.
Çu başmakçı olur gelen başına.

(*Güvahî*)

138 — **Boynuz isterken kulaktan çıktım.**

1) Batıl isteyü Haktan ayrıldım.
Boynuz umdum kulaktan ayrıldım.

Şeyhî - (*Harname*)

2) Yazıdaki sülin eyergeli, evdeki takagu ıçgıtma - Ovadaki süklün avına gittiğin zaman evdeki tavuğu elden çıkarma - [D. L. T. I - 373].

3) Tosyaya pirince giderken evdeki bulgurdan oldu.

139 — **Okunan yir eyü olur.**

Davet olunan mahal hoşa gider (?)

140 — **Gelmek iradet gitmek icazet.**

İnsan bir mahalle kendi arzusiyle gider amma ev sahibinden müsaade ve ruhsat verilmeden avdet edemez.

---

[1] Bu meseldeki (*ebleh*) in biri fazladır.

1) Gelmek elinizde ise gitmet te elinizde mi?
2) Zevk ahir oldu, gam ẑahir oldu.
Gelmek iradet, gitmek icazet.

141 — Koyun çobansuz olmaz.
Koyun sürüsü başı boş bırakılamaz, çoban ister.
1) Kalın kolan çoğgasız bolmas - Yaban arısı sürüsü kılavuzsuz olmaz - [D. L. T. I-355].
2) Kalın kaz kulavuzsuz bolmas - Kaz sürüsü kılavuzsuz olmaz-[D. L. T. I - 403].

142 — Yorganına göre kösil.
1) Yorganına göre ayağını uzat.
2) İnsan kürküne göre kösülmeli.
3) Yoğurkanda ayak kösülse üşiyür - Yorgandan artık ayak uzansa üşur - [D. L. T. II-109].

143 — Kiçi yatduğı yiri eşer yatur.
Keçi yatacağı yeri eşer de öyle yatar.
1) Köpekçe köpek yatacağı yeri eşer de yatar.
2) Arslan yatağından belli olur.

144 — Er oyunı üç kez.
Er oyunu üçe kadar.

145 — Bir dahi gelin olsam yatış turuş öğrendüm.
Bir dahi gelin olursam yatmayı kalkmayı öğrendim, acemilik çekmem.
1) Demiş bir zen kız ister bir yiğide.
Kıza itme heves bunun bigide.
Gelin olsam eğer ki bir dahi ben.
Yatış, turuş göreydün nicedür sen.
(*Güvahî*)

146 — Savaşta yumruğı kim anar.
1) Kavgada yumruk aranmaz.
2) Döğüşte yumruğa kim bakar.

147 — Cuhaya muhtesiblik vermişler evvelâ atasın haklamış.
Cuhaya ihtisap ağalığı vermişler, o da ilk önce babasını haklamış [1].

148 — Bugünki hergele nevbeti bizüm değüldür tavarın ayruk yirde iste.
Bugünkü hayvan gütme nöbeti bizim değildir, hayvanını başka yerde ara. [2]

[1] Cuha, ikinci hicrî asırda Kûfede yaşamıştır. Belâhat ve hamakatile şöhret kazanmıştır. Nasrettin hoca fıkralarını andırır birçok hikâyeleri vardır.

[2] Bu mesel metinde ikiye bölünerek 148-149 numaralar verilmiş ise de sehiv olduğu düşünülerek birleştirildi.

150 — **Duşmanı sen kendünden yigin gör alu çıkarsa taliin**
Düşmanını sen kendinden kuvvetli tasavvur et, zayıf çıkarsa taliine
1) Hasmın karınca ise de er gibi tepren.
2) Yağını aşaklasa başka çıkar - Düşmanı aşağılarsan başa çıkar - [D.L. T. I-256]

151 — **Kalem cömerd olur ne dilerse yazar.**
Kalem cömerd olur istediğini yazar. Sen yazılmış kâğıda güvenme, parayı eline almadıkça inanma.

152 — **Azı bilmiyen çoğı hiç bilmez**

153 — **cömerd elin kimse kesmez.**
Cömerd kimsenin elini kimse kesemez; onu, yapacağı ihsan ve atiyyeden kimse menedemez.

154 — **Azacuk nereye gidersin çok getürmeğe.**
1) Az'a, nereye gidiyorsun demişler, çoğa demiş.

155 — **Beş barmak düz olmaz.**
1) Beş parmak bir olmaz
2) Biş ernek tüz ermes - Beş parmak düz olmaz - [D. L. T. I-109]

156 — **Hamamda bir tas suyı bilmeyen hamamı başına yıkarsan bilmez.**
hamamda bir tas suyu bilmiyen hamamı başına yıksalar yine bilmez: [gerçi, hamamda bir tas su ikram etmek ehemmiyetsiz bir şeyse de yine ikram ikramdır.]

157 — **Kârvan saray ile hamam il evidir.**
Yollarda bulunan menzilhanelerle, hamamlar herkesin müşterek malıdır; bilâtefrik herkes serbestçe gidebilir.

158 — **Mescid yıkıldıysa mihrab yerindedür.**
1) Cami yıkılmış ama mihrap yerinde.
2) Mescid nola göçmüş ise mihrap yerinde.

159 — **Yağ yalan kış gerçek.**
Yaz yalanmış gibi pek çabuk gelir geçer, halbuki kış pek güçlükle geçirildiği için gerçek günlerden sayılır.

160 — **Kış kış gerek yaz yaz.**
Her mevsim kendi hükmünü icra etmesi lâzımdır. Yaz yaz olmalıdır, kış ta kış olmalıdır.

161 — **Od kış güninün gülistanıdur.**
Ateş, kış gününün gülüstanı sayılır.
1) Ateş başı kış gününün lâlezarıdır.
2) Kış konıkı ot - kışın ziyafeti ateştir. [D. L. T. I - 278].

162 — **Baş sağ olıcak börk eksük olmaz.**
Sağ olan baştan börk (serpuş) eksik olmaz.

Tatsız Türk bolmas, başsız börk bolmas - Tatsız türk olmaz, başsız börk olmaz [D. L. T. I - 292].

163 — **Şeriatı hor gören hor olur.**
Şeriati hakir gören makhur olur.

164 — **Ay gör oruc tut ay gör bayram eyle.**
Ay gör oruç tut, ay gör bayram et.
1) Ay gör tut, ay gör ye.

165 — **Bana şûde (şûle) virmeyen göz çıksun.**
Bana aydınlık vermeyen, dünyayı parlak göstermiyen göz, isterse kör olsun.

166 — **Haberi virenden alan uslu gerek.**
1) Söyleyenden dinleyen ârif gerek.

167 — **Evde bir kez ölince yabanda bin kez öl.**
İnsan, aile yanında küçük düşüp bir kere helâk olacağına, başka memlekette bin kere ölüp dirilerek kendini toplaması ve o yolda kendi milleti yanına çıkması; ile güne karşı şerefini muhafaza etmesi güçtür, fakat ehvendir.

168 — **Gayret altında er ölmiş.**
1) Ar yiğitin berbadı.
2) Eylemez mehlekeye nefsini âkıl ilka
Ne ederse kişiye gayreti akran eyler.
(Beliğ)

169 — **Buldum bilemedim bildim bulamadım.**
Elime geçti fakat kıymetini bilemedim; bilâhare kıymetini öğrendimse de bu defa da elime geçmedi.

170 — **Elün işde iken gözün işde olsun.**
Mühim bir işe, bir vazifeye geçtiğin vakit dostlarını unutma.
1) Elin işte, gözün eşte olsun.

171 — **Azaçuk işüm kavgasuz başım.**
1) Azacık aşım, kavgasız (kaygısız) başım.

172 — **Haber didüklerince olmaz.**
Rivayet söylendiği gibi çıkmaz; eksik, artık ta olabilir.

173 — **Tavul ötü ıraktan koyun gelür.**
Davulun sesi uzaktan koygun (müessir) gelir.
1) Davulun sesi uzaktan hoş gelir.
2) Gerçi avazıdühül pek hoş gelirmiş dûrden.
3) Uzaktan davulun sesi koyuk gelir.

174 — **Atunı dost bigi sakla düşman bigi bin.**
Atını dost gibi muhafaza et, besle, düşman gibi üstüne bin.

175 — **Başuna toprak koyma Koyarsan ulu yirden koy.**
Bir müşkül işe maruz olur olmaz ye'se kapılıp kendini bırakıverme; şayet, yeis haline gelirsen, bari büyük işler uğrunda olsun.

176 — **Kişi ayan almak çetin beslemek kolay olur (?)**

177 — **Atun yürügenin al yüğrük çıkarsa taliin.**
Atın güzel yürüyenini al, koşu atı çıkarsa bahtine.

177 — **Avretin mesturesin al gözen (?) çıkarsa taliün.**

178 — **Evün yapılmış avretün tutulmuş tonun dikilmiş.**
Evini yapıvermişler, evlendirmişler, elbiseni de dikivermişler, daha ne istersin.

179 — **Tama' taş yarar taş baş yarar.**
1) Çok tamâ baş yarar.
2) Az tamâ çok ziyan getirir.

180 — **Her kimün bağı var yüreginde tağı var.**
1) Her kimin bağı var, yüreğinde dağı var.
2) Kimin evlâdı varsa derdi var.

181 — **Arkın meleyen de bulur katı meleyen de kuzusın.**
Yavaş meleyen koyun da kuzusunu bulur, hızlı meleyen de.

182 — **Dostile etmeği incecük uzunca yimek gerek.**
Dostlarını, çok sık görüşmek suretiyle taciz ederek kendinden soğutma, fakat büsbütün de unutma; dostluk samimî ve devamlı olmalıdır.

183 — **Oduncı gözi omcada.**
Oduncunun gözü yerdeki ağaç kütüğünde olur.

183 — **Gönül yiken (yıkan) Tanrıya irmez.**
Gönül yıkan kimse Allaha vasıl olamaz.
1) Kalp kıran karanur.

184 — **Katun ele girince kalayığı hoş görmek gerek.**
Hanım ele girince cariyeyi hoş görmek lâzım.
1) Gülünü seven dikenini de sever.

185 — **Ölüyi döşeğinde avlamak gerek (?).**

186 — **Kişi açıkmayınca ac halin bilmez.**
Aç kalmayan kimse acın halinden anlamaz.
1) Tok acın halinden ne bilir.
2) Hali mecruhu ne bilsin düşmeyenler damdan.

187 — **Acıla ecelli söyleşür.**
Aç kalan kimse ecelle pençeleşir, hatta bir dilim ekmek için bir ocağı da söndürebilir.
1) Açla eceli gelen söyleşir.
2) Açla ecel söyleşir.
3) Aç köpek fırın yıkar.

188 — **Ayuyı belgilet temaşaya bak, Kurdu belgilet kefen yarakla.**

Ayıyı uyurken bağırmak veya sarsmak suretiyle kendine getir, korku ile alacağı gülünç vaziyeti seyret. Fakat, kurda da ayni şekilde muamele yapmak istersen daha önceden kefenini hazırla.

1) Tütün kobursa işlenür - kişi duman kaldırırsa islenir. [D.L.T. II - 60].

2) Uyur yılanın kuyruğuna basma.

3) Yangını körükleyen saçından tutuşur.

189 — **Söyleyenden olma dinleyenden ol.**

Bilir bilmez söylenmekten ise, sükût etmek ve bilenlerin söylediği sözü dinlemek daha iyidir.

1) Söyleyenden olma, dinleyenden ol.

2) Akla mağrur olma Eflâtunı vakt olsan dahi.
Bir edibi kâmili gördükte tıflı mektep ol.

190 — **Öldüği yetmez koz ağacından tabut ister.**

Ölüp kurtulduğu yetişmiyormuş gibi bir de ceviz ağacından tabut ister.

191 — **Yoğın incelince ince üzülür.**

Kalın, kuvvetli yıpranıp incelinciye kadar ince üzülür, kopar.

1) Yoğun incelesiyedek ince üzülür.

192 — **Canalıcı oğlançuklar üleşdürmiş anun ana benüm bana tek kosun.**

Azrail küçük çocuklar taksim edermiş, fakat neme lâzım, elimdeki çocuğumu almasın da onun vereceği çocuktan vazgeçtim.

194 — **Buğday etmeğün yoğısa buğday dilün yok mı.**

Buğday ekmek ikram edemezsen, tatlı sözlerle gönül de mi alamazsın?

1) Buğday ekmeğin yoğısa buğday dilin de mi yok?

195 — **Tama' çok ziyan eder.**

Tamakâr çok defa ziyan görür.

196 — **Her ziyan bir öğüt olur.**

Görülen her zarar âdeta nasihat yerine geçer.

197 — **Eylüge eylük olsa öküze bıçak olmazdı.**

İyiliğe iyilikle mukabele etmek lâzım gelseydi çifti süren, harmanı kaldıran öküze bıçak çalmazlardı.

1) İyiliğe iyilik olsaydı koca öküze bıçak çalmazlardı.

2) İyiliğe kemlik ola gelmiş ola gider.

198 — Gözsüz kuşun yuvasın Tanrıtaâlâ yapar.
Gözü görmiyen kuşun yuvasını Allah yapar.
1) Garip kuşun yuvasını Allah yapar.
2) Yapar garip kuşun yuvasın Hazreti Allah.

199 — İlleti illet bil urgana un koymuşlar.
Gösterilen sebebi sebep olarak kabul et, ısrar etme.
1) İpe un sermişler.
2) Baltayı fare kapmış.

200 — Kızıl tiz solar.
Kızıl renk çabuk solar; şatafatlı şeylerin ömrü az olur.

201 — Dâvicün danişmend oldu yarıcun Allah olsun.
Dâvacın danışment ise, yardımcın Allah olsun.
1) Hasmın kadı ise yardımcın Allah olsun.

202 — Şom olandan yine şom toğar.
Talisiz, uğursuz kimsenin çocuğu da uğursuz olur.
1) Kurttan kuzu doğmaz, kerkezden şahan.
2) Akibet gürk zade gürk şeved.
3) Armut ağacı elma vermez.

203 — Bir söyle bir işit.
Nekadar söylersen karşılığını işitirsin. Onun için az söyle ki, az işitesin.

204 — Toğmaduk koduğa tura biçme.
Henüz doğmamış sıpaya torba dikme.
1) Doğmadık oğlana don biçilmez.
2) Hergeledeki öküzün ciğerine nohut ıslama.
3) Çayı görmeden çemrenme.

205 — Yirdün oğlan yir tutar.
Yirdiğin oğlan yer tutar; hakir görülen çocuk büyür, yetişir ve bir gün babasının ocağını yakar.
1) Yersellenen yer tutar.

206 — İle uyan eşlerin boşar.
El sözüne uyan arkadaşlarından ayrılır, karısını da boşar.

207 — İl içun ağlayan göz çıksun.
1) El için ağlıyan gözsüz kalır.
2) El için yanma nare, yak çubuğunu keyfini ara.
3) El için ağlıyan gözden, yar için döğünen dizden olur.

208 — Yankudan kaya yıkılur bühtandan ölür er.
Aksi sadadan kayalar yıkılır, mert olan kimseyi de iftira öldürür.
1) İftira dağdan taştan ağırdır.

209 — Od ile su dilsiz yağıdur.
Ateş ile sel dilsiz düşmandır, haber vermeden gelir.

210 — Lokma şefkat arturur.
Yekdiğere ziyafet vermek, karın doyurmak için değil, aradaki dostluğun tezyit ve tecdidi içindir.
1) Lokma karın doyurmaz muhabbet artırır.
2) Yarım elma, gönül alma.

211 — Eylik iden eylik bulur.
1) İyilik eden iyilik görür.
2) İyilik et, iyilik bul.

212 — Hasta sağılınca hekim kapuya gelir.
1) İyi olacak hastanın hekim ayağına gelir.

213 — İti an ağacı yanuna ko.
Köpeği anarken sopayı yanında bulundur.
1) İti an, taşı eline al.

214 — İt ağzın kemik tutar.
Köpeğin ağzı ancak kemikle tutulur.

215 — İti bir kez ur ölsün bir dahi vur dirilsün.
Köpeğe bir defa vur öldür, bir defa daha vur dirilt; köpek için iyilik kötülük müsavidir.

216 — Kedinün usluluğı sıçan görincedür.
Kedinin uslu durması fareyi görünceye kadardır.

217 — Kadı etmeğin karınca yimez.
Kadı ekmeğini karınca yemez. Kim bilir! başıma bir iş çıkarır, bir alacak davası açar da yıllarca ödiyemem, der.

218 — İsa içun Musayı kınamazlar.
İsa için Musayı tayip etmezler.
1) Her koyun kendi bacağından asılır.
2) Ali için Veliyi asmazlar.

219 — Sabahdan karnın toyuran küçükten evlenen aldanmamış.
Sabahleyin karnını doyuran, genç iken evlenen aldanmaz.
1) Er evlenen döl alır, er kalkan yol alır.
2) Tünle yürüp gündüz sevnür, gicik de evlenüb ulgayu sevnür - Gece yürüyen gündüz sevinir, küçükken evlenen ihtiyarlıkta rahat eder - [D. L. T. III. 62]

220 — Yalunuz elün avazı çıkmaz.
1) Bir elin sesi çıkmaz.
2) Bir elin nesi çıkar, iki elin sesi çıkar.
3) Yalnus kaz ötmes [D.L.T. III. 284]

221 — **Avret düzdüği evi Tanrı yıkmaz, avret bozduğı evi Tanrı yapmaz.**
İyi kadının kurduğu yuvayı Allah yıkmaz, kötü kadının bozup dağıttığı evi de Allah mamur etmez.
1) Dişi kuş yapar yuvayı, içini dışını sıvayı sıvayı.
2) İyi kadın ev yapar, kötü kadın ev yıkar.

222 — **Tuz etmek bilmezden it yiğdür.**
Tuz ve ekmeğin hakkını bilmeyen adamdan köpek daha iyidir.
1) Ey birader her taamın lezzeti tuzdan çıkar.
Tuz, ekmek hakkı bilmeyen akıbet gözden çıkar.
2) İyilik bilmeyenden sakın kendini.

223 — **Can alıcıdan korkup oğlancukların yavuz öğretme.**
Çocuğuma bir şey olmasın, ölmesin diye onu herşeyden menedip korkak alıştırma; bırak, gözü pek alışsın; kimse ecelsiz ölmez.

224 — **Bir sınaduğun bir daha sınamak şumdur.**
Bir defa tecrübe ettiğini tekrar sınamaya kalkışma, sonunda nedamet çekersin.

225 — **Oynayamıyan kız yirüm tardur dir.**
Oynamayı bilmeyen kız yerim dar, der.
1) Oynamasını bilmiyen kız yerim dar demiş, yerini genişletmişler yenim dar, demiş.
2) Kurtka büdük bilmez, yirim tar tir- Geçkin kadın oyun bilmez yerim dar der. [D. L. T. III - 195]

226 — **Koyuna güç ile varan köpek assı eylemez.**
Koyuna zorla gönderilen köpekten fayda beklenmez.
1) Gönülsüz davara giden köpekten hayır çıkmaz.

227 — **Köpeksüz çobanın koyunın kurd yir.**
Yanında köpeği bulunmıyan çobanın koyunlarını kurt yer.

228 — **Sakınan göze çöp düşegen olur.**
1) Esirgenen göze çöp düşer.

229 — **Kişinün musahibi kendüden yiğ gerek.**
İnsanın arkadaşı kendisinden daha bilgin, daha terbiyeli olmalıdır.
1) Kişi arkadaşından belli olur.
2) Kişinin refikine bakmalı.

230 — **Bey olugör sana kul eksik olmaz.**
Sen, bey olmanın çaresine bak, sana kul eksik olmaz.

231 — **Yiğit başından devlet ırak olmaz.**
Yiğidin başından devlet uzak olmaz; gençlikte kazanılır, ihtiyarlıkta nekadar çalışılsa biyhudedir.

232 — **Mal kandeyise kendüyi söyletdürür.**

233 — **İşeği issi didüğü yire bağla.**
Eşeği, sahibinin dediği yere bağla.
234 — **Bilen ile bilmeyen bir olmaz.**
235 — **İle sen sorınca il sana sorsun.**
Bilgini artırmak ve tuttuğun meslekte temayüz etmek için daima çalış ki, herkes müşkülünü hallettirmek için sana baş vursun.
236 — **Tavarın anmayan haram zade.**
Malik olduğu emvali iyi muhafaza etmiyen haramzadedir.
237 — **Hakkun değdi nice gülmeyesin.** [1]
238 — **Yurt yurtdan kutludur.**
Yurt yurttan uğurludur.
239 — **Yarden hayır gelmez.**
240 — **Et ile tırnak arasına giren yiyüp çıkar.**
Ana, baba - evlât, karı - koca, gibi birbirine pek yakın bulunanlar bugün bozuşsalar da yarın barışırlar. Araya girenler kabahatli olur.
1) Et ile tırnak arasına girilmez.
2) Et tırnaktan ayrılmaz.
3) Yaz gününün yağışı, iki sevgilinin döğüşüne benzer; şimdi gelir, şimdi geçer.
4) Etli tırıngaklı ayırmas - etli tırnaklı ayrılmaz - [D. L. T. I - 155]
241 — **Bir kişinün karnın döğerlermiş vay arkam dermiş.**
Bir adamın karnını döğerlermiş, vay arkam dermiş.
1) Garibin karnına vurmuşlar, vay arkam demiş.
242 — **Eşeği düğüne okumuşlar ya su eksükdür ya odun eksükdür.**
243 — **Uğurun gözle oku at dir.**
Hedefi görmeden oku atma.
244 — **Bir kara kuzgun ağar mı dir.**
Kara yıkanmakla ağarmaz.
1) Karaya sabun, deliye öğüt neylesin.
2) Katranı kaynatsan olur mu şeker.
245 — **Geçiye canu kayusu kasaba yağ kayusu.**
246 — **Evvel taam andan kelâm.**
1) Bin siz bizden bir çızbız yeğdir.
247 — **İki kardaş savaşmış ebleh ana inan mış.**
1) Kardaş kardaşı bıçaklamış, sonra dönmüş kucaklamış.
248 — **Yiğit hoş yancuk boş.**
Yiğit hoş amma, para kesesi boş.

---

[1] Bu mesel, meselâ, «kahve döğenin hınk deyicisi» kabilinden hakkı geçenlere alay olarak söylense gerek.

249 — **Tay atdan tayak yiğdür deminde.**
Yerine göre, iki yaşlı taydan bir değnek daha iyi işe yarar.

250 — **Tokuzu vir onu kurtar.**
Dokuzu vermeyince onu kurtaramazsın.
1) Ver dokuzu, kurtar onu

251 — **İkiyi bir alma yiğit diyüb karı alma.**
İkiyi bir diye alma; güçlü, kuvvetli de olsa ihtiyar kadınla evlenme.

252 — **Ata dostu oğula mirasdur.**
Babanın dostları evlâda miras kalır. Onlar, miras olarak intikal eden maldan daha faydalıdırlar; yalnız istifadenin yolunu bilmek gerektir.

253 — **Aşıka ya sabır ya sefer gerekdür.**
Aşıka, ya sabr etmek, veyahut sevgilinin bulunduğu mahalden uzaklaşmak lâzımdır.

254 — **Öğ gücücüğü al büyüğü.**
Küçüğünü methet, büyüğünü al.

255 — **Sünnet var cümle kesmek yok.**
Hitan yapmak lâzımsa da dibinden kesmek olamaz.

256 — **Yimiş yi ağacın sorma.**
Yemişini ye, ağacını sorma.
1) Üzümünü ye, bağını sorma.

257 — **İlün ağzı faldur nedirse olur.**
İlin ağzı fal gibidir, ne derlerse öyle olur.

258 — **Beyler deve bigi olur kancaruya olsa yidilür.**
Beyler deve gibidir, nereye çekseler oraya giderler.

259 — **Beylerin aklı olmaz akıl işin devlet işler.**
Beylerin aklı olmaz, aklın göreceği işi onların talii yapar.

260 — **Uğurlayan yöğüren aşikâre buzalar.**
1) Uğrun iş gören aşikâre doğurur.

261 — **Biregüyi köye koymazlar imiş biligüm kethuza (kethuda) evine asun dimiş.**
Bir adamı köye koymazlar imiş, okluğumu köy kâhyasının evine asın demiş. (?)

262 — **Kanı kanile yuzarlar kanı su ile yurlar.**
1) Kanı kan ile yumazlar, kanı su ile yurlar.
2) Otuğ uzkuç birle ucurmas - ateş uçkuç ile söndürülmez - [D. L. T. I - 155]
3) Kanığ kan bile yumas - kanı kan ile yumazlar - [D.L.T. III - 49)

263 — **Yirdeki yüzi kimse basmaz.**
Mütevazı kimse daima hürmet görür
1) Yerdeki yüzü kimse çiğnemez.
2) Hâk ol ki Huda mertebeni eyleye âli
Tacı seri âlemdir o kim hâki kademdir.

264 — **Delüye depret delü sana sapratur.**
Kendi halinde sakin duran deliyi kızdırırsan ondan küfür işidirsin, belki de sopa yersin.
1) Deliye taş andırma.
2) Kaldırma halıyı, söyletme deliyi.
3) Delüden işidür, az söyleyen, bol
Delüye depredücek sapradur ol
(Gûvahî)
4) Deliye değde geç, akıllıya uyda geç.
5) Arı kafçıtsa ısrur - arı kızdırılırsa ısırır - [D. L. T. II - 265]

265 — **Helüksüz dıvar olmaz.**
Taşsız, kumsuz dıvar örülemez.
1) Yalnız taştan olmaz dıvar demişler.

266 — **Her kişi kendü çöreğine köz eşer.**
Herkes kendi işinin çıkarına bakar, kendi menfaatini gözedir.
1) Nalıncı keseri gibi önüne yontar.
2) Herkes kendi çıkarına bakar.
3) Herkes kendi gömüsüne kül eşer.

267 — **Sorup verince vurup vir.**
Uzun uzadıya ahret suali sorup vermedense, tepesine vur da hemen ver.

268 — **Sayruyamı sorursun.**
1) Hastaya çorbamı sorarsın.
2) Hastaya karpuz surulmaz.
3) Tabip olan kişi hiç hastaya döşek mi sorar.

269 — **İnce kız tonanınca yoğın kız ere varmış.**
İnce düşünceli veya zayıf ve sinirli kız bin türlü endişe ile süsleninciye kadar, ilerisini pek te düşünmiyen kız kendisine bir koca bulmuş olur.
1) Akıllı düşününciye kadar, deli çayı geçer.

270 — **Kalendüre kış olur demişler ditremeğe turmuşuz dimiş.**
Kalendere kış geliyor demişler, titremeğe hazırım demiş.

271 — **Etmegün hakkı varısa tuz anı komaya.**
Ekmeğin hakkı müsellemdir ama tuzun hakkı da ondan aşağı kalmaz.

272 — **Yatur kurtdan yiler köpek yiğdür.**
Tenbel tenbel yatan kurttan, koşup rızkını arıyan köpek hayırlıdır.
1) Yatan arslandan, gezen tilki yeğdir.

273 — **Külhancının beyliği hamamcılık demişler.**
Külhancının beyliği (terfii) ancak hamamcılık olabilir.

274 — **Ne buldum ve ne yava kuldum.**
Ne buldum ve nede birşey kaybettim. Bulduğum zaman sevinmedim ki, kaybettiğim zaman acıyayım.
1) Ne buldum, ne yitirdim.
2) Bir buldum bir yitirdim.

275 — **Kalb kazanur kaltaban gönenür.**
Hilekârın kazandığı kaltabana nasip olur.
1) Kazan kazan yiğ gidi, sen kazandın yir gidi, var topuzu yi gidi.
2) Atın kazancı eşek için.

276 — **Kalkan kaza savar götürmek gerek.**
Kalkan kazaya mâni olur, savaşçının onu mutlaka yanında taşıması lâzımdır.
Necema obrak geyük erse yağmurka yarar -yağmurluk nekadar eski olsa yağmura yarar- [D. L. T. III - 29]

277 — **Yut yumduğı ensen tomalu gelsün.**
Ye yumruğu ensen kalınlaşsın. Hadisata göğüs ger, meşakkate alış, o kadar ki, hiçbir şey sana tesir yapmasın (?).

279 — **Gözün üstüne kaşun mı var didiler melûl olursın.**
Sana gözünün üstünde kaşın mı var dediler ki üzülüyorsun.
1) Sana gözünün üstünde kaşın var diyen mi var.
2) Öte git gözüne tütün gider diyen mi var.

X 280 — **El elden üstündür.**
1) El elden üstündür arşa varıncıya kadar (arşa varınca)

281 — **Döğülmek eşeğe yarşur edebsüzlik itme.**
Sopa eşeğe yakışır; sopa yemek istemezsen uslu, edepli hareket et.
1) Nush ile yola gelmeyeni etmeli tekdir.
Tekdir ile uslanmıyanın hakkı kötektir.
(Ziya Paşa)

282 — **Balı olan bal yimez mi.**

283 — **Dünyayı ümiz ile yemişlerdür.**
İnsanlar dünyayı ümit ile tüketirler.
1) İnsanı umut, deveyi havut yaşatır.
2) İnsanı yaşatan umutla unut tur.
3) İnsan bir umutla doğar, bir umutla ölür.

284 — Anan kâbinin ko öcün koma.
Ananın nikâh parasını, babanın varislerine terk et, fakat herhangi hasmın üstündeki kinini bırakma, mutlaka öcünü al.

285 — Garip gözü kör olur.
Bir kimse yabancı illerde kör gibidir.

286 — Bayağı Mehemmet bayağı börki.
Mehmet bildiğin Mehmet, başındaki de eski külâhıdır. Hiçbir değişiklik yoktur.
1) Eski hamam eski tas.
2) Yine o eşek, yine o semer.
3) Âlem yine o âlem, devran yine o devran.
(Recaî Zade Ekrem)

287 — Konan göçer gelen geçer.
1) Gelen geçer, konan göçer.

288 — Baş gidicek payidar olmaz ayak.
1) Baş gidince ayak payidar olmaz.

289 — Evmek ile kalkan pişmanlığla oturur.
Önünü ardını düşünmeden acele ile yapılan işin sonu nedamettir.
1) Acele ile kalkan nedametle oturur.
2) İvecen enik gözsüz kunlar.
3) Buşmas er boz kuş tutar, ivmes er ürünkuş tutar - gönlü dar olmıyan boz kuş tutar, fakat acele etmiyen en güzel doğanı bile avlar - [D. L. T. II - 11]
4) İven sinek sütge tüşür - acûl sinek süte düşer - [D. L. T. II-12]

290 — Bilüre dan bildüğün işle.
Aklı yetenlere danış ta yine sen bildiğini yap.

291 — Yurdun etlü (otlu) sınden kutlusu yiğdür.
Otu, suyu bol yerden ziyade insanın taliine uygun gelen mahal daha iyidir.
1) Yurdun otlusundan kutlusu yeğdir.

292 — İl ilden ayruksı olmaz türesi ayruk olur.
Memleket memlekte benzer, ancak âdetleri benzemez.

293 — Söz tokuz boğundur boğa boğa söyle.
Söyliyeceğin sözü düşüne düşüne söyle.
1) Boğaz dokuz boğumdur, sözünü, yutkuna yutkuna söyle.
2) Önün ardın gözet fikridakik et onda bir söyle
Üğütme kalbine herne gelirse asiyab âsâ
(Veysi)

294 — Er tayıya it ataya.
Erkek çocuk dayısına çeker, köpek te babasına.
1) Er dayıya, kız bibiye.
2) Oğlan dayıya, kız halaya.
3) Ata oğlu ataç toğar - oğul babaya çeker - [D. L. T. II - 66]
4) Buzdan suf tamar - buzdan su damlar - [D. L. T. III - 88]

295 — Delüyile helva yemekden usluyile savaş yiğdür.

296 — Ac aman bilmez erken karnun toyur.
Açlık aman bilmez (mühlet vermez); vakit varken karnını doyur.
1) Yel esmeden kavutumuzu yiyelim.

297 — Arugun aslı belürmez.
Zaif adam bir kimseye benzetilemez.

298 — Ton görkdür hem üstüne örtüdür.
Elbise insanın zinetidir. Hem de üstüne örtüdür.
1) Para akıl öğretir, elbise yürüyüş.

299 — Yoksul tanışmendi'n sözü geçmez meğer avreti güzel ola.
Fakir bilginin sözü tesir etmez, meğer ki karısı güzel olsun.

301 — Bir kişiyi kir pas gördünse dene buzağu (bozağı) sanma
Bir adamın elbisesini pejmürde ve kir pas içerisinde görürsen hakir görme, bir kere tecrübe et.
1) Yüzge görme, erdem tile. Yüze bakma fazilet dile, edep ara. [D. L. T. II - 8]

302 — Ben de halümce Bedreddinem. [1]
Herkesin kendine göre bir şerefi, bir kıymeti vardır.
1) Herkes evinin beyidir.

303 — Çırak dibi kara nu olur.
Çırak dibi karanlık olur.
1) Şamdan (mum) dibine ışık vurmaz.

304 — Tanrı virmelü olıcak leğlek yuvasında dahi virür.
Tanrı vermek isterse leylek yuvasında da verir.
1) Sana ruzî olan kısmet bulur arayı arayı
2) Kısmetin varsa gelür Hintten Yemenden, kısmetin yoğısa ne gelir elden.
3) Kısmetinde varsa kaşığında çıkar.

305 — Kime tavşan yarar kime kurt.
Türklerce tavşan uğursuz, kurt uğur sayılırsa da, kimisine tavşan uğur getirir, kimisine kurt.

---

[1] Simavnalı Bedreddin olmak gerek.

1) Çifçi yağmur ister yolcu kurak.
Cümlenin muradını verir Hak.
2) Menafi muhteliftir iktizayı rûzgâr üzre.
Değil üryana lâzım nâhudaye bâd lâzımsa

306 — **Yükün kaba eğer saman değülse.**
1) Sarığı pek kaba ama altı kabak değilse.

307 — **Yatur sipahiden yiler köpek yiğdür.**
Ulufeye güvenerek tenbel tenbel oturan sipahiden, daima rızık peşinde koşan köpek daha iyidir.
1) Eli ağır eskiciden, ayağı çabuk dilençi yeğdir.

308 — **Cühud etmeğin yiyen yine cühud yardımın kovar.**
Yahudi ekmeğini yiyen (sayesinde geçinen) yahudi taraftarı olur.
1) Gâvurun ekmeğini yiyen, gâvurun kılıcını çalar.
2) Kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır. (Onun düdüğünü çalar.)

309 — **Geçmiş yağmura kepenek alub çapınma.**
Yağmur geçmiş; artık, kepenek tedarik edip te siper bulacağım diye oraya buraya koşmada ne mana vardır.
1) Geçmiş yğmura kepe tutma.

310 — **Lânet yindüğün dâviye.**
Davayı kazanmak hoş bir şey ise de, bin türlü hilelerle ve hakkı iptal etmek suretiyle kazandığın davaya lânet olsun.

311 — **Sofi soğan yimez bulıcak sapun komaz.**
1) Sofu soğan yimez, bulursa kabuğunu bile bırakmaz.

312 — **İl önüne kimse turmaz.**
Bir kimseyle veya birkaç kişiyle başa çıkılabilirse de bir memleket halkiyle uğraşmak mümkün olamaz.

313 — **Korkak bazirgân ne assı ider ve ne ziyan.**
Ticaret işlerinde korkak davranan tüccar, kâr yapmazsa da zarar da etmez.
1) Korkak bezirgân, ne kâr eder ne ziyan.

314 — **Vay ana kim Allah Taâlâ virmeye.**
1) Allah vermeyince kulun elinden ne gelir.
2) Kuru gayret çarık eskitir.

315 — **Ne tarum var ve ne sirçeyle dâvüm var.**
Ne darı ekerim, ne de serçeden şikâyet ederim.
1) Kuştan (serçeden) korkan darı ekmez.
2) Serçe bir küçük kuştur amma var ekinciye sor.

316 — **Uluların devleti gericek devlet bile.**
Büyüklerin devlet ve saltanatı ilk devleti değil, onu takip ve tevali edecek saadetlerle kaimdir. (?)

317 — **Aşağa korsam pas olur yukarı korsam is olur.**
Aşağı korsam kir, pas olur, kirlenir; yukarı korsam is olur.
1) Aşağı baksam yüzüm, yukarı baksam gözüm.
2) Aşağı tükürsem sakalım, yukarı tükürsem bıyığım.

318 — **Eylik bilmeyen katında su getürenle senek sıyan birdür.**
1) Suyu dolduran da bir, destiyi kıran da.
2) Taz başta on paraya, sağ başta.

319 — **Ad kişi adından korktukça adsız Tanrıdan korkmaz.**
Adlı sanlı bir adam şerefinin haleldâr olmasından nekadar korkar ve çekinirse; adsız, sansız ve şerefsiz kimse de adından değil Tanrıdan bile korkmaz.

320 — **Bin işçi bir başçı.**
Bin tane işçiye bir de, onları idare edecek baş lâzımdır.

321 — **Yatanun yürüyene borcu var.**
Az çok çalışan, sureta kendinin, manen bütün kendi civarının bazı ihtiyaçlarını vücude getirir, veya çoğaltır, veya idame eder. Binaenaleyh yatıp hazır yiyenler çalışanlara bunun için borçlu ve minnettardırlar.

322 — **Âlet işler er öğünür.**
1) Âlet işler, el öğünür.

323 — **Balçığı dıvara vur dutarsa hoş dutmazsa gine hoş.**

324 — **Oldı oldı olmadı kara işek kapıda bağlı.**

325 — **Yazılmış da yoyılmış yok.**
Takdiri ilâhi ne ise o olur.
1) Sere yazılan gelir.
2) Yazılmışta bozulmuş yok.
3) Yazılan bozulmaz.
4) Elmukadder lâyetegayyer.

326 — **Yazulu yazusun görse gerek görmeyince güre girmez.**
Herkes alnına yazılanı görür, görmedikçe ölmez.
1) Kul yazısını görse gerek.

327 — **Bir elmayı bin akçaya soy bin armudu bir akçaya soyma (?)**

328 — **Yiyen bilmez toğrayan bilür.**
1) Kırk ebe bir araya gelse gine doğuran çeker zahmeti.

329 — **Bin atun varısa inişde in bir atun varısa yokuşta bin.**
Ön ayakları ardından kısa olan atlar, bayır aşağı inerken çok güçlük çeker ve ekseriya kapanırlar. Bunun için, bin atın da olsa inişte inmek lâzımdır.

330 — **İn dinlen bin dinlen.**
Ata binen yayanlık yorgunluğundan dinlenir, attan inen de üstündeki yorgunluktan dinlenir.

331 — **Kuru yanında yaş da yanar.**
Suçlunun yanında suçsuz da ceza görür.

332 — **Al ile arslan dutulur, gücile gücigen tutulmaz**
Hile ile arslan tuzağa düşürülür, fakat zorla köstebek tutulamaz.
1) Alın arslan tutar, gücün oyuk tutmaz [D. L. T. I-77].
2) Alın arslan tutar, gücün keskek tutmaz [D. L. T. I-78]
3) Arslanlar gelir al ile sayde,
Göcen düştüğü yok güc ile kayde.
(Güvahî)

333 — **Engece nicun yanın yürürsün demişler yiğide nice yürürse yaraşur demiş.**
Yengece sormuşlar; niçin yanpiri yanpiri yürüyorsun, yiğide nasıl yürürse yakışır, demiş.

334 — **Mal fitnedür kandeyise fitne kobarur.**
Mal nerede olsa fitne koparır.

335 — **Bayram istemeyen bayrama irmesün.**

336 — **Bin kargaya bir sapan taşı yeter.**
Bin kargayı kaçırmak için bir sapan taşı kâfidir.
1) Karga derneği - kış - deyince dağılır.

337 — **Kişinün boğazı kendüden aşağa gerek (?)**

338 — **Atunı boz at Yanına bağlama ya huyın hulanur ya tüyin.**
Atını boz tonlu at yanına bağlama, ya huyundan huy kapar yahut tonundan renk alır.
1) Boz atın yanında duran ya tüyüne çeker, ya huyuna.

339 — **Boz ata avrete oğlana kulluk idenün yüzi ağarmaz.**
Toprak sarısı ve alacalı at, koşuya, cırıda hatta binite bile yaramaz. Böyle atı besleyenin, kadın ve çocuk söziyle hareket edenin yüzü ağarmaz.
1) Taz at tafarcı bolmas - Abraş at yüke dayanmaz [D.L.T. III-110].

340 — **Dişeti karın doyurmaz.**
Diş aralarında toplanan et kırıntıları karın doyurmaz.

341 — **Kimse müslüman disen haçı koltuğunda çıkar.**
1) Çok hacıların çıktı haçı ziri bagalde
(Ziya Paşa)
2) Kime sünnî disen haçı koltuğunda çıkar.

343 — **Serceye çıbık beredür.**
1) Karıncaya tükrük göl.
2) Serçeye çubuk yara.

343 — **Dutalum bir deve bir akçaya ne vireyin.**

344 — **Yük bacından ağlamaz.**
Bir maldan resim alınmakla satışta zarar görülmez, alınan resim fiyata zammedilir; o vergi de müşteriden çıkar.
1) Yük bacından ağsamaz.

345 — **Bir çiçek ile yaz yarımaz.**
1) Bir çiçekle yaz olmaz, olursa da hazı olmaz.
2) Bir karga birle kış gelmez [D. L. T.-II. 24].

346 — **Uslu sanu sanınca delü evlenmiş.**
1) Akıllı düşününciye kadar, deli oğlunu everir.

347 — **Kutlu gün toğışından bellüdür.**
1) Güz geliki yayın belgülük - Güzün gelişi yazdan bellidir [D. L. T. II - 135].
2) Perşembenin gelişi Çarşambadan bellidir.

348 — **Göre göre bahadur olur.**
1) Yiğit düşe kalka büyür.

349 — **Erlik on tokuzu hiyle.**
1) Erlik ondur, dokuzu oyun; biri karşı durak.

350 — **Kadıya yalnuz giren sakalın sıgayip çıkar.**
1) Hususa kadıya tenhada hâlün
Ki dirsen sıgayup çıkan sakalun
Yer evden gelmese kadıya adın
Olur yaban eri bitmez muradın.
(*Güvâhî*)
2) Kalın bulutuğ tübi sürer, karanu işiğ urunç açar - kesif bulutu tipi (fırtına) sürer götürür, karanlık işi rüşvet açar [D.L.T.III-163].

351 — **Şefkati olmayan şefkat bulmaz.**

352 — **Alçak uçan yüce konar yüce uçan alçak konar.**
Mütevazı olanlar daima yükselirler, yüksekten atanlar da sonunda mahcup olur, alçalırlar.

353 — **Bir müt tarı bir akçaya bir karı ac ölmüş.**
Bir batman darı bir akçaya satıldığı zamanda, bir ihtiyar kadın açlıktan ölmüş.

354 — **Yavuz sirke küpüne ziyan eyler.**
Sert sirke küpüne zarar verir.
1) Keskin sirke küpüne zarar.

355 — **Su bulanmayınca turulmaz.**
1) Tutuşmağınca tüzülmes, tübirmeğince açılmas - niza olmayınca sulh olmaz, toz kopmayınca hava açılmaz - [D. L. T. II - 59].
2) İş bozulmayınca düzelmez.

356 — Kulunam dimekle kul olmaz kişi.
İşi gördürmek için biraz müdara etmek lâzımdır. Bir kimseye-kulun olayım - demekle insan kul olmaz.
1) El öpmekle ağız aşınmaz.
2) Köprüyü geçinciye kadar gâvura hacı baba demeli.
3) Medarı darı âlemdir müdara
Müdarasız yıkıldı dâri Dârâ

357 — Tanışıklu tağ aşar.
1) Danışan dağ aşmış, danışmıyan yolda şaşmış.
2) Geneşlik bilik uyraşur, geneşsiz bilik obraşur - meşveretli bilgi (tedbir) muvafık gelir, meşveretsiz bilgi çürük olur - [D. L. T. I - 197].
3) Bin bilirsen de bir bilene danışmalı.

358 — Kurd enügi yine kurd olur.
Kurt yavrusu yine kurt olur.
1) Kurttan kuzu doğmaz, kerkesten şahan.
2) Sıçandan doğan kendürük keser.

359 — İssiden korkan sovuk suyu üfürür içer.
1) Sütten ağzı yanan, ayranı üfürür de içer.
2) Saçıratgudin korkmış kuş kırk yıl eyri yığaç üze konmas - tuzaktan korkmuş kuş kırk yıl eğri (çatal) ağaç üzerine konmaz [D. L. T. II - 266].

360 — Elikrarü mineliman.
Ikrar imandandır, verilen sözden cayılmaz.
1) Yiğidin sözü, demirin kertiği.
2) Er sözi bir, eyer köki üç - er sözü bir, eğer bağı üç - [D. L. T. II - 226].
3) Tilin tüğmişni tişin yazmas - dil ile düğümlenmiş şey dişle çözülmez [D. L. T. II - 18].

361 — Kaşağuyı al ahura gir yağır at bellüdür.
1) Al kaşağıyı gir dama, yağırı olan kocunur.

362 — Ecel yiri açukdur cebe dahi fayide itmez.
Ecel gelince zırh faide etmez.

363 — Evvelki bereketden ay aydını kalıbdur.
Eski bereketlerden ancak ayın aydınlığı kaldı.

364 — Kesilen baş girü bitmez.
Kesilen baş bir daha yerine gelmez.

365 — İl kuyruk yağıdur yeyigör.
1) Dünya kırk kulplu kazan, bir kulpundan tut sen de kazan.
2) Dünya bir yağlı kuyruk, yiyebilene.

366 — **Yokluk taştan katıdır.**
1) Yokluk ateşten gömlektir.
367 — **Bir acı bin cebelü soymaz.**
1) Bir çıplağı bin hırsız soyamaz.
368 — **Kar susalık kandırmaz.**
1) Kavurga karın doyurmaz, kar susuzluk kandırmaz.
369 — **Kavırga karın toyurmaz.**
Kavrulmuş buğday, mısır, nohut gibi şeyler çerezden madut olduğu için karın doyurmaz.
370 — **Aylak kan alıcı bulıcak tamarlarun toğrat.**
Bedava kan alıcı bulursan damarlarını şerha şerha yardır.
371 — **Börküm eski sözüm geçmez.**
Serpuşu (elbisesi) eski olanın sözü müessir olmaz.
1) Yoksul bilginin sözü geçmez.
372 — **Kınadan gayri nesne yağ götürmez.**
Kınadan başka şey yağ kabul etmez. [Kınayı yağla kararlar]
373 — **Acıyan işek atdan geçer.**
1) Eşeğin canı yanınca atı geçer.
374 — **Balile kaymak isteyen akçasına kıymak gerek.**
İyi yaşamak, bol para safetmekle olur.. parasına kıymıyan bal ile kaymağı yiyemez.
1) Yoğurdunu, sarmısağını hesap eden cacık yiyemez.
2) İster isen bol çörek
Al eline bel kürek
3) Ekmeğin büyüğü pazının irisinden olur.
375 — **Nerdiban ayak ayak çıkmak gerek.**
Merdiven kademe kademe çıkılır; insanlar, tuttukları meslekte tedricen yükselirler.
1) Merdiven basamak basamak çıkılır.
376 — **Uluların gönlü mum bigi gerek.**
Büyüklerin gönlü mum gibi yumuşak olmak lâzımdır.
377 — **Oğlan oğlandır eğer peygamber ise.**
Peygamberlik bile verilse genç çocuk yine çocuktur. Her çocuk ne yaparsa o da onu yapmak ister.
378 — **Bana yaramıyanı bir pula almazam.**
İnsan, tuttuğu işe ve mesleğe yaramıyacak bir şeyi - pek ucuz da olsa - almak, o parayı sokağa atmak demektir.
379 — **Ağaç kapu yapıldıysa altun kapı açıdı.**
Ağaç kapı kapanırsa altın kapı açılır.
1) Allah bir kapıyı kaparsa bin kapıyı açar.

380 — **Bir akça bitürdüğin iller bitürmez.**
1) Paranın gördüğü (bitirdiği) işi kimse göremez.
2) Para insanı ipten kurtarır.
3) Tamu kabuğın açar tavar - Cehennem kapısını bile para açar. [Rüşvetten kinaye] [D. L. T. III - 177]

381 — **Kuş iki kanad bir kuyruk ana dahi yil buyruk.**
Kuş, iki kanatla bir kuyruktan ibarettir; uçuşunda da rüzgâra tabidir.
1) İki kanat bir kuyruk, herkes kendi başına buyruk.

382 — **İl atduğı taş ırak gider.**
Yabancının attığı taş dokunmaz, dokunsa da tesir etmez.
1) Taş ıraktan gelmez.
2) İlin attığı taş uzak düşer.
3) Dostun attığı gül onulmaz yara açar.

383 — **İl ile gelen vurgun düğün bayramdur.**
Herkesle birlikte çekilen keder, sıkıntı düğün ve bayram gibidir.
1) El ile gelen dügün bayram.

384 — **Yıkılmış yıkılmışı sever.**
Yıkılan, yıkılanı sever, başkalarının da kendisi gibi yıkılmasından memnun olur.

385 — **Ecelsüze ölüm yok.**
Eceli gelmeden kimse ölmez, eceli gelmiyene ölüm yoktur.
1) Ecelsiz kul ölmez.
2) Dane tükenmeyince değirmen taşı arasına da düşse yine ölmez.

386 — **Korkunun ecele faidesi yoktur.**

387 — **Biregü yumruğun yemeyen kendi yumrugın demür sanır.**
Başkasının yumruğunu yemiyen kendi yumruğunu demir sanır.

388 — **Toğru gelen konuk tanrı kazasından biterdür.**
Habersiz gelen misafir Tanrı kazasından beterdir.

389 — **Konuğun kutsuzu ev issin ağırlar.**
Uğursuz misafir ev sahibini ağırlar.
1) Misafirin şaşkını ev sahibini ağırlar.
2) Endik uma evlikni ağırlar [D. L. T. I - 97]
3) Ahmak misafir ev sahibini ağırlar.

390 — **Borçlunun yalımı alçak olur.**
Borçlu kimse alacaklısına karşı suçlu gibidir; ona, yumuşak sözler söyler.
1) Alımcı arslan, birimci sıçgan - Alacaklı arslan, borçlu sıçan [D. L. T. I - 72]

391 — **Kurı gayret adamı bitli eyler.**
Kuru gayret çarık eskitir.

392 — **Görinenden görünmez çok.**
Hayatta görülüp bilinen şeylerden, görülmiyenler çoktur.

393 — **İşeğün berk bağla andan Tanrıya ısmarla.**
Eşeğini sağlam kazığa bağla, sonra Tanrıya emanet et.
1) Yond başın yularlab genledi - At başını yularlayıp rahatlandı. [D. L. T. III. - 7]

394 — **Köseye, sakal muştılamışlar haberüm olacağın söylen demişler. (demiş)**
Köseye, müjde sakalın çıkacak demişler, olacak bir söz söyleyin, demiş.

395 — **Devletsüz oğlun olmaktan devletlüye kul olmak yiğdür.**
Talisiz oğlun olmaktan, devlet sahibi bir adama kul olmak daha iyidir.
1) Yiy ol kim olasın devletlüye kul
Olunca başı devletsüze oğul
(Güvahi)

396 — **Ulu yanılmaz yanılıcak katı yanılur.**
Büyükler hata etmezler, bir kere de yanılırlarsa hatanın en büyüğnü yaparlar.

397 — **Ölen ardınca kimse ölmedi.**
1) Ölenin arkasından kimse ölmez.
2) Ölen ile kim ölmüş.

398 — **Ölen ile gidenin dostu olmaz.**
Ölenle, bir yerden ayrılıp giden kimsenin dostu olmaz.

399 — **Tavşan ne kadar yüğrük ise bahası iki akcadur.**
Tavşan nekadar seriüsseyr olsa da bahası yine iki akçadır.

400 — **Kedinün yüğrüği samanlığa dek.**
1) Kedinin kaçacağı samanlığa kadar.

401 — **Çöreğünde cekün (şekin) yoğısa gam yime.**
Kazandığın rızkın helâl olduğunda şüphen yoksa gam çekme, yaptığın işe hile karıştırmadınsa üzülmene mahal yoktur.
1) Abdestimde şüphem yok.
2) Bütün ömlük kanca kolsa olturur - donu bütün ve sağlam olan nasıl isterse oturur [D.L.T. I - 191].

402 — **İt etmekten kaçmaz.**
Köpeğe ekmek atmakla kaçırılmaz.

403 — **Er etmeği er kursağında kalmaz.**
1) Er lokması er kursağında kalmaz.

404 — **Adun nedür Reşit bir söyle bin işit.**

405 — **Bazirgânı bit yir kazanduğın at yir.**

406 — **Eksükliğile büyüyenin yalımı alçak olur.**
Zaruret içerisinde büyüyenin boynu bükük olur.
1) Öksüz büyüyenin boynu buruk olur.

407 — **Devletsüze devlet olumadum devletsüzden kaçub kurtulumadum.**
Betbaht kimseleri, fazlaca yardım etmek suretiyle bahtiyar edemedim, fakat ellerinden de kurtulamadım, daima taciz edildim.

408 — **Katı yürürsem kaza bana yiter.**
Nekadar hızlı koşsam, kaçınsam yine kaza beni bulur.

409 — **Koyunu yüze yitür il anı bine yitürür.**
Sen koyununu yüz adedine iblâğ et, sonra, el onu mübalaga ile bine çıkarır.

410 — **Aş tuz ile tuz oran ile.**
Yemeğin lezzeti tuz iledir amma onunda bir derecesi vardır.
1) Aş tatığı tuz, yoğrun yimes - yemeğin tadı tuzdur, fakat tas ile yenmez [D.L.T. III - 24].

411 — **Yol eri yolda gerek.**
1) Yolcu yolunda gerek.
2) Yağar eser, yolcu gider.

412 — **Şer işi uzad hayra dönsün, hayır işi uzatma, şere dönmesün.**
Yapacağın iş şer ise derhal yapma, biraz tehir et ki, hayıra dönsün; hayır işi tam vaktinde yap, arasını uzatma ki, şere dönmesin.

413 — **Sen sana yar olu gö(r) sana yar eksük değil.**

414 — **Kişinin vatanı iymanıdır.**
İnsanın vatanı mahza imanıdır; vatansızla imansız birdir.

415 — **Çaylağa sormuşlar anasın koyub yavrısın neye kaparsın, avazı kulağıma hoş gelür dimiş.**

417 — **Şeytan [1] oğlancukların ohşamış birbirinden kutsuzcalarım dimiş.**
Şeytan yavrularını sevip okşarken, biribirinden uğursuzlarım dermiş.

418 — **Timar deste maldür kime varursa silinür.**
Timar - eskiden asker ümerasına maktuan verilen bir memleket mahsulü - mendil gibidir, kimin eline geçerse sıkıntısını onunla defeder, zahmetinden terler ve terini ona siler.
1) Tası hammama müşabihtir bu dünyayı denî.
Daima napâk elinden desti napâke geçer.

419 — **Elmayı yukarı at inince hezar variş.**
Havaya atılan elma yere ininciye kadar geçen müddet arasında bin türlü haller olur, bin bir hâdise meydana gelebilir.

---

[1] Burada şeytan ters yazılmıştır, eskiden şeytan, Yezid gibi adlar ters yazılırmış.

1) Bir anda var olan, bir anda yokolur.
2) Gün doğmadan meşimei şepten neler doğar.

420 — **İl gezen ilce bilür.**
Memleket gezen, türlü halk ile görüşen, memleketler, milletler görür, oraların ahvalini, âdatını, dillerini öğrenir.
1) Çok gezen çok bilir.
2) Bilmez efendi çok yaşıyan çok gezen bilir.

421 — **Deveye binüb yara pusma.** *(Aşikî)*
Deveye binipte dağın yarına, uçurumuna siper olmıya kalkışma pusuya saklanacaksan, deveden in, kendin gizlen; kabahatin meydanda iken birtakım tevilât ile onu gizlemeğe kalkışma, neticede mahçup olursun.
1) Tevey münüp koy ara yaşmas - deveye binip koyun arasında gizlenilmez [D.L.T. III - 46]

422 — **İtdüğün hamır hayalîdür.**
Yoğurduğun hamur (tasavvur ettiğin şey) hayalden ibarettir.

423 — **Hak söz ağudan acıdur.**
Doğru söz zehirden acıdır.
1) Hak söz acı olur.

424 — **Biregü sözün biregüye dimek kolay olur.**
Bir adamın söylediği sözü diğerine gidip söylemekte güçlük yoktur.
1) Elçiye ölüm (zeval) yoktur.
2) Yaş ot göymes, yalafar ölmes - yaş ot yanmaz, elçi öldürülmez [D.L.T. III - 36].

425 — **Yola gidenin işini Allah bilür.**
1) Yolcunun işini Allah kayırır.

426 — **Ac karın katık istemez, uyku yasduk istemez [1].**
Acıkan kimse ekmeği bulursa katık aramaz, uykusu gelen de başının altına yastık istemez.
1) Karnı acıkan katık istemez, uykusu gelen döşek istemez.
2) Ac ne yimes, tok ne timez - aç, sofrada ne bulursa yer; tok, yemeklere bin türlü kusurlar bulur - [D.L.T. I - 75].

427 — **Eşek (eşkin) eve gelmiş yorga yolda kalmış.**
Eşkin at yol aldıkça açılır, sürati çoğaltır, ve ayni yürüyüşle yorulmadan on iki saat gidebilir. Bu yürüyüşte kapanma, sürçme gibi haller vaki olmaz. Yorga at ilk çıkışta kendini var kuvvetiyle yola verir, bu suretle de hem çabuk yorulur, hem de sık sık sürçer, kapanır. Bunun için eşkin vaktinde menzile erişir, yorga yolda kalır; her işde teenni ile hareket eden muvaffak olur.

---

[1] Bu mesel ayrı ayrı yazılmışsa da ikisi bir olduğu için birleştirildi

428 — **Bir sürçen atın ayağın kesmezler.**
1) Bir sürçen atın başı kesilmez.
(Şeyh Galip)

429 — **Sabah sürçen geciyedek sürçer.**
Bir kere sürçen daima sürçer.
1) Düzen bozulursa, yıkım yıkım üstüne gelir.

430 — **Bınarı başından avla.**
Pınarı başından avla.
1) Suyu başından tutmak gerek.

431 — **İki çetük bir arslana tabdur.**
İki kedi birleşirse bir aslana mukabil olabilirler.
1) İki kedi bir aslana pes dedirir.

432 — **Erkek arslan arslan dişi arslan arslan değül mi.**

433 — **Gammazın kandiyse yüzi karadur.**
İki kişi arasında kov getirip götüren adamın nerede olsa yüzü karadır.

434 — **Ha ördek ha değirmen ikisi dahi suda yürür.**
İşe yarıyanla yaramıyan arasında fark gözetmemek.
1) Âlim de bir cahil de, ikisi de Allahın kulu değil mi?

435 — **Boğaza yumruk yaramaz.**
Sert muamele ile insan idare edilmez, maişet esbabı lâzımdır.

436 — **Çölmek dimiş dibim altun, kaşık dimiş girdüm çıkdum.**
1) Aşıç ayur tübüm altun, kamıç ayur men kaydamen - tencere diyor dibim altun, kepçe diyor ben nerdeyim [D. L. T. I - 52]

437 — **Ahşam bazarı sabaha yümdür.**
Akşam pazarlığı sabah için kutludur. Yahut, akşam, alış verişin iyi olması sabahleyin de iyi olacağına delâlet eder.

438 — **Karı yiğit eden tondur.**
İhtiyarı yiğit eden elbisedir (paradır).

439 — **Evvel bazara bazar yitmez.**
İlk pazarlığa sonraki pazarlıklar uymaz, ilk pazarlıkta bir mal verilmezse, sonradan fiatı eksilir.
1) İlk pazarlık pazarlıktır.

440 — **Ağrıya beylerin borcı vardır.**
1) Zora beylerin borcu var.

441 — **Südsüz inek milegen olur.**
Südü az olan veya hiç olmıyan inek çok malar; elinden hiçbir iş gelmiyen adam daima kendisini medheder.
1) Sütsüz koyun çok meler.

442 — **Kişiye taleb fayide etmez nasib olmayınca.**
1) Herne kadar cehdedersen mürada
Nasib olmaz mukadderden ziyade.
2) Kuru gayret çarık eskitir.

443 — **Varın viren utanmaz, baldızın alan yad olmaz [1].**
1) Varın veren utanmamış.

445 — **Sayılı koyunu kurt yimez.**
1) Sayılı koyunu kurt kapmaz.

446 — **Çanağa ne toğrarsan kaşuğuna ol çıkar.**
1) Ne ekersen onu biçersin.

447 — **Her nesnenün erkânı vardur oduna gidenin urganı vardur.**
Her şeyin bir yolu, bir kaidesi vardır.

448 — **Sende mi bildün yüküm kozuduğun (idüğün).**
Yükümün ceviz olduğunu sende mi öğrendin, sende mi sırrıma vâkıf oldun.
1) Yüzüne mahremin açma sülûkün.
Koz olduğun bilüp çağşatma yükün.
(Güvahî)

449 — **Ne iversin şeker suyamı düştü**
Ne acele ediyorsun, şekerin suya mı düştü?

450 — **Atmı satdun gümüşlü yancuğum isen kesil.**
Bana at mı sattın? Atın sırmalı çulu isen de çekil, benden uzaklaş.

451 — **Eski varlı varlıdır.**
Atadan, dededen zengin olanlar bilâhare servetlerini kaybetseler de yine evlerinde birçok kıymetli eşya bulunur.
1) Eski varlı varlıdır, yeninin başı çorludur.

452 — **Devletlünün ayağı katında taymak yiğdür, bî devletün başı katında yatmakdan.**
Devletlinin ayağı altında yıkılıp kalmak, uğursuzun başı ucunda yatmaktan daha iyidir.

453 — **Burun yüzden götürülmez.**
Burun çehrenin aksamındandır; ne olsa atılamaz, kesilemez; değersiz evlât gibi.

454 — **Giçiler su döker ulular tayınur.**
Küçüklerin yaptığı hatanın cezasını büyükler çeker.
1) Oğlan suv töker uluğ yanı sınur - çocuk su döker büyüğün yanı kırılır [D. L. T. II - 17].

---

[1] Bu mesel ikiye bölünerek ayrı ayrı numara verilmiş isede asıl metinde bir olduğu için birleştirildi.

455 — **Yavuz it üre üre ağıla kurt düşürür.**
1) Ürmeyi bilmiyen köpek obaya kurt üşürür.

456 — **Ucuz etin çorvasın it içer.**
Ucuz etten pişirilen yemeği köpek yer.
1) Ucuz etin yahnisi tatsız (kara) olur.

457 — **Bulınanda kız yok.**
Zengin kıtlık görmez.
1) Varlıkta darlık olmaz, yoklukta dirlik olmaz.
2) Var evi kerem evi, yok evi verem evi

458 — **Üçüz hiçiz.**

459 — **Bana iki taş arasından un getür.**
Bana değirmenden un getir [müşkilât, belki de imkânsızlık içinde istediğini yap diye ısrar].

460 — **Sana sana söyleyen iş bitürür, sanusuz söz söyleyen baş yitürür.**
Düşünerek söz söyliyen daima iş bitirir, düşüncesiz söyliyen de fitne koparır, kargaşalığa sebep olur.

461 — **Giyeği (güyegilik) kim etmez kızı kim dilemez.**
Güveyilik kim etmez, kızı kim istemez (?)

462 — **İp kuşaklunun sulhin kur kuşaklu bozamaz.**
Bir memleket halkı diğer bir memleketle barışır, sulh olursa, kumandanlar o sulhü bozamaz.

463 — **Çıbuğu yaş iken eğmek gerek.**
Ağacı yaş (körpe) iken eğmeli, kalınlaştıktan sonra eğilmez; çocuğu küçük iken terbiye etmek lâzımdır, büyüdükten sonra terbiyeye gelmez, biraz sıkıştırılacak olursa derhal isyan eder.
1) Ağaç yaş iken eğilir.
2) Kuruğ yığaç eğilmes, kurmış kiriş tüğülmes - kuru ağaç eğilmez, kurumuş kiriş düğümlenmez- [D. L. T. I - 172].

464 — **Z (d) iğrenden korkan porsuk hırman yanında neyler.**
1) Dirgene dayanmıyan porsuk harmana girmez.

465 — **Gün kandan doğarsa elün oyana çön.**
Güneş ne taraftan doğarsa elini (desti talebini) oyana çevir.

466 — **Söz sözü açar.**
1) Lâf lâfı açar, lâflara yalan karışır.

467 — **Kuş kanadına kiri istemez.**
Kuş kanadına kira istemez.

468 — **Kuşa süt olsa anasından olurdu.**
Kuşun rızkı süt olsaydı anasının, memeli hayvanlar gibi - sütlü olması lâzımdı.

469 — **Hatıb kılıcı gibi bir kez gerek olur.**
Hatib kılıcı gibi bir defa lâzımolur; gösterişten ibarettir.

470 — **Gelini ata bindür güyeği yolu kancarı dir.**
Gelini ata bindir, «güveğinin evi ne taraftadır» diye sorar, kocasının kim olduğunu veya olacağını bilmez.. Güveğinin evine varıncıya kadar kim bilir neler olur.
1) Gelin atta, kısmeti yatta.

471 — **Kaşuğıle aş virüp sapuyile göz çıkarma.**
Kaşığıyle aş yedirir, sapı ile gözünü çıkarır; namerd kimse yaptığı bir iyiliği bin kere başa kakar.

472 — **Bî devlete öğüt viresin tekin erişmedi benimledir.**
Adam olmıyacak kimseye nasihat verirsen «benimle dostluğu bîhude değilmiş, o da benim gibi uğursuz da onun için» der.

473 — **İken (iğen) açılma sovuk geçer.**
Çok açılma üşürsün, soğuk alırsın.

474 — **Eşek eti dirile tatludur.**
Eşek eti diri iken tatlıdır, eşek eti yenmez, ancak ondan diri iken istifade edilir.
1) Kişi eti tirikle tatır-insan eti dirilikte tatlıdır- [D.L.T.III-194].

475 — **İl gözü mehekdür.**
1) El elin aynasıdır.

476 — **Tavşanın kaçışın gördüm etinden yiğrendür (dim).**
1) Kaçışın tavşanın görüp etinden
Usanur, yiğrenür hem lezzetinden
(Güvahî)

477 — **Bile toğmak neylesün bile büyümeyince.**
Bir zamanda ve bir arada doğmaktan ne hâsıl olur, ayni şerait dahilinde büyümeyince.

478 — **Eğrilerde yol toğru.**
Eğriler içerisinde en doğru olan yoldur, nekadar iğri büğrü olsa da yine menzili maksuda eriştirir.
1) İğri gemi, doğru sefer.
2) Baca iğri olsa da dumanı doğru çıkar.

479 — **Saksığan tanai atası caniyçun mı bitler.**
Karga, öküzü babası hayrına bitlemez, kendi menfaati için bitler.
1) Karga öküzü çıkarı için bitler.
2) Karga mandayı tevekkeli bitlemez.

480 — **Torlakı bisle gözün oysun.**
1) Kargayı besle, gözünü oysun.

Yenimahalle Halk Kütüphanesi

481 — **Köse evden yaşamayınca yaşın Allahtan gayri kimse bilmez.**
Kösenin yaşını, bir evde beraber doğup büyüyenlerle bir de Allah bilir, başka kimse fark ve tahmin edemez.

482 — **Tanai çok alan öküzü dahi uğurlar.**
Dana hırsızlığında mümaresesi olan bir zaman gelir ki öküz çalmıya da başlar.
1) Hırsızlık bir yumurtadan başlar.
2) Hırsızlık bir ekmekten, kahpelik bir öpmekten.

483 — **Düşmana yarak gerek, ya düşmandan ırak gerek.**
Düşmana karşı varmak için silâh lâzımdır. Silâh bulunmazsa düşmandan uzak bulunmak daha doğrudur.

484 — **Hiçten yok yiğdür.**
1) Hiç yoktan torlak yeğdir.
2) Hiç yoktan köse yeğdir.

485 — **Olsai bulsaya vermişler hiç toğmuş.**
Olsa ile bulsayı evlendirmişler ikisinden bir hiç doğmuş.
1) Olsa ile bulsayı bir yere ekseler, yel ile yuf biter.
2) Olsa ile bulsa, ikisi bir araya gelse, neler olurdu neler.
3) Eğeri meğerle evlendirmişler. (kâşki) diye bir çocukları olmuş.

486 — **Bin akçalık kılıcı çek bir akçalık yayı çekme.**
Bin akçalık kılıcı çek, bir akçalık yayı çekme. [Bir akçalık yayın ya kirişi kopar, yahut ta atacağın ok hedefe varmaz; fakat, kılıçta böyle bir tehlike yoktur, çektiğin gibi düşmanına karşı durabilirsin.]

487 — **Kışun tumanlu yazun yağmurlu olsun.**
Hayır duadır. [Dumanlı, lodos havalı kış, yağmurlu, feyizli yaz elbette bolluğa delâlet eder].

488 — **Yağmurda düşman koyunu satulsun dostun atı.**
Koyun yağmura gelmez, zayıf görünür, kıymetten düşer; at yağışta parlak, güzel görünür, değerinden fazla baha ile alırlar.
1) Bu iki cinsi iki vakitte al sat.
Çoğaşlı gün koyun, yağmurlu gün at.
(*Gûvahî*)

489 — **Söylenmedük söz yok işidilmedük söz çoktur.**
Söylemedik söz yoksa da işidilmedik söz pek çoktur.

490 — **Kulun yoğısa güyeğün de mi yoktur.**
Kölen yoksa damadında mı yoktur?

491 — **İlerü zamanda deve hurma kığlardı şimdi kestane kığlamaz.**
Eski zamanlarda deve hurma kığlardı, şimdi kestane bile kığlamıyor.

492 — **Bahil gün olsa kimse üstüne toğmazdı.**
Hasis adam eğer güneş olsaydı, kimsenin üstüne doğmazdı.
1) Gün olsa kimsenin üstüne doğmaz.

493 — **Yılan yılduz görmeyince ölmez.**
Yılanın gece gözleri görmez, hava karardığı zaman olduğu yerde sabahı yapar, derler; yılan yıldızı görmeden ölür

494 — **Çuvalduz yurdusı denlü delikten deve denlü sovuk girer.**
Kışın, çuvaldızın gözü kadar delikten deve boynu kadar soğuk girer.

495 — **Yüz koyunlu atam kalmaktan bir yüksüklü anam kalmak yiğdür.**
Yüz koyunlu babam kalmadan ise, elbisemin söküğünü dikecek bir anam kalması daha iyidir.

496 — **Ötlüğin beğliği böğürtlen savlınca.**
Ötlüğenin beyliği böğürtlenin vakti geçinceye kadardır.

497 — **Ben istemezmiyem kayın atam kassap ola ve kayın anam hammamcı ola.**

498 — **Borcun emin bilürem virüb kurtulmakdur.**
Borcun ilâcını biliyorum; verip kurtulmak.
1) Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek.
2) Borç vermekle tükenir.

499 — **Yüğrüğe bin söz [1] sözden kaç.**
Yüğrük ata bin, dedikodudan kaç.

500 — **İş başarana baş ururlar.**
İşi başarıp meydana getirebilecek kimseye müracaat ederler.

501 — **Kurlu kuruyile kupuz kılıyle.**
Pulat kuşaklının yiğitliği kuşağıyle (silâhı ile) dir. Kupuz da, at kılından yapılan yay ile ses verir; alet tamam ve mükemmel olmadıkça hiç bir iş görülemez; yiğitlik para etmez.
1) Gözetmemek hatadır kurlu kurun
İken hoştur ki bile çorlu çorun
(Gûvahî)

502 — **Eşün altın yanında işün üstün yanında.**
Arkadaşının alt yanında otur, fakat bir işi üzerine aldın mı, hemen başına geç. Arkadaşın alt yanında oturmak seni kıymetten düşürmez; sen, işini başarmıya gayret et.

503 — **Ulu Beylerin kaglısı tavşan alur.**
Ulu beylerin kağnısı tavşan avlar.

---

[1] Söz'ün birisi fazladır.

1) Ulu hasm olsa âhir yıkar evler.
Ulular arabayla tavşan avlar.
(Gûvahî)

2) Beyler arabayla avlar tavşanı.

504 — **Tanrı karaduğuna İblis aleyhillâne balta alur seğirdür.**
Allahın lânet ve nefret ettiği kimsenin üzerine Şeytan balta ile hücum eder.

505 — **Dalabın bilmeyen devlüngeç atar.**
Kımıldanmıya kudreti olmıyan kendisine (çaylâk) adı koyar. Belki de, canlılık çalâklik gösteremiyen yavruyu çaylak yuvadan atar.

506 — **Yoğsul âlâ ata binse selâm almaz.**
Fakir, iyi ve cins bir ata binerse selâm almaz. Fakir kimse sonradan ve birdenbire zengin oluverirse, eski tanıdıklarını unutur, onların selâmını bile almaz olur.
1) Yörük, ata binince bey oldum sanır.

507 — **Almağun satması dahi vardur.**
1) Bir almanın bir de satması vardır.
2) Alışın oğlu veriş.
3) Her alışın bir verişi, her yokuşun bir inişi vardır.

308 — **Avcı atın it yemez.**
Avcının atını, yahut av etini av köpeği yemez.

509 — **Tosun yük getürmedüğin andan bildüm aluklamadan tersledi.**
İki üç yaşar erkek dananın yük götürmemiş olduğunu şundan anladım ki, sırtına palan vurulurken, yük korkusundan pisledi. [Bazı köylerde öküzün sırtına da yük vururlar ve binerler.]

510 — **Bal dimek ile ağız tatlu olmaz.**
1) Bal bal demek ile ağız tatlanmaz.

511 — **Ya herk eyle ya terk.**
İyi mahsul almak istediğin tarlayı bir yıl önce sapanla sür ve o yıl boş bırak, ertesi yıl ek; böyle yapamazsan iyi mahsul alamıyacağın için biyhude yorulma, reçberliği terket.
1) Ya herket ya terket.

512 — **Eyü söze ne tanışık gerek.**
İyi ve doğru söz hakkında başkasıyle istişareye lüzum yoktur.
1) Doğru söze kim ne der.
2) Tatlı söze can kurban.
3) Doğru söz karşısında akan sular durur.

513 — **Bin kerre Allah dimekden bir kerre eyvallah dimek yiğdür.**

514 — **Demin de kaçmak dahi erlik dendür.**
Yerine göre (vaktinde) kaçmak dahi yiğitliktendir.

515 — **Sen dost kazan duşman ocağun başından çıkar.**
1) Kazanırsan dost kazan, düşmanı anan da doğurur.

516 — **Devletlü ol kişidür kim düşmanın bile.**
Dostunu düşmanını farketmek (bilmek) en büyük devlettir.

517 — **(İl) ne dirse disün şak melik kaymak yisün.**

518 — **Bin atmak bir vurmağa muhtacdur.**

519 — **Bıçağı ortaya ko Sa'di vakkas ile ok at.**
Bıçak kullanmakta maharetin olsa da, Sa'd ibni ebi Vakkas [1] ile müsabakaya girişecek kadar da ok atmayı öğren.

520 — **Horusca aklın yok mu vaktında ötesin.**
Nabemahal söz söyleme, horus bile vaktinde öter.
1) Horosça horos vaktinde öter.

521 — **Koyuna kurt gelse vay biregüyedür.**
Bir koyun sürüsüne kurt girmiş, sürü içerisinde zenginlerin bir kaç yüz davarını bırakmış ta bir fakirin bir tek koyununu kapmış götürmüş.
1) Sürüye kurt girmiş, vay birlinin haline.

522 — **Beylerün sözü sözün beğidür.**
Kelâmülmülûk, mülûkülkelâm.

523 — **Isuz eve it buyruk.**
Sahipsiz evin âmiri (efendisi) köpektir.

524 — **Bir koyuna ve bin koyuna dahi bir çoban gerek.**
Bin koyunu gütmek için bir çoban lâzım olduğu gibi, bir koyun için de yine bir çobana lüzum vardır.

525 — **Kaza görüni gelmez karı bükülüb ölmez.**
Kaza görünerek gelmez, beli bükülmekle de ihtiyarların ölmesi icab etmez.

526 — **Çöreğün büyüğü un çokluğundan olur.**
1) Ekmeğin büyüğü pazının irisinden olur.
2) Unun çoksa çörek et, yağın çoksa börek et.

527 — **Şol sözü söyle ki sözünde basılmayasın.**
Hiç bilmediğin veya az bildiğin bir mesele konuşulurken söze karışma; bilir bilmez söze karışır, mubahaseye girişirsen mağlûp olacağın muhakkaktır.

528 — **Avrete, oğlana, meyhura zar (raz) dime.**
Kadına, çocuğa, sarhoşa sırrını söyleme.

[1] Ok atmakta son derece mehareti olan, ashaptan bir zat.

529 — **Yılan urduğı uyumış ac uyumamış.**
Yılanın soktuğu uyumuş ta, karnı aç olan uyuyamamış.
1) Acın üstüne dokuz yorgan örtmüşler de yine uyuyamamış.

530 — **Yokuştan iniş kocaya yiğdür.**
İhtiyarlar için bayır aşağı inmek, yokuşa tırmanmaktan daha iyidir.

531 — **Sıçan sidüği denize fayidedür.**
1) Sıçanın sidiği değirmene faydadır.

532 — **Hiç üzüm yoktur ki götünde çöpi olmaya.**
Üzüm sapsız, çöpsüz olmaz.
1) Üzümün çöpü var, armudun sapı var.

533 — **Yağına kıymayan çöreğin yoz yir.**
Biraz fazla yağ sarfedilerek pişirilmiyen çörek tatsız ve kuru olur.

334 — **Tokı depretme acı işletme.**
Karnı tok kimseyi harekete getirme, aç olanı da çalıştırma; çalışma hususunda icbar otme; ısyan ettirirsin.

535 — **Kaplan bigi bulutla talaşma.**
Sana zararı dokunmak ihtimali olmıyan kimselerle uğraşmak, hasmını bulamıyan kaplanın bulutlara karşı haykırmasına benzer.

536 — **Horuş (s) çok olıcak sabah bulınmaz.**
1) Horoz çok olursa, sabah geç olur.

537 — **Nekadar koyun yünlüyise ancak götün örter.**
Koyunun yünü nekadar çok olsa ancak kendi kıçını, ayıbını örter.

538 — **Yimezsen deve gemide yidüğün yi.**
Yemezsen, deve gibi geviş getir.

539 — **Beyler buyruğu yoksula kan ağladur.**

540 — **Beyler sözi gevherdür sımak olmaz.**
Büyüklerin sözü cevher gibidir, kırmak doğru olmaz.

541 — **Bal isterken belâ buldum.**
Bal ararken belâya uğradım.

542 — **Evin yatdı sen tur evin turdı sen yat.**
Ev halkın yatınca sen uyanık bulun, aileyi muhafaza için tedbir al; onlar kalkınca da sen yat, istirahat et.

543 — **Bir kuş bir calıya sığınur sen bir calunca olmadın mı.**
Bir kuş bir çalıya sığınır, çalı da kuşu muhafaza eder; sen bir çalı kadar da olamadın.
1) Sayesin dervişi bibergü nevadan saklıyan,
Saklasın arâyişi tabuta nahli kametin.

544 — **Ekinci kırk yılda biter bazirgân kırk günde.**
Bir çiftçi ancak kırk yılda herhangi bir afet sebebile mohvolur.

Fakat tüccar bin türlü sebeplerle kırk günde iflâs edebilir. Ve yahut; reçber, yaz ve kış çalışmak suretiyle ancak kırk yılda zengin olur, fakat, tüccar, sırası düşerse kırk günde zengin oluverir.
1) Reçber kırk yılda, tüccar kırk günde.

545 – **Yatan öküze yim yokdur.**
Çifte gitmiyen öküze yem verilmez.
1) Yoz sığıra saman dökülmez.

546 – **Suda kuvvet olsa kurbağa zencir üzerdi.**
Suyun akışında kuvvet olsaydı, kurbağanın yaptığı yuvayı, yosunlardan ördüğü zinciri söker götürürdü.

547 – **Bal yiyen belâsın çekmek gerek.**
Bal yemek istiyen, arının belâsına katlanmalıdır.

548 – **Türk iti şehre gelicek farisice ürer.**
Türkün (köylünün) köpeği şehre gelirse, şehirlileri taklit ederek farsça ürer.

549 – **Eyü dirlige çok harç gerek.**
İyi yaşamak için çok masraf lâzımdır.

550 – **Selâmet gözleyen girmez savaşa.**
551 – **İki sanan iletmez ışkı başa.**
Âsude yaşamak arzusunda bulunan, mücadeleye girmez;(vahdet)i farketmiyen de aşk davasını başa çıkaramaz, tam âşık olamaz.

552 – **Kişinin aybını yüzüne (söylemek) gerek.**
Halkın aybını ancak kendi yüzüne söylemelidir, arkasından çekiştirmek daha ayıptır.

553 – **Dükkân darçuk olıcak oturacak yir bulınmaz.**
Dükkân daracık olursa oturacak yer bulunmaz.

554 – **Sipahiyi sof, türki bazıç (babuc) cimri eyler.**
Sipahiyi yünden dokunmuş elbiselik kumaş, küylüyü de pabuç hasis eder.

555 – **Kazan kazan kazana vir artuğun kazmaya.**
Kazandığını ancak kendi yiyip içeceğine sarfet, kimseye yardımda bulunma; artırabilirsen onu da mezar kazıcıya ver.

556 – **Kızlık olsa buğday al avret ölse kız al.**
Kıtlık olursa, pahalılığına bakmıyarak buğday al, zevcen ölürse kız al, dul alma.

557 – **Gördüğün dinme (tınma) gözden düşersin.**
Gördüğünü görmezçeden gel, herkesin aybını arar gezersen gözden düşersin.

558 – **Elün ile virürsen aş olur sonra kalan savaş olur.**
Elinle verirsen inam etmiş olursun; sonraya kalırsa, aş - savaş halini alır.

1) Sona kalan dona kalır.

559 — **Bir kişide iki hüner çok mudur.**

560 — **Karı bağla yanın alağla.**
Esmere al yakışmaz, daha çirkin gösterir.
1) Karaya al bağla, geç karşısında ağla.

561 — **Uğrı güçlü olıcak rızk issi suçlu olur.**
Hırsız güçlü, kuvvetli olursa mal sahibi suçlu mevkiine düşer.
1) Yavuz hırsız ev sahibini bastırır.

562 — **Bir söz söyledün kim it sa yağınla yimez.**
Söylediğin sözü tereyağına batırıp köpeğe verseler o da yemez.

563 — **Cihargir olmışlar daha kir olmamışlar (?).**

564 — **Toğmaduk oğlana ad komak olmaz.**
1) Hergeledeki öküzün ciğerine nohut ıslanmaz.
2) Doğmadık çocuğa kaftan biçilmez.

565 — **Ayrılan (eriylen) olmayan yarağı yılan ola (?).**

566 — **Sözün onat söyle sakalun değirmende mi ağartdun.**

567 — **İşeğe sormuşlar bugün kanda gidersin anı bizlingeç bilür dimiş.**

568 — **Ziyan olmadan sakın olduktan sonra bilmek fayda eylemez.**
Zarara uğramamak için önceden tedbir almak lâzımdır. Olduktan sonra - şöyle yapsaydım - demek fayda vermez.

569 — **Bir mıh bir nal kurtarur, bir nal bir at kurtarur, bir at bir er kurtarur, bir er bir memleket kurtarur.**

570 — **İşek ata eytmiş yokuşda sen bana küy inişde ben sana küyem.**
Eşek, ata - yokuşu çıkarken sen beni bekle, inişte de ben seni bekliyeyim, demiş [atların ekseriyetle ön ayakları arka ayaklarından kısa olduğu için yokuş aşağı inerken güçlük çekerler, hele bilekleri de gevşek olursa yuvarlanmak tehlikesi de vardır].

571 — **Sak çobandan sağır it yiğdür.**
Uyanık ve tetik çobandan, köpeğin sağırı daha iyidir. Sürüde köpek mutlaka elzemdir.

572 — **Yazın gölge hoş kışın çuval boş.**
Yazın gölgede yatmak, günü hoş geçirmek hoş olursa da kış gelince un çuvalı boş kalır.

573 — **Ağustosda gölge kovan zemheride karnın ovar.**
Yazın sıcak zamanı harmanda çalışmayıp gölgede istirahatle vakit geçirenler, kışın en şiddetli soğuklarında açlıktan karınlarını ovarlar.

1) Yazın katığlansa kışın sevnür - yazın çalışıp yiyeceğini tedarik eden, kışın sevinir. - [D.L.T. III - 119].

574 — **Uyur ardınca uvanukuy (uyanık).**

575 — **İşin yoğısa evine direk ur.**

576 — **Deve ölürse derisi eşeğe yük olur.**
1) Devenin silkintisi eşeğe tay olur.
2) Tevi silkinse eşekğe yük çıkar [D. L. T. II - 194].

577 — **İki karpuz (bir) koltuğa sığmaz.**
1) Koş kılıç kınka sığmaz - iki kılıç bir kına sığmaz - [D. L. T. I. - 299]

578 — **Oransız uğrı heman yurt ürküdür.**
Acemi hırsız, ev, köy halkını kuru gürültü ile ayağa kaldırmaktan başka birşey yapamaz.

579 — **Yüz koyunludan yüzi berk yiğdür.**
Yüz koyunludan (zenginden), yüzü pek ve cerbezeli adam daha iyidir.

580 — **Altun yerde paslanmaz taş yağmurda ıslanmaz.**
1) Güneş yer üstüne düşmekle payimal olmaz
(Fuzulî)

581 — **Evde her odun yanar eyle (öyle) tağda yanar.**
Odun evde nasıl yanarsa dağda da öyle yanar; odunun yanması için zaman, mekân, şart ve kaide yoktur.

582 — **Etki (öteki) kapudan kovarlarsa sen bacadan düş.**
Öbür kapıdan kovarlarsa, sen bacadan düş; talebinde musır ol
1) Kapıdan kovsalar bacadan düşer

583 — **El eli yur iki el yüzi yur.**

584 — **Bulmıya bulut yükdür (yiğdür) [1].**
1) Bulmıya bulut yeter

585 — **Erenlerin ardı öni birdür.**
1) Erenlerin sağı solu olmaz

586 — **Tağ ile arışan tavarından çıkar.**
Yaylâya darılan davarını kaybeder, kendisi zarar görür.

587 — **Kartaşdan karın yakın.**

588 — **Toguzu basmayın gögü görmez.**
Domuz sırtüstü yatırılmadıkça gök yüzünü göremez.

589 — **Saban vaktında sağ kol orak vaktında uz gelür.**
Çift sürerken sapan tutmıya alışan kol, hasad zamanı orak biçmiye de yarar; mahsulü toplamak onun hakkıdır.

---

[1] Bir adam kırda bir yere para gömmüş, fakat sonra o yeri kaybetmiş. Hiçbir nişane koymadın mı? demişler; tam üzerinde siyah bir bulut vardı, demiş. Meselin bu fıkra ile bir münasebeti olmak gerek.

590 — **Isıran it diş göstermez.**
Isıracak köpek dişini göstermez, hırlamadan, yavaşça gelir ısırır.
1) Kapacak enik sırtarmaz.
2) Üren köpek kapamaz.

591 — **Er gördün kuşan ev gördün kaşan.**
Bir cengâvere karşı giderken (harbe) silâhlan, evine gelince silâhlarını çıkar istirahat et.

592 — **Devlet: oğul; mal: tahıl; milk: değirmen.**
Evlât - devlet, zahire - mal; değirmen - mülk. Bu üç şey diğer emsalinden daha kıymetlidir; devlet, mal, mülk bu üç şeyden ibarettir.

593 — **Çoğ ağız bir olıcak bir ağız hiç olur.**
Birkaç kişi bir söz üzerinde birleşirlerse, yalnız kalan, bahiste (sözde) mağlûp olur.

594 — **Kızı vir köprü kes**
1) Bu pendi hem tutar aklı olan kes.
Ki dimişler kızı ver köprüyü kes.
(Gûvahî)

595 — **Malı olmayanın dostu olmaz.**
1) Fakirin dostu olmaz.

596 — **Karındaşı olmayan garib olur.**
1) Kardeşim olsunda kanlım olsun.

597 — **Dişi sevilmeyince erkek kovulmaz.**
1) Kancık bulanmayınca erkek dolanmaz.
2) Dişi köpek kuyruk bulamayınca erkek köpek dolanmaz.

598 — **Eri söylet okı fırlat.**
Mücrimi önce söylet te ondan sonra kurşuna diz (as)
1) Kimseyi söyletmeden asmazlar.

599 — **Balda bal bahası da bal.**
Bal tatlıdır ama, bahası daha tatlıdır (fiatlıdır)
1) Bal tatlı, bahası daha tatlı.

600 — **Gönül yapmak arş yapmakdur.**
Bir kimsenin gönlünü ele almak, kâbe yapmak gibidir.

601 — **Ac arslandan tok toguz yiğdür.**

602 — **Tok aca uvak toğrar.**
Tok, acın önüne ekmeği ufak ufak doğrar
1) Tok ne bilir acın halinden.

603 — **Her kişinün ağacı tağda bellüdür.**
Ormanda herkesin ağacı bellidir, nişanlıdır.

604 — **Yılan kanda eğilürse eğilür eni kapısında toğrulur.**

Yılan, dolaştığı yerlerde ne kadar eğri büğrü yürürse de, deliğine gelince doğrulur.
1) Yılan kırda iğri akar ama, deliğine doğru akar
2) Yılan doğrulmayınca deliğine giremez.

605 — **İşek atan (atın) ne yoldaşı yoksul bayın ne kardeşi.**
Eşek ata yoldaş olamaz, onunla yola gidemez; fakir de zenginin kardeşı sayılmaz.

606 — **Atun kulağın kesün yine atdur toguzun kuyruğın kesün yine toguzdur.**
Atın kulağı kesilmekle kıymetten düşmez; domuzun kuyruğunu kesmekle de onun çirkinliği ne artar, ne de eksilir.
1) Kuyruğunu kessen de domuz, kulağını kessen de

607 — **Bir bine küsemez.**
Bir kişi bin kişiye küsüp darılmakla ne onları müteessir eder ne de kendisi birşey kazanır, cemaatten ayrılışı kendi zararınadır.
1) Tavşan dağa küsmüş te dağın haberi bile olmamış.

608 — **Çoğile azun oyunu olmaz.**
1) Az, çoğa tâbidir.

609 — **On Türk bir turp hayf ol turpa.**

610 — **Çoban çoluk [1].**

611 — **Evren evreni yutmayınca evren olmaz.**
Ejderha, birçok ejderleri yutmadıkça büyük ejder olamaz.

612 — **İlim ehli cahili yola getürür.**

613 — **Kül depecük, olmaz, güyeğü oğul olmaz.**
Ateş külü daima bir yere atılsa da orada birikip tepe halini almaz, damat ta evlât olamaz.

614 — **Geçiye bıçak çalıcak oğlakda bucak osurur.**

615 — **Küçük işer Büyük tayınur düşer.**
Küçük çocuklar yola işer, buradan geçen büyükler de ayakları kayar düşerler; küçüklerin bilmiyerek işlediği cürmün cezasın büyükler çeker.

616 — **Kurda ayak assı itmez.**

617 — **Asî kuzuya kurt yitmez.**
Kurt, yürümekten, koşmaktan perva etmez amma; sürüden azan kuzu can korkusiyle okadar koşar ki, kurt bile yetişemez (?)

618 — **Dilgü nekadar yatursa iki ol kadar yiler.**
Tilki nekadar yatarsa yürüdüğü zaman onun acısını çıkarır, yine varacağı yere varır.

---

[1] Bu mesel galiba noksandır, belki de bugünkü (çoluk çocuk makulesi) sözü gibi bir şeydir.

619 — **Dilgü nekadar cevük ise bir gün buğazı ele virür.**
Tilki nekadar çevik, çalâk olsa da bir gün boğazını ele verir, tuzağa düşer.

620 — **Biregü taşagıyle aygırlanma.**

621 — **Değirmene dadanan köpek dere sıyrudur.**
Değirmene dadanan köpek su çığıştısını saymaz; derenin suyunu kâmilen içse suya kanmaz.
1) Yöreye dadanan köpek çakıldağı eslemez.

622 — **Ayunun dişin görmeyen başın kabak sanur.**
Ayının hücumuna uğramıyan kimse oun başını kabak sanır

623 — **İtin ahsayısı gelicek kârıvana uyar.**
Köpek, sopa yeyip aksamak isterse kervana uylar, çatar.
1) Sopa canı isteyen geçi, çoban sopasına sürünür.

624 — **Deve yirine deve çöker.**
1) Tilki ininde arslan yatmaz.
2) Deve yerine deve ıhar.

625 — **Hammam senden almadan sen hammamdan al çık.**
Hamamda çok durmak zararlı, hemen çabukça temizlenip çıkmak faydalıdır.

626 — **Oğula devlet gerek ise ataya anaya hürmet eyleye.**
Evlâda devlet lâzımsa, anasına babasına hürmet etsin.

627 — **Yiğitlik bir otdur sakın seni yakmasun.**
Gençlik ateş gibidir, ondan sakınmak lâzımdır. Aksi takdirde derhal yakar.

628 — **Rospıyı büyük sik ile korkutma.**

629 — **Küçük barmağa yüzük tağ olmaz.**
1) Hamala semeri yük olmaz.

630 — **Kişi bildüği otı yiyicek karın ağrımaz.**
1) Bilinmedik aş, ya karın ağrıtır, ya baş.

631 — **Ulularla keşir ekenin yoğunu götine gider.**

632 — **Huyun bilmedüğün tavarın ardına tolanma.**
Huyunu bilmediğin hayvanın ardına dolanma, teper.
1) Geçme ardına huyun bilmediğin hayvanın.
Atalar pendin unutma sakın ey canı peder

633 — **Görünen köye ne kulağuz gerek.**
1) Görünen köy (dağ) kılavuz istemez.
2) Ay tolun bolsa eligin imlemes. - Ay bedir olunca el ile gösterilmez [D. L. T. I - 78]
3) Ay aydın, hesap belli.

634 — **Tanrı nişanladuğından kork.**
Herhangi bir azası noksan olanlardan korkmak, çekinmek gerektir.
1) Noksandır aza, mel'undur haza.
2) Allahümme ferden, korkmalı kelden körden.
635 — **Kızlıkda bok yiyen ucuzlukda utanmış.**
636 — **Konşı tavığı konşıya kaz görinür.**
1) Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür.
637 — **Bahil cennete girmez girerse de rahmet bulmaz.**
1) Bahiller cennete girmez eğerçi evliya olsa.
638 — **İssine benzemiyen uğurluk.**
1) Misline çekmiyen mal haram.
639 — **Ağzı eğri ensesinden bellüdür.**
1) Ağzı eğri, gözü şaşı ensesinden bellidi.
640 — **Alcak eşek tımarlamağa genez olur.**
Alçak eşeği tımar etmek kolaydır.
1) Alçak eşek binmiye kolay, öksüz çocuk döğmiye kolay.
641 — **Eşek siki kodak götüne olmaz.**
642 — **Değirmi yurt tutmağa değirmi göt gerek.**
643 — **Sıçaram diyen göt bir gün sıçar.**
644 — **Kutsuz yoğsulun evi beylere konşi ola,**
Yoksulluk bir talisizliktir; zenginlere komşu olup çoluk ve çocuğun onlardaki refahı görerek boyunlarının bükülmesi de diğer bir talisizliktir.
645 — **Konşunun sakalın yoldularsa sen dahi sakalın ülüt.**
Komşun bir belâya uğrıyarak keder ve matem içinde kıvranıyorsa sen de onun elem ve kederlerine ortak ol.
1) Bir göz ağlarken öbür göz gülmez.
2) Yazıda böri ulısa evde it bağrı tartışur. - Kırda kurt ulusa, evde köpeğin bağrı sızlar - [D. L. T. III - 192].
646 — **Yemüşün eyüsin toguz yir.**
1) Ahlatın eyüsini dağda ayular yer imiş.
647 — **Acemiden am korkmuş ağaca çıkmış.**
648 — **Oynaşına inanan avret ersüz kalır.**
1) Oynaşına güvenen ersiz kalır.
649 — **Toguzı siken kuyruğın çöp ile kaldurur.**
650 — **Yanşağı sağır siker.**
651 — **Yavuz it ne kendü yir ne biregüye yidürür.**
Dalaşkan köpek ne kendi yer, ne de başka köpeğe yedirir.
652 — **Yidün içdün [1] yatacak vakit kande gidersin.**
Yedin içtin, iş tutacak vakit nereye gidiyorsun.

[1] Belki de (yidik içtik.)

653 — **Kim işek olursa biz (yir) kürtüni.**
Aç kalan eşek sırtındaki kürtünü yer.

654 — **Benim ol talığım yoktur ki gökden palan yağarsa kuskunı boğazıma geçe.**
1) Gökten palan yağsa, kuskunu boğazına geçmez.
2) Gökten zincir yağsa, bir baklası boğazına geçmez.
3) Bîbaht olanın bağına bir katrası düşmez
Bâran yerine dürrü güher yağsa semadan
(Ziya Paşa)
4) Kutsuz kuyuğka girse kum yağar - Talisiz kuyuya girse kum yağar - [D. L T. I-382].
5) Kutluğka koşa yağar - Taliliye yağmur çifte yağar - [D. L. T. III-46].
6) Kutlunun konuk koynuna girer, komşusu da üstünü örter.
7) Kovı er kuyuğka girse yil alır - Talisiz kuyuya girse yel alır (su bulamaz) - [D. L. T. III - 171].

655 — **Ölen siki ağlayan götüne**

656 — **Av köpeği avdan kalmaz**

657 — **İt değdiğiyle deniz mürdar olmaz**
1) Köpek denize düşmekle deniz pis olmaz
2) Köpek sürünmekle etek kesilmez

658 — **Çabalama üğrenörsün yancuğım**

659 — **Kurt bulduğı kuş ile kuş bulduğı ağaç başında**
Kurdun rızkı (avı) kuş ağzında, kuşun rızkı da ağacın doruğundadır; rızkı elde etmek okadar güçleşiştmir.
1) Bir dilim ekmek arslan pençesinde

660 — **Deve kuşına yük getür dimişler ben kuşam dimiş, uç dimişler deve uçar mı dimiş**
1) Deve kuşu gibi uçmaya gelince ayağını, yüke gelince kanadını gösterir

661 — **Bir kalendere îman getür dimişler andan dahi vaz gicdüm dimiş**
Kalenderlik yolu, herşeyi yok farzetmek (fani görmek) ve herşeyi terketmek, hatta terketmeyi bile terketmek (terk terk) olduğu için, her şeyden alâkasını kesmektir. Cahil kalender bunu iymana kadar vardırarak ondan da vaz geçtiğini söylüyor.

662 — **Ben keküm ilemi büklürem beni erenler büklüdür**
Ben kendi arzum ile mi semâ ederim (dönerim), beni erenler döndürür. [eskiden, kalenderler, abdallar ayin esnasında sazlar çalarlar, ilahiler, nefesler okurlar, bazıları da tennure ve fistan giyerek ortada semâ ederlerdi; eski Türk oyunlarındandır.]

663 — **Osurgan göte arpa etmeği bahane**
664 — **Garibi sikem yirlünün anasını**
665 — **Kayseride eşek nerdübana çıkmış uş eşek uş nerdüban**
Kayseride eşek merdivene çıkmış diyorlar; işte eşek, işte merdiven
1) Halepte kırk arşın yer atladım; Halep orda ise arşın burada
2) Halep anda ise bunda bulunur endaze
Işte meydanı hüner gitmiyelim Şiraze
(Fehim)
666 — **İşeginden çulu yiğ**
Eşekten çulu daha iyi, elbisesi kendinden daha kıymetli
667 — **Erkek eşek taşağından bellüdür**
668 — **İt üni göğe ağmaz**
Köpeğin sesi göge yükselmez
1) Köpeğin duası kabul olsa gökten kemik yağar
669 — **Kavi kavi kerkersin koduk öldüğinden haberün yok**
670 — **İt dişi toguz derisine**
Köpek, dişlerini domuz derisine geçirsin, domuzu ısırsın
671 — **İt bokı keferede yaradı oldahi bulunmadı**
Köpeğin pisliği ilâca katılmak için lâzım oldu, fakat o da bulunmadı
1) Köpeğe (kediye) «bokun kimya» demişler, üstünü örtmüş
672 — **İşeği tımarlayan osuruğına katlanur**
673 — **Horyattan savaş kopar**
Terbiyesiz ve geçimsiz adamın bulunduğu yerde kavga gürültü eksik olmaz.
674 — **Kişidür yoğısa pulı işekdür işek atlas ise çulı**
İnsan fakirde olsa yine insandır, hayvanın çuluda atlastan olsa yine hayvandır
1) Adam adamdır eğer yoğise bir pulu, eşek eşektir eğer atlastan olsa çulu
2) Bed asla necabet mi verir hiç üniforma
Zerdüz palan ursan eşek yine eşektir
(Ziya Paşa)
675 — **Hırlı sikdüğümün adı kumarımı olur**
676 — **Hacı bektaş onma didi**
Hacı Bektaşi veli müritlerinden birisine (onma, yitme, kapımdan gitme) demiş, o da, hem hizmetten ayrılamamış, hem de adam olamamış.
1) Giyemi hiç dibayi munakkaş
O kim, onma demiştir hacı Bektaş
677 — **Hırlu sikdüğüm karaca Ahmet türbesine mi gelür**

678 — **Bir hadimün gözin çıkarmışlar ol dahi taşağum yolına dimiş**
679 — **Tama'darı kalb siker**
680 — **Toguzdan bir kıl çekmek assıdur**
Domuzdan bir kıl çekmek kârdır
681 — **Kim osurdu garib osurdu**
682 — **Yagı çok koça taşağına dürter**
1) Abdalın yağı çok olursa, gâh borusuna gâh gerisine çalar
2) Çoban yağı çok bulursa çarığına sürer
683 — **Ağaç yumşağın kurt yir**
Yumuşak ağacı kurt yer
684 — **Bey tanası bigi yatub gevşer**
Bey danası gibi yan üstü yatıp geviş getirir; tenbel tenbel yatar, iş tutmaz.
685 — **Okuduğun Kur'an ise göneneyin dillerüne**
Faydalı birşey söyliyorsan sana canım kurban olsun.
686 — **Adumuz rusbı ekmeğümüz kuru yirüz**
687 — **Bir ağaçtan okluk da çıkar bokluk da çıkar**
1) Bir ağaçta gül de biter, dikende
688 — **Kutsuzun yedi evedek ziyanı tokunur**
Uğursuz adamın zararı komşularına da dokunur
1) Uğursuzun yüzüne bakma, kırk gün işin rast gitmez (kısmetin eksilir).
689 — **Oduncıya, kuşcıya rahmet yoktur**
Yaş ağaç kesen oduncu ile kuşbaza (kafeste kuş besliyen) ölürse «rahmet olsun» denilmez.
690 — **Toguzdan bir okı esirgeme**
1) Domuzdan bir kurşun esirgenmez
691 — **Kişi kekinlemi kazaya uğrar**
İnsan kendi arzusu ile mi kazaya uğrar
692 — **Osoruğile boya boyanmaz**
693 — **Bıyığına bakma muhannetdür**
Erkek kıyafetinde bulunduğuna bakma, kadın tabiatlıdır
694 — **İmam osurıcak cemaate sıçmak görinür**
695 — **İlk uran okcı son vuran bokcı**
İlk atışda vuran nişancıdır
696 — **Götüm göte değişicek götümden ne kelam var**
697 — **Sohbete sonra varan değerirek olur**
1) Adet budur ahirde gelir bezme ekâbir

(Nev'i)

698 – **Usta aşık şakird aşık taraba tahtası samâ oynar**
Ustası da çırağı da aşık olursa, daraba tahtası semâ oynar; bir evin, bir dükkânın, bir dairenin büyüğü de küçüğü de çalıp çağırıyor; herkes kendi havasında, bu işleri kim görecek (?)

Temam oldu kitap

Ad : Nam, şöhret; adsız - şöhretsiz, şerefsiz; ad kişi - adlı kişi, namdar, şöhretli (319)
Ağmak : Yükselmek, çıkmak. (668)
Ağrı : Ağır, zor(?) (440)
Ağsamak : Topallamak, sektedar olmak (344)
Al : Hiyle (332)
Ala : Karışık renk. (40)
Alım : İstikraz. (76)
Alımcı : Alacaklı, dayin (390)
Alp : Kahraman, cengâver, cesur (65)
Aluk : Alık, palan; aluklamak - palan vurmak (509)
Anuk : Hazır, müheyya (91)
Aparmak : Almak, kabzetmek (78)
Apraş : Beyaz kırmızı renk, alaca; asıl tonuna mugayir benekleri olan at (339)
Arışmak : Azışmak, bozuşmak (586)
Arka : Sırt; zahîr, yardımcı, hami (241)
Arkın : Ağır, hafif, zayif; arkın melemek - az ses çıkararak melemek (181)
Arş : Tanrı taâlânın tecelliyatına ait en büyük makam (600)
Artamak : Bozulmak, fasit olmak (103)
Aruk : Arık, zaif, yağsız (130, 197)
Asmak : Azmak, dalâlete düşmek, ısyan etmek (19)
Assı : Faide, menfaat, kâr (36, 95, 226, 313, 616, 680)
Aşaklamak : Aşağı görmek, hakir görmek, küçük görmek (150)
Aşıç : Tencere (436)
Ataç : Atası gibi, babasına benzer (294)
Atamak : Ad vermek, ad koymak; atar . ad verir (505)
Avlamak : Tutmak, çevirmek, seddetmek, bendetmek (430)
Aylak : Boş, işsiz, ücretsiz (17, 370)
Aylık işlemek: Aylıkla çalışmak (17)
Aymak : Söylemek; ayur - söyliyor, diyor (436)
Ayruk : Başka, gayrı, diğer; ayruksı - başka türlü (148, 292)
Azmak : Şaşmak, yitmek; yol azınca - yol koybolunca (47)
Baç : Resim, vergi, haraç (344)
Bağal : Koltuk (341)

Bağır : Ciğer, göğüs (645)
Barmak : Varmak, gitmek; küni barmak - doğru gitmek (95)
Basmak : Mağlup etmek, alt etmek; basılmak - mağlup olmak (59, 126, 527, 588)
Baş : Yara, bere (95)
Başka : Müstakil, başlı başına, diğer (38)
Başka çakmak: Başa çıkmak, üstün gelmek (150).
Başmak : Ayak kabı; başmakçı - ayak kabıcı (137).
Başvurmak : Müracaat etmek (500).
Bay : Zengin, asîl (605).
Bayağı : Aynı, eskisi gibi (286).
Bazıç : Pabuç, ayak kabı. (554).
Bel : Bir vadiden diğer vadiye giden geçit; bel kesmek - yolun geçit yerini tutmak, kimseyi geçirmemek (122).
Belgiletmek: (Belinletmek) heyecana getirmek, (188)
Belgülük : Malûm, belli (347)
Belürmek : Belli olmak, tezahür etmek (297)
Berk : Katı, kavi, sağlam (895, 579)
Bibi : Hala, babanın kız kardeşi (294)
Biçek : Pıçak (117)
Biçmek : Kesmek; biçi biçmek - kumaş ve saireyi kesip biçmek (113, 204).
Bigi : Gibi, mesil (59, 145, 174, 258, 376, 535, 684).
Bile : İle, beraber, birlikte (262, 477).
Bilik : Akıl, vukuf (103)
Bilük : Bilik, silâh; alâmet; okluk (261)
Biregü : Birisi, bir kimse, başkası, diğeri [egü, eğe, ece, idi, isi, öz - zat, şahıs, nefs demektir] (60, 115, 261, 387, 424, 521, 620, 651).
Birin birin : Birer, birer (95)
Birimci : Verimci, medyun, borçlu (390)
Birli : Bir tekli, birli (521).
Bitime : Yazma, takdir, nasip (9)
Bitli : Miskin (391)
Bizlengeç : Ucu sivri demir çivili deynek (567)
Doğun : Boğum, düğüm, ukte, mafsal (293)
Bolmak : Olmak (49, 90, 93, 134, 162, 339)
Boran : Fırtına, kasırga, felâket (88)
Bozkuş : Ehli olmıyan kuş, adi kuş [Boz - sülünün dişisi] (289).
Böğürtlen : Dikenli çalı, kara çalı (496).

Böri : Kurt (23, 645)
Börk : Başa giyilen takye, buhara takyesi (15, 10 3,162, 236, 371)
Bulamaç : Unla bulanıp karıştırılmış aş (39)
Bulamak : Hareket ettirmek, sallamak (597)
Burc : Ökse otu, ağaç dalı ucundaki yapraklar (96)
Buruk : Burulmuş, bükülmüş (406).
Buşmak : Muztarip olmak; nedamet etmek; tagayyür etmek (289)
Buyruk : Amir; emir (381, 523, 527)
Büdük : Oyun, raks (225)
Bügemek : Su önüne bent yapmak (93)
Büklümek : Bükülmek, kıvrılmak (662)
Bürgü : Örtü, bürünülecek şey (15)
Canalıcı : Azrail (223)
Cebe : Silâh, zırh; cebelü - zırhlı, harp aletleriyle mücehhez (362, 367)
Cek : (Şek) şüphe; cekün - şüphen (401)
Cirm : Vücut, cüsse (103)
Cağşatmak : Kığıştatmak (448)
Çakıldak : Su değirmeninin üst taşı üzerine dokunarak gayrı munkati bir çağıltı çıkaran tahta parçası (621)
Çapınmak : Koşmak, telaş etmek (309)
Çemrenmek : Paçaları sıvamak (204)
Çetük : Kedi (431).
Çevik : Çalâk, derli toplu (53).
Çığırmak : Feryat etmek, haykırmak, bağırmak (80)
Çızpız : Külbastı, pirzola gibi ateşte pişirilen şeyler (246)
Çile : Mihnet, meşakkat, sıkıntı, dert (88)
Çofga : Kılavuz, rehper; çofgasız - kılavuzsuz (141)
Çoğaş : Güneşin ziyası, güneşliyer, güney (488).
Çor : Hastalık, illet; çorlu - hasta, illetli (451, 501)
Çorva : Çorba, yemek, aş (456)
Çönmek : Dönmek, çevrilmek (465)
Dalabımak : Kımıldamak, kımıldanmak, kalkmak istemek (505).
Dalamak : Isırmak, zedelemek, yaralamak; dalanmak - yaralanmak; dalaşkan - dalayıcı, ısırıcı (128, 651)
Danmak : Danışmak, istişare etmek (290)
Davranmak : Kalkmak, kalkmak istemek; teşebbüs etmek (10)
Debrenmek : Hareket etmek, kımıldanmak (82).
Dedirğin : Dirliksiz, rahatsız: tedirgin etmek - rahatsız etmek, yerinden oynatmak (95)

Değerirek : Çok değerli, çok kıymetli (697)
Değirmi : Yuvarlak, müdevver (642)
Dek : Kadar; samanlığa dek - samanlığa kadar (400)
Dekdurmak : Sakin, terbiyeli, uslu durmak (95)
Dem : Vakit, an; deminde — vaktinde yerinde (514)
Denemek : Tecrübe etmek (301)
Denlü : Kadar, miktar, mesil, gibi; ne denlü - nekadar, ne miktar (91, 494)
Deprenmek : Kımıldanmak, çabalamak, harekete gelmek (82, 150)
Depretmek : Tahrik etmek, kızdırmak, öfkelendirmek (264, 534)
Destemal : Mendil (418)
Desturmak : El uzatmak. el sunmak (50)
Devlet : Baht, tâli, saadet, refah; devletli - talili, zengin; devletsiz, bidevlet - talisiz, uğursuz. (67, 259, 395, 407, 452, 472, 519, 592)
Devlüngeç : Çaylak (505)
Diğren : Harmanda sapları toplamağa mahsus iki çatallı âlet (464)
Digü dinlemek : Iki kişinin konuşmasına kulak vermek (35, 557)
Drilmek : Yaşamak, geçinmek, imrarı hayat etmek; dirlik - yaşayış (123, 549)
Don : Elbise (204)
Düb : Düb demek - düb, tüp diye ses çıkarmak (119)
Dühül : Davul (173)
Dürtmek : Sürtmek, sürmek (672)
Düşvar : Güç, zor, çetin (56)
Düzmek : Yapmak, tanzim etmek, süslemek, vücude getirmek, yoluna koymak (113, 221)
Ebleh : Ahmak, budala (27, 131, 247)
Ebsem olmak : Sükût etmek, susmak (105)
Egin vermek : Bükmek istidadı göstermek (eğin - eğim, eğme - bükme) (463)
Eğri oturmak : Terbiye haricinde, lâubali, külfetsizce hareket etmek (21)
Ekinci : Reçber (544)
Eksüklik : Eksiklik, noksanlık zaruret (406)
Eligin : El ile (633)
Elü (Alu) : Aşağılık, âdi, küçük adam. (ulu) nun zıddı (150)
Elvermek : Kifayet etmek; elverdi - kifayet etti, çok oldu, İlâç,
Em : çare (498)
En : İn, yuva, delik; yılan ini - yılan deliği (604)

Endik : Ahmak, ebleh (389)
Engeç : Yengeç (333)
Enik, Enük : Köpek; yırtıcı hayvan yavrusu, köpek yavrusu (289, 358)
Erdem : Fazilet (301)
Erge : Ere, kocaya (18)
Erişmek : İstihza etmek, dokunmak (482)
Ernek : Parmak (155)
Erse : İse, olsa (117, 276)
Ersek : Er istiyen, koca istiyen (18)
Esen : Selâmet, rahat, sakin, sağ (105)
Esirmek : (Esrimek), serhoş olmak, delirmek (50)
Eslemek : Dinlemek, ehemmiyet vermek, itaat etmek; eslemez - saymaz, aldırış etmez (621)
Eşkin : Yolu eşerek yürüyen; eşkin at - yol eşer gibi fasılasız sert ve muntazam adımla süratle yürüyen at (427)
Evlik : Evliğ, ev sahibi (389)
Evren : Ejder; timsaha müşabih yılah (611)
Eyergeli : Bir şeyin ardına koşmalı olma, avlanma (138)
Eyerkökü : Eğer bağı (360)
Eygülik : İyilik (16)
Eyriyığaç : Eğri ağaç, çatal ağaç (359)
Eytmek : Demek, söylemek (570)
Eyvallah : (Tasdik edatı), evet, öyle (913)
Fıdda : Gümüş (105)
Geçgün : Geçkin, geçmiş, lüzumundan ziyade olgun, yaşlı, sâldide (26)
Geliki : Gelişi (347)
Geneşmek : İstişare etmek; geneşlik - meşveretli; geneşlik bilik - meşveretli bilgi, istişare ederek alınan tedbir; geneş - müşavere (103, 357)
Genez : Kolay (640)
Genlemek : Genişlemek, rahatlaşmak, ferahlamak (393)
Gericek : Sonraki, takip eden (316)
Gevşemek : Geviş getirmek (684)
Geyük : Geyik, geyilecek şey, kepenek, yağmurluk (276)
Gicik : Küçük; gicikte - küçüklükte gençlikte, (65, 219)
Giçi : Küçük (454)
Gin : Geniş; gin ton - geniş elbise (103)
Göcen : Tavşan yavrusu; kır sansarı (332)
Göçmek : Hicret etmek, nakletmek; göçdük yurt = terkedilen mahal (12, 30, 55, 77, 287).

Gömü : Kül çöreği, küle gömülerek pişirilen ekmek (266).
Gönenmek : Sevinmek, refah bulmak, istifade etmek, mesut olmak; göneneyin = sevineyim (275, 685).
Görenek : Örf, âdet (9)
Görk : Hüsün, güzellik, zinet; görklük, görklüğ - görklü sahibi hüsün (88, 298)
Görmez urmak: Görmezçeden gelmek, görüpte görmemiş gibi davranmak (67)
Göymek : Yanmak, muhterik olmak (424)
Gözemek : Göz yapmak, örü örer gibi bir tarzda dikmek, örmek (99)
Gözen : Cazip, cazibeli (?) (177)
Gücigen : Köstebek (332)
Gür : Mezar, Kabir (326)
Güvenmek : Sevinmek (26)
Haklamak : Hakkını vermek (almak), hukuka riayet etmek; hakkından gelmek (147)
Hatıp kılıcı : Hatıbin minberde gösteriş için elinde tutuğu kılıç (469)
Havut : Semer, deve semeri (283)
Helük : Kerpip kırıkları ki, bina esnasında taş ve kerpiç arasına sokulmuştur. (265)
Hergele : Bineğe ve yük taşımıya alışmamış hayvan sürüsü (148)
Herk etekm: Bir tarlayı ikinci defa sürmek (511)
Hezen, hezem: (Hizüm) kuru odun, odun parçası (115)
Horgörmek : Hakir görmek (163)
Horyat : Kaba, saba, eli birşeye yakışmıyan (673)
Hulanmak : Huylanmak, huy kapmak. (338)
Içgıtmak : Uçurmak, kaçırmak, elden çıkarmak (138)
Ismarlamak: Emanet etmek; sipariş etmek (393)
Isrumak : Isırmak, sokmak (62, 264)
Ihmak : Çökmek; deve ıhmak - deve dizi üstüne oturmak, çökmek (624)
İken : İğen, çok, yeğin; iken açılma - çok açılma (473, 501)
İkile : İki kere (74)
İki sanmak : İki farzetmek, vahdette tereddüt etmek, (550, 511)
İlcebilmek : İllerin, memleketlerin ahvâl, âdat ve dillerini öğrenmek, bilmek (420)
İlerü zaman: Geçmiş zaman, eski zaman (491)
İletmek : Ileri götürmek, ikmal etmek (551)

İlgezmek : Seyahat etmek (420)
İllet : Sebep (199)
İmlemek : İşaret etmek, nişan koymak (633)
İnan : İtimat. emniyet (26)
İnce : Narin, nazik (269)
İp kuşaklı : Halk, ahali, avam (462)
İr : Dağın otları çok ve kışın karı az yağar tarafı ki, kışlağın en iyi cihetidir (13)
İrte : Yarın; irteki - yarınki (39)
İs : Dumanın dokunmasından hasıl olan siyah madde (317)
Is, ıs : Sahip; ıssı - sahibi (25, 104, 233, 389, 523, 561, 638)
İssi : Sıcak (359)
iş : Eş, arkadaş (43)
İşlenmek : İslenmek; odun, mum gibi şeylerin dumanından çıkan siyah madde ile kirlenmek; işlenür - islenir, is olur (188)
İt : Köpek (213, 214, 215, 294, 455, 508, 556, 523, 548, 562, 571)
İvmek : Acele etmek; ivek, ivecen - acul, aceleci (18, 289)
Kâbin : Geline verilen ağırlık (284)
Kabuğ : Kapı; Tamu kabuğun - cehennem kapısını (380)
Kağlı : Kağnı, iki tekerlekli öküz arabası (503)
Kağnı : İki tekerlekli öküz arabası (47)
Kafçımak : Kabartmak, kızdırmak, kavgaya tahris etmek (264)
Kalayık : Cariye, halayık (184)
Kalendür : (Kalender) dünyadan el çekip serseriyane gezen derbeder ve lâubali derviş (270)
Kalın : Kalabalık, kaba, kesif, galiz; kalın bulut - kesif bulut; kalın kolan - kısrak sürüsü (141, 350)
Kalkan : Eski harp aletlerinden, siper (276)
Kamıç : Kepçe, kaşık (436)
Kamu : Hep (80)
Kanca : Kanda, nerede, herhangi bir yerde (401)
Kancaru : Nere, neresi, nereye (258 - 470)
Kanda : Nereye, nerede; kandayse - nerede ise (88, 232, 433, 651)
Karamak : Lânet etmek (183, 504)
Karanku : (Karanu), karanlık, (303, 350)
Karı : İhtiyar, yaşlı (40, 251, 438, 453, 525)
Karışık : Mahlût [hassaten arpa buğday mahlûtu] (114)
Karışamk : Karşı durmak. mukavemet etmek (65)

Kârvansaray : Şehirlerde, kasabalarda, yol üzerinde yolcuların, misafirlerin ikametine mahsus olmak üzere yapılan han (157)
Kaşanmak : Hayvan durup işemek; istirahat etmek (591)
Kat : Nezd, huzur, kıt, yan (318, 452)
Katığlanmak : Katılanmak, katlanmak (573)
Katı yürümek : Hızlı yürümek, süratle yürümek (408)
Katun : Kadın, hanım (184)
Kavurga : Kavrulmuş buğday, mısır, nohut gibi şeyler (368, 369)
Kavut : Kavrulmuş arpa, buğday, nuhut, unu (296)
Kayda : Kanda, nerde; kaydamen - ben nerdeyim (436)
Kayu : Kaygı, sıkıntı, elem, gam (245)
Kefered : İlâç (?) [kefaret - günahları setreden şey, bedeli cinayet] (671)
Kehel : Tenbel (27)
Kek : Keyf, arzu; keküm - arzum (662, 691)
Kem : Fena, noksan; kem iş - kötü iş, fena hareket (67)
Kemişmek : Tarhetmek, vermek (16)
Kendürük : Anadoluda, kadınların üzerinde hamur açtıkları tahtanın altına serilen deri, tabaklanmış sığır derisi (353)
Kepe : Kebe, kepenek (309)
Kepenek : Yünden yapılan çoban keçesi (309)
Kerkez(s) : Alaca doğan (202)
Kerkmek : Sürünmek (669)
Kes : Kimse; [bir kes - bir kimse] (594)
Kesilmek : Ayrılmak, infisal etmek, uzaklaşmak (450)
Keskek : Korkuluk (332)
Keşir : Havuç (631)
Kethuza : (Kethuda, kâhya) bir dairenin yahut bir köyün işlerine bakan mutemet adam; köy kâhyası - köyün en ileri gelen adamı (261)
Kıbmak : (Kıpmak) gözleri acele ile yumup açmak (94)
Kığlamak : Deve, koyun terslemek, pislemek (491)
Kınamak : Tayibetmek, cezalandırmak (218)
Kırguy : Atmaca; avcı küçük bir kuş (65)
Kış : Tavuk ve saireyi ürküdüp koğmağa mahsus olup ekseriya mükerrer kullanılır (336)
Kışlağ : Kışlak, kışlanacak mahal (13)
Kızlık : Kıtlık; kız - kıt (635, 457, 556)
Kiri : Kira, ücret (467)
Kiriş : Kemân, ut gibi bazı sazlara tel yerine takılan bağırsaktan yapılmış sap; yay kirişi (463)

Kobarmak : Kabarmak, kaldırmak; Tütün kobarmak - duman kaldırmak, koparmak (188, 334)

Koca : İhtiyar; kocalık - ihtiyarlık (108, 530, 680)

Kocunmak : Sakınmak, alınmak, huylanmak, işkil etmek, kuş kulanmak (361)

Koduk : Sıpa, eşek yavrusu (204, 641, 669)

Koğmak, kovmak : Tgkip etmek; sürmek; soy koğar - soy takip eder (19, 308)

Kol : El; kol salmak - Eliyle işaret etmek, elini uzatmak (14)

Kolan : Yaban eşeği, at; kalın kolan - at sürüsü (141)

Kolmak : İstemek, arzu etmek, dilemek (40)

Komak : Bırakmak, terk etmek; kosun - bıraksın, terk etsin (292, 31)

Konduk yurt: Konulan, nazil olunan yer. Mesken ittihaz edilen mahal (55)

Konmak : Sefer esnasında inmek, geceyi geçirmek üzere dnrmak, misafir olmak (30, 287, 352)

Konşı : Komşu (22, 23, 636, 644, 646)

Konuk : Ziyofet; misafir (91, 161, 388, 389, 654)

Koş : İki, çift; koş kılıç - iki kılıç; koşa - çifte, iki kez (577, 657)

Koşnı : Komşu (23)

Kovı, kofı : Kof, boş, talihsiz (654)

Koy : Koyun (421)

Koyun : Koyun, koygun müessir (173)

Koz : Ceviz , koz ağacı - ceviz ağacı (46, 191, 448)

Kör biliş : Noksan bilgi (67)

Kösmek : Uzatmak, ayakları uzatmak (142)

Köz : Ateş koru, ahker, alav (266)

Kumarı : Yadigâr, miras (675)

Kunlamak : Hayvan doğurmak, kolun getirmek, kolunlamak (289)

Kubuz : Cura, bozuk, tabir olunan küçük saz ki, telleri at kılından olur ve yayla çalınır (501)

Kur : Silah bağı, kemer kayışı; silâh (501)

Kurı : Boş, biyhude, kuru (391)

Kurkuşaklu : Pulat kuşaklı, kemerli; ümera (462)

Kursak : Mide (403)

Kurtka : Yaşı geçkin kadın; yanmış kurumuş (225)

Kuruğ yığaç: Kuru ağaç (463)

Kuskun : Palanın önündeki kalın yassı kıl örgü ki, eşeğe palan vurulunca onu da göğsünden bağlarlar (654)

Kuşanmak : Silâhlanmak, beline kuşak, kemer, kılıç ve saire sarmak (591)
Kut : Baht, tâli, saadet; kutsuz - talisiz, uğursuz (54, 106, 238, 291, 347, 389, 417, 644, 654, 688)
Kuyuğ : Kuyu (654)
Küni : Doğru; Küni barmak - doğru gitmek, doğru yürümek (95)
Kürtün : İçi ot doldurulmuş palan (653)
Küymek : Beklemek, intizar etmek (75, 570)
Melemek : Koyun, kuzu, keçi (me) diye ses çıkarmak, bağırmak; Meleğen - çok meleyici. [koyun kuzu melemesine (melemek), sığırınkine (malamak) tabir ederler] (441)
Mertek : Dört köşeli kereste ağacı (115)
Min : Bin, hezar (93)
Muhannes : Korkak, alçak, namerd, ahlaksız (78)
Muhtesib : Şehre getirilip satılan maldan resim alan memur, şahna (147)
Mun : (Bun) gam, azap, ıztırap, keder (90)
Munuz : Boynuz (49)
Muş : Kedi (53)
Muştılamak : Tepşir etmek, müjde etmek (394)
Münmek : Binmek, râikip olmak (42)
Müt : Eski zaman ölçeklerinden, batman; bir müt - bir batman (353)
Necema : Hernekadar, her nedenli (276)
Obramak : Yıpramak, eskimeğe yüz tutmak; obarak - fersude, yıpranmış; obraşmak - bozulmak, eskimek (102, 276, 357)
Okumak : Davet etmek, çağırmak; okunmak - davet etme (139, 242)
Okuşmak : Bir kimse ile kardeş olmak (67)
Olturmak : Oturmak (401)
Omca : Kütük, ağaç kökü, üzüm kütüğü (183)
Onat : Uygun, muvafık, temkinli (566)
Oran : Derece, kaide, usul; oransız - usulsuz, kaidesiz (410, 578)
Otuğ : Ateş, od (262)
Oyuk, uyuk : Bahçelere, tarlalara insan şeklinde yapılıp dikilen korkuluk (332)
Öç : İntikam (284)
Öldeci : Ölecek, eceli gelmi (54)
Ö m : Don, şalvar (401)
Öt : Üte, delik; ötlük - delikli; ötlük yincü - delikli inc (109)
Ötlügen : Bülbül envaından küçük bir kuş (496)

Ötmek : Sse çıkarmak; davul ötü - davul sesi (173)
Örtü : İleri (öte); örtü tutmak - ileri sürmek (91)
Öz : Kendi, zat, nefs; özgöz - kendi gözü (13)
Pas : Jenk, kir (317)
Pazı : Bir yufkalık hamur, bir ekmek yapılacak kadar hamur parçası (374, 526)
Pusmak : Siper almak, bir şeyin arkasına saklanmak, gizlenmek (421)
Raz : Sır, gizlenilen husus (529)
Rızk issi : Mal sahibi (561)
Saçıratgu : Tuzak, fak (359)
Sağdıç : Düğünde güveğinin ve gelinin sağındana giden kılavuz, yandaş (132)
Sak : Kulağı çabuk duyar, hassas, dikkatli (571)
Salmak : Uzatmak göndermek, işaret etmek, scvketmek, vazetmek; suya salmak - bırakmak, atmak, vaz ve ilka etmek; kol salmk - eliyle işaret etmek, (14, 16, 49)
Sama' : Sema', raks, oyun (698)
Sanmak : Saymak, zannetmek, teemmül etmek, düşünmek; sana sana - düşüne düşüne; sanusuz - düşüncesiz; sanu sanmak - temmül etmek (43, 91, 346, 460)
Sapratmak : Saparta verme, tokat vurmak, şiddetle paylamak (264)
Sat*u* bazar : Alış veriş. ahzu ita (57)
Savılmak : Zail olmak, geçmek; savulunca - zail olunca, geçince (276, 496)
Sayağı : Sağyağı, tereyağı (562)
Sayru : Hasta (268)
Saz : Hasır, sepet ve saire yaptıkları ince kamış (84)
Sekmek : Bir ayak üzere sıçrayıp atlamak (94)
Senek : Ağacı oymak suretiyle yapılan su kabı (318)
Sıcgan : Sıçan, fare (54, 390)
Sımak : Kırmak, bozmak; sınmak - kırılmak, bozulmak (15, 454, 540)
Sınamak : Tecrübe etmck, denemek (224)
Sıymak : Kırmak, bozmak (318)
Sıyrı : Susuzluk, istiska illeti (621)
Siymek : Sidiğini ileri fışkırtamayıp ince ve hafif işemek, deve gibi tersine işemek (54)
Sof : Yün, yapağı; yünden mamul mensucat (554)
Suf, suv : Su (16, 294, 454)
Sofra salmak : Ziyafet çekmek (113)

Sungur	:	Ak doğan, şahin (65)
Susalık	:	Susuzluk, istiska illeti (368)
Sülin	:	Süğlün, yaban tavuğu (138)
Sünnet	:	Hitan (255)
Tab	:	Kâfi, pes, yetişir, uygun (431)
Tabmak	:	Bulmak, anlamak (40)
Tafar, tavar		Mal, mata, para, ehlî hayvan, koyun, keçi [eskiden bilhassa at, eşek, katır gibi binit hayvanına ve tamimen (hayvanatı ehliye) ye denirdi. Elyevm koyun ve keçiye denir] (71, 148, 236, 339, 380 586. 632)
Tahıl	:	Zahire, hububat (592)
Takagu	:	Tavuk (138)
Talaşmak	:	Kavga etmek, boğuşup ısırışmak, itişe boğuşa kavga etmek (535)
Talığ	:	Tâli; talığım - taliim, bahtım (654)
Tama'dar	:	Tamakâr (679)
Tammak	:	Damlamak; tamar - damlar (93, 294)
Tamu	:	Cehennem (380)
Tamuzlık	:	Yoğurt yapmak için süde katılan biraz yoğurt; maya (81)
Tana	:	İnek yavrusu [pek küçük buzağı. danandan büyüğüne erkek olursa (tosun) dişi olursa (düğe) derler] (470)
Tanışık	:	Müzakere, müşavere; tanışukçu = müşavir (103, 357, 512)
Tanışment	:	Âlim, bilgin, danışment (201, 299)
Tanlamak	:	Taaccüb etmek, şaşmak, şaşırmak (5)
Taraba	:	Tahta perde, daraba (698)
Tartışmak	:	Acımak, sızlamak; tartışur - sızlar (645)
Taş	:	Tış; taşında - dışında, dışarısında (40)
Tat	:	Türkün gayrı milletler, yabancı; türkçe bilmiyen (162)
Tatığ	:	Tat; aş tatığı - yemeğin tadı, yemeğe lezzet veren (410)
Tatımak	:	Tatlanmak, tatlı olmak (474)
Taymak	:	Ayak kaymak, düşmek; tayınmak - ayağı kaymak (452, 454, 615)
Taz	:	Çıplak, tüysüz, abraş; taz at - abraş at (318, 339)
Teğmek	:	Dokunmak, değmek, vasıl olmak, irişmek; teğir - değer, dokunur (18, 88)
Tekin	:	Boş, biyhude, abes; muharip, binazir (472)
Tırıl	:	Zayıf (38)
Tırıngak	:	Tırnak (240)
Timar	:	Eski devirlerde asker ümerasına maktuan verilen bir memleket mahsulü (418)

Tirik	:	Diri, canlı; tirikle - dirilikte, canlı iken (474)
Tivi	:	Deve (115)
Tolun bolmak	:	Ay bedir haline gelmek (633)
Tomalmak	:	İki kat olmak, kamburlaşmak (277)
Ton	:	Elbise (179, 298, 438)
Tonanmak	:	Süslenmek, bezenmek (269)
Tora	:	Torba, hayvanın yem torbası; tora biçmek - torba dikmek (204)
Torlak	:	Küçük bir kuş (toygar?); nevzuhur; sokaklarda yatan kimsesiz serseri adamlar (480)
Torva	:	Torba (112)
Tosun	:	İki yaşını geçmiş kara sığır aygırı, genç boğa (509)
Turmak	:	Kalkmak, kıyam, hazır olmak (270, 542)
Turuşmk	:	Karşı karşıya gelip bir işe mübaşeret etmek, mübaheseye, cenge girişmek (65)
Tutuşmak	:	Birbirini tutmak, mücadele etmek; tutuşmağınca - mücadele etmeyince (355)
Tüb	:	Dib, bir şeyin altı, dibi; ses taklidi (436)
Tübi	:	Tipi, fırtına (350)
Tübürmek	:	Rüzgârdan toz kopmak, fırtına kopmak (355)
Tüğmek	:	Düğümlemek; tüğmişni - düğümlediğini (360)
Tüğülmek	:	Düğümlenmek (463)
Tün	:	Gece; tünle - giceliyin, gice vakti (219)
Türe	:	Kanun, adet, usul, nizam, örf (9, 292)
Tüzülmek	:	Düzelmek, intizama girmek (355)
Ucurmak	:	Söndürmek, uçurmak (262)
Uğur	:	Ön, karşı, hedef (243)
Uğurlamak	:	Çalmak. sirkat etmek; uğrı - hırsız; uğurluk (uğruluk) - hırsızlık; uğurlayın - gizlice, uğrun, hafiyyen (122, 260, 482, 561, 578, 638)
Ulgamak	:	Ululaşmak, büyümek, yaşlanmak; ulgayu - yaşlandığı vakit, ihtiyarlıkta (219)
Ulûfe	:	Asker ve saireye muayyen vakitlerde verilen maaş (307)
Uluğlamak	:	Ululamak, tazim etmek, hürmet göstermek; uluğ - ulu, büyük (65, 106)
Ulumak	:	Köpek uzun ve müthiş bir sesle ağlarcasına ürmek; uluyu kalmak - ulumakla vakit geçirmek (4)
Uma	:	Misafir. konuk (389)
Urmak	:	Yılan urmak - sokmak, zedelemek (529)
Urunç	:	Rüşvet (250)

Uruşmak : Döğüşmek müdarebe etmek (65)
Uş : İşte, şu, işbu (665)
Uvanuk : Uyanık, bîdar (574)
Uymak : Tâbi olmak (623)
Uyraşmak : Uylaşmak, tevafuk etmek (357)
Uz : Yatkın, uygun, münasip (589)
Uzguç : (Uçkuç) kıvılcım, şerare (262)
Uzraşmak : Uz olmak, uygun gelmek, münasip olmak; uzraşur-muvafık gelir (357)
Üleşdürmek: Taksim etmek (192)
Ülütmek : Yülütmek, kazıtmak, tıraş ettirmek (645)
Ümiz : Ümit, umu (283)
Ün : Ses; it üni-köpek sesi (668)
Ürün : Beyaz; ürün kuş-beyaz, güzel kuş (289)
Üşmek : Birikmek, toplanmak, tehacüm etmek; üşürmek-toplamak, cemetmek (64, 455)
Üze : Üzerine, üstüne (359)
Vahdet : Birlik, teklik; tenhalık (551)
Varlı : Zengin (451)
Vurgun : Baskın. düşmanın gece anî baskını (383)
Yaban eri : Kaba adam, taşralı (350)
Yadolmak : Yabancı olmak (443)
Yağ : Yaz, sayf (159)
Yağı : Düşman (150, 209)
Yağır : Eğerin vurmasından hayvanın sırtında açılan yara, cidavu; yağır at-yarası olan at (361)
Yalafar : Yalavaç, elçi, sefir (424)
Yalım : Mertebe, derece, kadr, mansıp; yalımı alçak-düşkün, korkak, yumuşak huylu (390, 406)
Yalnuk (yalınkuk: Yalın-çıplak, salt; yalnuk oğlu-adam, dünya oğlu (90)
Yancuk : Para kesesi, koyun cebi; at zırhı, gümüşlü yancuk-gümüşle işlenmiş eğer takımı (100, 248, 450, 658)
Yanınalmak: Etrafına toplanmak (560)
Yanın yürümek: Bir yanına eğilerek yürümek (333)
Yanku : Aksi seda (208)
Yanşak : Çok söyliyen, manasız konuşan (650)
Yapı : Bina; yapı taşı-binada kullanılan taş (106)
Yapmak : Kapamak; yapılmak-kapanmak, örtülmek (83, 379)
Yarak : Silâh, harp âleti; yaraklamak-silâhlamak, hazırlamak. (188, 483)

Yaraşmak	:	Lâyık olmak, münasip olmak, yakışmak (130, 281, 333)
Yarıcu	:	Yardımcı; hâkim (201)
Yarımak	:	Yarı olmak, ortasından ikiye bölünmek (345)
Yarış	:	Yarmak işi, taksim, ikiye bölme (74)
Yaşmak	:	Gizlenmek, örtünmek (421)
Yat	:	Vaban, hariç (470)
Yavakılmak	:	(Yavı kılmak) kaybetmek (274)
Yavaş	:	Halim, mülâyim, uslu, sessiz (126)
Yavuz	:	Şiddetli, sert (104, 223, 354, 651)
Yay	:	Yaz; yayın - yazdan, yazın (347)
Yazı	:	Kır, ova (645)
Yazmak	:	Çözmek (360)
Yeke	:	Tek, münferit; yeke buzağı - bir tek buzağı (38)
Yer ev	:	Toprak ev, zemin kat; erzak konulan mahzen, kiler (350)
Yersellemek	:	Hakir görmek (205)
Yığaç	:	Ağaç (88, 463)
Yıkılmak	:	Düşmek, harab olmak. (385)
Yılkı	:	Hayvanatı ehliye, at sürüsü (40)
Yidmek	:	Yedmek, hayvanı çekip götürmek, deveyi sürmek (92, 258)
Yiğ, yeğ	:	İyi, âla, müraccah, daha iyi (7, 38, 39, 58, 222, 229, 272, 291, 295, 307, 398, 452, 484, 495, 530, 571, 079 601, 666)
Yiğin	:	Üstün, gâlip (150)
Yiğrenmek	:	İğrenmek, ikrah etmek (476)
Yilmek	:	Koşmak, yel gibi süratle koşmak (3, 272, 307, 618)
Yin	:	Yen, esvap ve çamaşır kolu (15, 225)
Yirmek	:	Tahkir etmek, hor görmek; yirdün (yirdiğin) - hakir gördüğün (205)
Yirtutmak	:	Mevki sahibi olmak (205)
Yitik	:	Keskin (yiti, iti) (117)
Yitürmek	:	İblağ etmek, iriştirmek, yetirmek (409)
Yiymek, yıymak	:	Kokmak, taaffün etmek (19, 20, 240)
Yoğrı	:	Tas, çanak (410)
Yoğsul	:	Yoksul, fakir (506)
Yoğun	:	Kalın, kaba, iriyarı (13, 69, 191, 631)
Yogurkan	:	Yorgan (142)
Yok	:	(Yovuk) yakın (10)
Yol	:	Kaide, usul, erkân, âdet, yol, tarik; yola gitmeyen - türeye göreneğe riayet etmiyen (8, 9, 106)
Yolsuz	:	Yolunda olmıyan, münasip ve lâyık olmıyan (9)
Yond	:	Kısrak, kısrak sürüsü (393)

Yorga at	:	Adımlarını geniş açarak yürüyen at [tay tırısı bozması da derler] (427)
Yoymak	:	Mahvetmek silmek; yoyulmak - silinmek, yıkanmak (325)
Yoz	:	Terbiye görmemiş, başıboş bırakılmış hayvan; kuru, yağsız, sade, katıksız (533, 545)
Yöğürmek	:	Hızlı yürümek, koşmak, sa'y etmek (260)
Yön	:	Taraf, cihet (9, 14)
Yöre	:	Çevre, havali; döküntü, kırıntı [yörün - her şeyin kırıntısı - Elidrâk] (621)
Yörük	:	Türklerden göçebe bir aşiret (506)
Yularlamak	:	Yular takmak, yular geçirmek; yularlep - yularlayıp (393)
Yumduk	:	Yumruk (277)
Yumru	:	Yuvarlak (46)
Yumuş	:	Hizmet, vazife, iş (49)
Yurdu	:	Delik; çuvaldız yurdusu - çuvaldızın iplik geçirilen gözü, deliği (494)
Yuzmak	:	Yumak, yıkamak (262)
Yüğrük	:	Cevval, seri, yüğrüği (yüğreği) - kaçacağı, yüğüreceği yer (177, 399. 400, 499)
Yüm	:	Yümün (437)
Zeyrek	:	Zeki, anlayışlı (53)
Zehep	:	Altın (205)

زیانی طوقنر 689 آتالر آیدر اودوغیه قوشیه رحمت یغدر

آتالر آیدر طوکوز دن 691 براوقی آسترکه 690 آتالر آیدر کشف

کاکنلی قضایه اوغرر 692 آتالر آیدر اصوروغله بویه بوینمز

آتالر آیدر بیغنه بقمه 694 تختندر آتالر آیدر ایمام اوصودجق 693

جماعتر صچمق کورنور 695 آتالر آیدر الك اودن اوجی

صولك ودن بیجی 696 آتالر آیدر کوم کوتنه دکیشمك کوعدن

نه کلام وار 697 آتالر آیدر صحبته صکن ودن دکرلك

اولور 698 آتالر آیدر اوستنه عاشق شاکردی عاشق طربه

تغنسی صماع اوینو تمام اولدی کتاب

اولداچی بولنمدی آتالر ایدر اشکی تیمارلین اصوروغنه

673 674 قتلنور آتالر ایدر خوریتدن صواش قپر آتالر ایدر

کیشی در بوعنه بولی اشکدر اشک اطلاسی سه جولی

675 آتالر ایدر جرلی سکدو کومولك آدی قاریچی اولودر

676 677 آتالر ایدر حاجی بکتاش ولمادی آتالر ایدر جرلو

678 سکدوکوم قوجه احمد تربسنه می کلور آتالر ایدر

بوخادمولك کوزین چقرمشلر اولداچی طشغم بولنه

679 680 دیمش آتالر ایدر طمعدآری قلب سکر آتالر ایدر

681 طوکزدن بر قیل چلملت امتی در آتالر ایدر کمز اوصوردی

682 عزیبا وصوردی آتالر ایدر یغی چوق توجه طشغنه

683 684 دوزتر آتالر ایدر اغاج یومشغین قودت بیر آتالر

685 ایدر بك طناسی یکی یتوب کوشتر آتالر ایدر اقدغك

686 قوانسه کونه نین علروکه آتالر ایدر آدومز دوسبی

687 الکه کومز قوپروز آتالر ایدر براغاجدن اقلقدم

688 چقر تبلقدچقر آتالر ایدر قتسوزلك یدی اوه دلك

655 656 تغانازمه جه آتالر ایدر اوکی سکی اغلین کونتنه آتالر ایدر
657 اوکوبکی اودن قلمز آتالر ایدر ات دکدیکله دکز مردار
658 659 اولمز آتالر ایدر جبالمه اوکو نودسین باجغم آتالر ایدر
660 قووت بولدوغی قوشله قوش بلدوغی اغاج باشین آتالر ایدر
دوه قوشنه یولت کتور دیمشلر بن قوشم دیمش اوچ دیمشلر دوه
661 اوچرمی دیمش آتالر ایدر بر قلندره ایمان کتور دیمشلر
662 اندن داخی وار کچدوم دیمش آتالر ایدر بر کاکوم ملی
663 بکلودم بنی آرتلر بکلدر آتالر ایدر اوصوز غان کونته
664 اردیه اتمکی بهانه آتالر ایدر غریب سکر یرلو یولت
665 آتاسی سیی آتالر ایدر قیصریک اسنک نورد بانه چقمش
666 اوتو اسک اوتش نورد بان آتالر ایدر اسکیدن جوجی
667 یلت آتالر ایدر ارککنا اسک طشغندن بلوردر
668 669 آتالر ایدر ایت اوینکو کا اغمز آتالر ایدر قوی قوی
670 کوکرسن قودق اولدوکیندن جبرلتیق آتالر ایدر ایت
671 دیشی طوکوز دیسنه آتالر ایدر ایت بوقی کعی دیار دیه

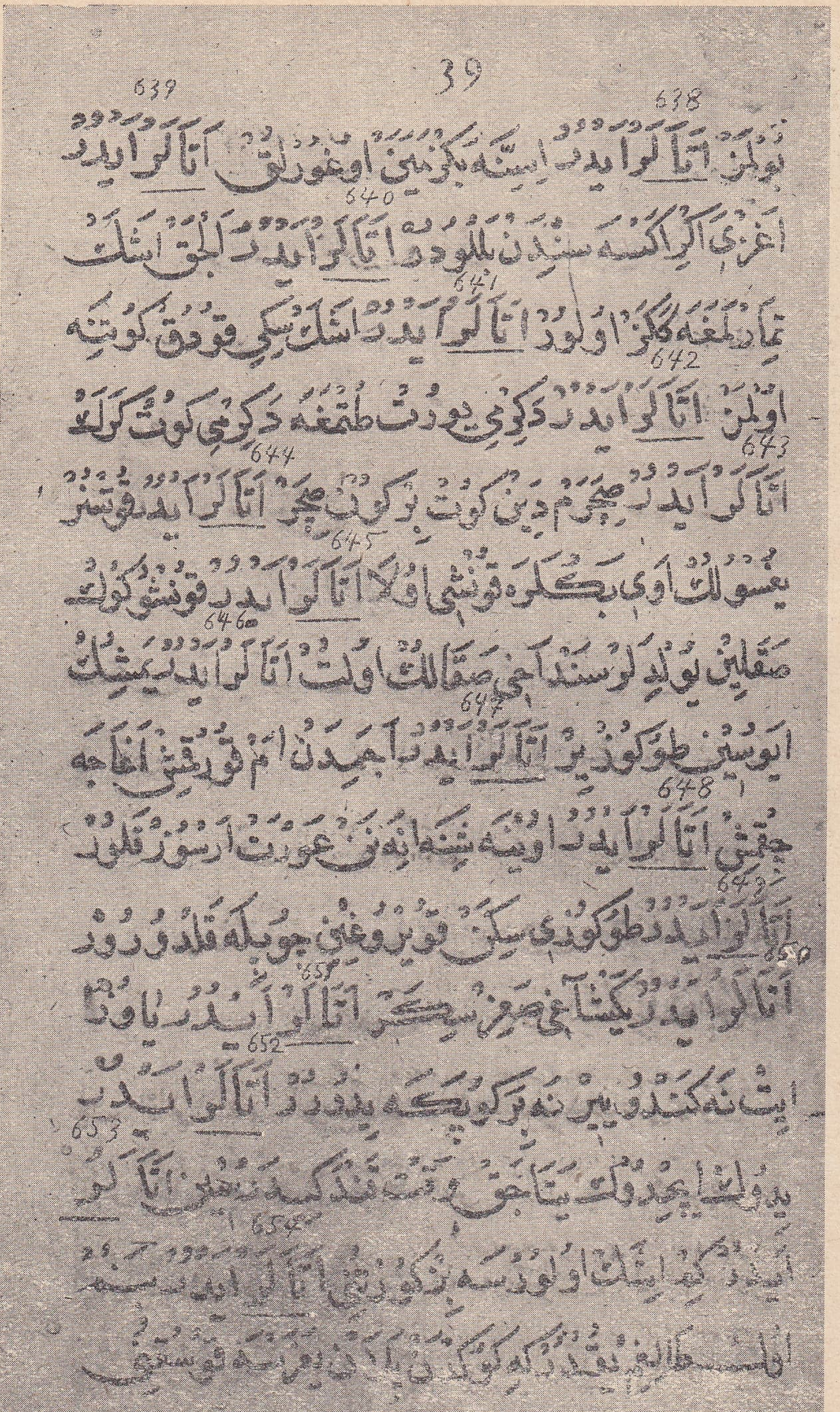
39

638 639 بولمز اتالر ایدر اسنه بکزمنی اوغورلق اتالر ایدر
640 اغزی الراکنه سندن بللودر اتالر ایدر الچق اشك
641 تمارلمغه گلز اولوز اتالر ایدر اشك سکی قودوق کوتنه
642 اولمز اتالر ایدر دکرمی بوت طتمغه دکرمی کوت کولکه
643 644 اتالر ایدر صچرم دین کوت بر کوت صچر اتالر ایدر قوتسز
645 یغسوللك اوی بکلره قونشی اولا اتالر ایدر قونشو کولکه
646 صقلین یوللر سندا اچی صقالك اولت اتالر ایدر یمشك
647 ایوسین طوکوزیر اتالر ایدر اجمیدن ام قورقش اغاجه
648 چقمش اتالر ایدر اوینه شینه ابه‌دن عورت ارسوز قلور
649 اتالر ایدر طوکوزی سکن قورغنی چوبله قلدورور
650 651 اتالر ایدر یکنا اجی صرغز سکر اتالر ایدر یاوز
652 ایت نه کندو ییر نه ییرکوکه بیدور اتالر ایدر
653 یدولیتا یجدولك یتا اچق وقت قند کیدنیهین اتالر
654 ایدر کیما ایتك اولوسه بکوزنی اتالر ایدر سمه
اولسه طالغی نقدکه کوکدن یاکن یرنسه قوسنوی

621 اتا الو ايدى دكو شنه ده نكوك دره سوز 622 اتا الو
ايدى ايونك وشين كوريش بشين قوق سوز 623 اتا الو ايدى
اتيلين اخضا يعنى كلجك كا دروانه اول 624 اتا الو ايدى دوبونه
دو پوكى 625 اتا الو ايدى رحام منك ذالمنن
حمامدن الحق 626 اتا الو ايدى اوغوله دولت كيه
اتا يه انا يه حرمت اليه 627 اتا الو ايدى كيتالك بز اود
صفين سنه يقمسون 628 اتا الو ايدى ترو سبى بولمسكه
تور قتمه 629 اتا الو ايدى كوجك بومنغه يو الغطاغ اولمز
630 اتا الو ايدى كيشى بلدوكى اوقبحلك قادر اغرمز 631 اتا الو
ايدى الولوله كشر اكنك يغوق كوتنه كيدة
632 اتا الو ايدى خوب بلدوك طولك ارد ينه طولتمه
633 اتا الو ايدى كوزين كونيه نه تولاغوز كوك 634 اتا الحد
تكرى نشان لدوغندن قورق 635 اتا الو ايدى قولنغ بوق
بين اوجز لقق اوتمش 636 اتا الو ايدى قوشنى توغى قوشنى
قا زكوين 637 اتا الو ايدى بخيل جنة كرمز كرو سنه رحمت

604 اتالر ایدر یلان قنده کلورسه اکلورانی قیوسنه
طوغرلو 605 اتالر ایدر ایشتك آتك نه یولده اچی بجسول
بایك نه قوداشی 606 اتالر ایدر اتك قلاغی کسلدنیه
اندر طکورلن قیرغی کسیك ینه طکورر 607 اتالر
ایدر بوریکه کسمز 608 اتالر ایدر چوغله انك اویون
اولمز 609 اتالر ایدر اون ترك بر ترب حیف اوله تربه
610 اتالر ایدر چوبن چولق 611 اتالر ایدر اورن اورن
یوردینجه اورن اولمز 612 اتالر ایدر علم اهل جاهلی
یولکتورر 613 اتالر ایدر کل دیه جك اولمز کوبه کور
اوغل اولمز 614 اتالر ایدر کیه بجی جلجك اوغلی بوجقده
اوصور دور 615 اتالر ایدر کوجك اشتر بیوك طاسیور دوشر
616 اتالر ایدر قوده ایق اصسی یتمز 617 اورسبیه اتالر ایدر
عاصی قوزنیه قودت یتمز 618 اتالر ایدر دلکو نقدر یاترسه
اکی اولر قدر یلر 619 اتالر ایدر دلکو نقدر چوك
اسه بر کون بغزی اله ورر 620 اتالر ایدر ترکو طشغیله ایغرلنیم

584 آتالر آيدر يكدر بولت بلميه 585 آتالر آيدر يوري يوزني

آرتلوك آدي اوكي بردور 586 آتالر آيدر طفلدا ارشن

طواريندن چقر 587 آتالر آيدر قرطاشدن قوزن چقر

588 آتالر آيدر كوزني بسمنجه كوك كورمز 589 آتالر آيدر

590 صباني وقتنه صاغ قولت اوزق وقتنه اوزكلور آتالر آيدر

ايصيرن ايت ديشن كوسترمز 591 اركور دلك قتنان اوكور دلك

قتنان 592 آتالر آيدر دولت اوغول مال تمل ملك

دكومن 593 آتالر آيدر چوق آغز بيرا اولجق بيز آغز هيچ اولور

594 آتالر آيدر قوي ويو كيوي كس 595 آتالر آيدر مالي اولمنوك

دوستي اولمز 596 آتالر آيدر قرنداشي اولمين غريب اولور

597 آتالر آيدر ديشي سولمنجه ايكلك قولمز 598 آتالر آيدر

اري سوبليت اوقي قولت 599 آتالر آيدر بالك بال بغاسين

600 بال 601 آتالر آيدر كوكل يمق عرش يمقدر آتالر آيدر

آج ارسلاندن طوق طوكوز يكدر 602 آتالر آيدر طوق

آجه اوق طوغرز 603 آتالر آيدر هر كيشنوك آغاجي طاغدن بلور

بيلك فايده ايلمز 569 آتالر آيدر بو منخ بو نغل قودترود
بو نغل براتك قودروب و براتك بزار قودتور بيار بو ملكت
قوتورور 570 آتالر آيدر ايشلك آتم يمقى يوهشدن سن بنكا كوي
انسڭ بوسنكا كويمه 571 آتالر آيدر صاقچى باتدن صغن
ات يكدر 572 آتالر آيدر يازين كوكلكه خوش قشين
جوال بوش 573 آتالر آيدر اغوستوسدن كوكلكه قوت
نهموبك قوتن اودر 574 آتالر آيدر او يورار دغنه ابواق
575 آتالر آيدر ايشك يوغيه اوكه درك اوز 576 آتالر آيدر
دوه الورسه درسي اشكه يوك او لودر 577 آتالر آيدر
اكي قربوز قولتوغه صغمز 578 آتالر آيدر اوز نسن اوغرى
همان يوزط اوركدر 579 آتالر آيدر يونقيونلودك
يوزبرك يكدر 580 آتالر آيدر آلتون يرده باس تنكز
طاش يغوروذن اصلنمز 581 آتالر آيدر اوده هرا وودن
بيانه اله طغمز يبانز 582 آتالر آيدر آتكي قيودن قودلرسه
سن باجعد دوتش 583 آتالر آيدر آلي يوز اكي الك

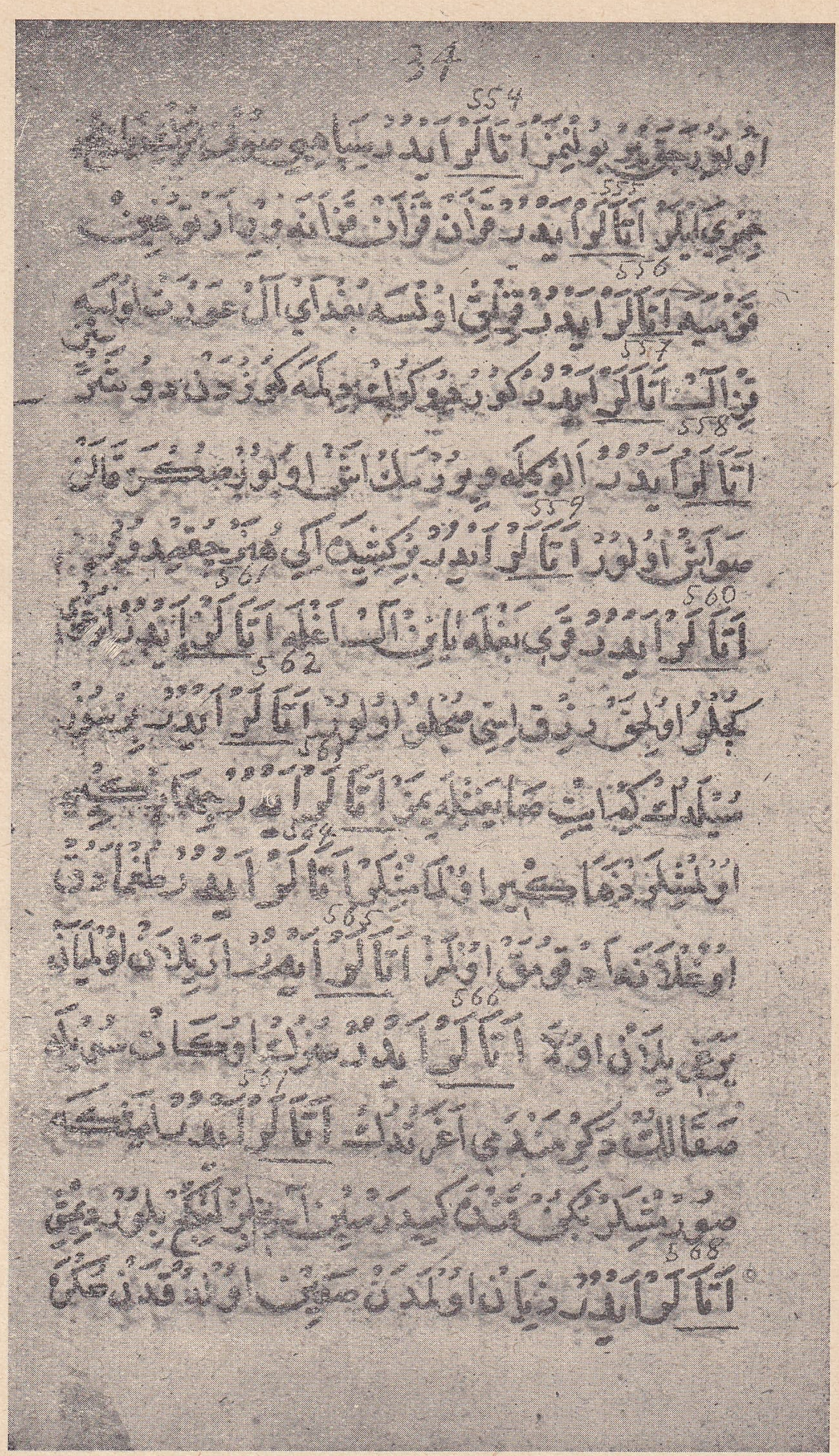
34
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568

536 آتالر آیدر خوروس جوق اولجق صباح بولنمز 537 آتالر آیدر
نه‌دن قیون یوکلویسه اجی کوتن اوزر 538 آتالر آیدر
یمز سك دوكيده يدوكى ير 539 آتالر آیدر بكلو بیر عمی
یخشوله قان اغلدر 540 آتالر آیدر بکلو سزی کوهر دور
صق اولمز 541 آتالر آیدر بال استرکن بلا بولدم 542 آتالر
آیدر آولك بیدی سن طور اولت طوردی سن یات
543 آتالر آیدر بر قوش بر جالیه صیغمز سن بر جالوجه اولمدك
544 آتالر آیدر اکنجی قوق یلك بتر باز یکان قوق کتر
545 آتالر آیدر يتر اوكوز بيم يقدر 546 آتالر آیدر صو دو
قوت اولسه قوبغه زنجير اوزردى 547 آتالر آیدر بال
یتی بلاسین جکلك کرك 548 آتالر آیدر تو اغلق شهر
کلیك تاریسه اوزر 549 آتالر آیدر ایو دیرلکه جوق شغج
کرك 550 آتالر آیدر سلامت کوزلیر خضر صواشه 551 آتالر
آیدر ارکی صانی النمز عشقی باشنه 552 آتالر آیدر کتسنولك
عینی یوزینه کورك 553 آتالر آیدر دوکندوجی اولجق

نه دیدسه دیسون شاملك قیمق 518 یسون اتالرام ایدور

بیك اتمق بزور منغه محتاج دور 519 اتالر ایدور یعنی اوزنیه

قوسعد وقاصله اوقات 520 اتالر ایدور نحر وسنجه عقلوك

یوقی وقتنده اوته سیف 521 اتالر ایدور قیونه قرت کلسه

وای برلویه دور 522 اتالر ایدور بکلرك سوزی سزلك بکیدور

523 اتالر ایدور اسوزاو وایت بورق 524 اتالر ایدور بوقیو نزویك

تیونه دخی برجو یان کوك 525 اتالر ایدور قضا کوزنی کلز

قوی یوکلب اولمز 526 اتالر ایدور جود کولك یوکی اوزن جوقلغندن

الور 527 اتالر ایدور شول سوزی سویله که سن کلك بصلیاسن

528 اتالر ایدور عورته اوغلانه یجوره زار دیمه 529 اتالر ایدور

یلان اوردغی اویومش اج یومش 530 اتالر ایدور یوقسدن

انش قوجیه یکدور 531 اتالر ایدور یخشی سدوکی دکیوه فاید

532 اتالر ایدور هیچ اوزوم یوقدرکه کوتندن جوبی اولمیه

533 اتالر ایدور یاغنه قیمین جودکن بوازیر 534 اتالر ایدور

طلسمه طوقی دیرغه اجی اشلتمه 535 اتالر ایدور قیلان بکی بولوذله

501 بشکونه باش اوردلر اتالر ایدر قودولو قوریله قیون
502 قلیله اتالر ایدر اشلك آلتی پاننده اشولك اوستی
503 پاننده اتالر ایدر الوبکلرك فکلسی طوشی آلور
504 اتالر ایدر تنکری قرادوغنه ابلیس علیه اللعنه بلته
505 آلور سکودر اتالر ایدر لبن بلمین دولو نکج اتار
506 507 اتالر ایدر یغسول اعلی اته بنسه سلام الملق اتالر
508 ایدر الماغلك صماسی داخی وار دور اتالر ایدر
509 اوجی آتی ات یمز اتالر ایدر توصن بولك کتور مدکین
510 آندن بلدم الوقلمه مدن ترسولدی اتالر ایدر بالدیکله
511 512 اتر طتلو اولمز اتالر ایدر یا هولیعا ایله یا ترك اتالر
513 ایدر ایو سوزه نه طنیشق کرك اتالر ایدر بیك
514 کز الله دیمکدن بر کز الله دیمك یکدر اتالر ایدر
515 دمیله قیمق داخی ارلکدن در اتالر ایدر سن
516 دوست قزن دشمان اوجاغولك باشینه قجر اتالر ایدر
517 دولتلو اول کشیدرکه دشمانی بیله اتالر ایدر

بولسایه ودوشلر هیچ طقمش 486 اتالر ایدر بیك اقچلق قلیجك
بر اقچلق یایی بجکه 487 اتالر ایدر قیشك طوماتلو یازك
یغمورلو اولسون 488 اتالر ایدر یموردن دشمان قیوسی
صاتلسون دوستك آت 489 اتالر ایدر سویلمدك سوزیق
اشیدلمدك سوز جوق 490 اتالر ایدر قولك یوغسه کوبکولك
دیی یقدر 491 اتالر ایدر الو زمانه دوغرماقلدی
492 شمدی کستنه تعلمز جنیل کوز اولسه کیمسه اوستنه طغمزدی
494 اتالر ایدر یلان یلدز کور سنجه اولمز 493 اتالر ایدر
جوالدوز یوردسی دکلو دلکدن دوه دکلو سوق
کیرر 495 اتالر ایدر یوزقیونلو آتم قلقدن یوکسکلو
آتم قلق یکدر 496 اتالر ایدر اوتلکن بکلکی یوکدلدلر
سولنجه 497 اتالر ایدر بن استمزمیم قین آتم قصاب
اولدوقین 498 اتم حماجی اولا اتالر ایدر بورجك
ایین بلوردم ورب قورتلق دور 499 اتالر ایدر
یکو وکه بن سوز سوزدن 500 قاج اتالر ایدر ایشق

خطیب قلیچ کبی بر کوز کرك اولور 470 اتالر ایدر کلنی
اته سیدر کوکی یولی قنجری دیر 471 اتالر ایدر قشوغیله
اش ورب صاپو یله کوزن جیرمه 472 اتالر ایدر نیی
دولتمه اوکتو یوسیف تاکی اوشمدی بنمله دیو
474 اتالر ایدر اکن اچیله صوق کیجر 473 اتالر ایدر
اسنك ات دیرله طتلو دور 475 اتالر ایدر ایل کوزی
محکدر 476 اتالر ایدر طوشنك قاچسن کوردوکم
اتندن بکر بدر 477 اتالر ایدر بیله طمغ یلسون بیله
479 بیومنیجه 478 اتالر ایدر اکرلرد. یول طوغری اتالر ایدر
صقسغان 480 طنه اتاسی جابنجونیمه بلکو اتالر ایدر
طورلق بسله کوزك 481 اویسون اتالر ایدر کوسه
482 اودن یتشمینجه یاشن الله دن غیر کیمسه بلمز اتالر ایدر
483 ملنه چوق لان اکوزی داچی اوغلی اتالر ایدر
دشمانه یراق کرك یا دشماندن اراق کرك
484 اتالر ایدر هیچ دن یوق یکدر 485 اتالر ایدر اولسه

باشی قتیده یاتقدن 453 اتالر ایدر بورون بوندن کتورلمز

454 اتالر ایدر یکیلر صو دکر اولولر طاینور میش

455 اتالر ایدر یاوز ات اوردماور آغله توردت دوشور

456 اتالر ایدر اوجوز اتک سورواسینی ایت ایچر 457 اتالر ایدر

بولنانه ینر یوق 458 اتالر ایدر اوجوز بچز 459 اتالر ایدر

بکا اکی طاش اراسینده اون کتور 460 اتالر ایدر

صنا صنا سویلین ایش بتورور صاناسز سوز سویلین

باش بتورور 461 اتالر ایدر کیکی کماتمز قرق کم

دلمز 462 اتالر ایدر ایب قشقلو نولک صلمی قورشقلو

بوزمز 463 اتالر ایدر چبوغی یاشکن اکمک کرک

صکره اکن ویرمز 464 اتالر ایدر دکرمندن قورقن

یورسو حرمان یاننه سیکو 465 اتالر ایدر کونقدن

طغرسه الولک اویکا جون 466 اتالر ایدر سوزسنی

اجس 467 اتالر ایدر قوش قناده نه کری ایستمز 468 اتالر ایدر

قوشه سو داولسه انا سیندن اولودی 469 اتالر ایدر

چیلك دیمش دیبیم آلتون قاشیق دیمش کوردم چیقدوم

آتالر ایدر 437 آخشم بازاری صباح یومدر آتالر ایدر 438

قاری یکیت اودن طوندر آتالر ایدر 439 اول بازار

بازاری یمش آتالر ایدر 440 آغریسه بکلرك بوینی

واردر آتالر ایدر 441 سوسوز اتك بیله کی اولود

آتالر ایدر 442 کیشیه طلب فایده اتمز نصیب اولمنجه

آتالر ایدر 443 اودنی ودن او تیمز بلدزن آلی یاد

اولر آتالر ایدر 445 صیولی قیونی قورت یمز آتالر ایدر 446

جنغه نه طوغرسك قاشوغکه اول چقر آتالر

ایدر 447 هر نسنه نوك ارکانی واردر او دوقنه کیدنك

اودغانی واردر آتالر ایدر 448 سنده بی بلدك یوکم

قوزدوغن آتالر ایدر 449 نه اودسین شکر صویی

دوشدی آتالر ایدر 450 ای صاندوك کسلو یخوغم

ایسك کسیل آتالر ایدر 451 اسکی ورلوو دلودر آتالر ایدر 452

صعقلونوك آیاغ قتنده تماق یکدر بی دولتك

سیلنور 419 اتالر ایدر آلمایی یوقروآت اینجه هزار
وارش 420 اتالر ایدر ایل کزن ایلجه بلور 421 اتالر ایدر
دوایه بنوب یاره یوصمه 422 اتالر ایدر اتدوکوک
خمیر خیال ایدر 423 اتالر ایدر حق سوزا غودن اجیدر
424 اتالر ایدر بر کوسزین بر کویه دیمک قولای اولور
425 اتالر ایدر یوله کیدنوک اشنی الله بلور 426 اتالر ایدر آج
قرن قیق استمز 427 اتالر ایدر اویقو بصدق استمز اتالر
428 ایدر اشک اوکلش بوغده یولدن قالمش اتالر ایدر
429 برسرجن آتولک اتاغن کسمزلر اتالر ایدر صباح
430 سرجن کبیه دلک سرجن اتالر ایدر بکاری بشیدن
432 اوله 431 اتالر ایدر ایکی جنوک بر ارصلانه طبدر اتالر
ایدر ازکات ارسلان ارصلان دیشی ارسلان ارسلان
433 دکلی اتالر ایدر عمازلك قندیسه یوزی قاره دور
434 اتالر ایدر ها اوزدلك ها دکرمن اکسی داجی صودده
436 یودور 435 اتالر ایدر بوغزه یومرق برمز اتالر ایدر

ارقون صاغنده قلمن ۰ 404 اتالر ایدر آدلك ندن رشید بر سوکله
برایشید 405 اتالر ایدر باذن کافی بیت یری قن ندو غین آت یر
406 اتالر ایدر اکسکلک کله بو یننک یا الی الچی اولوز ۰
407 اتالر ایدر دولت سوزن دولت اولو مدم دولت سزدن
تیب قوز تولو مدم 408 اتالر ایدر قتی یو دوز سم قضا بکا
یتی 409 اتالر ایدر قیوبی یون یتو ایل آسینی بیکه یتون
410 اتالر ایدر آش طونی یله طونی او رایله 411 اتالر ایدر یول
اری یولده کرك 412 اتالر ایدر شر ایشی او دخین دنسو
خیر ایشی اوزدمه شر و شنسوئی 413 اتالر ایدر دسن
414 سکا یار او تو کو سکا یار اکسولد دکل اتالر
ایدر کیشولک وطی ایمانیدر 415 اتالر ایدر چایلغه
صو رسنکل اناسین قوب یورسین نیا قیار سین
آوازی قولاغمه خوش کلور دیش 417 اتالر ایدر
اوغلانجق لرینی او خنشه مش بر یردن قوشنجا الم
دیش ۰ 418 اتالر ایدر نیما ید سما الدر کیمه و دریسا

قورقونك اجله فایده سی یوقدور 387 اتالر ایدور بیر کویمس وغن

ییکن کندو یمس وغن دمور صنور 388 اتالر ایدور طوغرو کلن

قوتنکری قضاسیندن بتی دوور 389 اتالر ایدور قوتغلك قوشی

اواسین اغرلر 390 اتالر ایدور بورجلو بولت یالمی الچق اولور

ایدور 391 اتالر ایلی بتلی ادمی غیرت قوری 392 ایدور اتالر

کورنسندن کوزنی چوق 393 اتالر ایدور اشکولك برلك

بغله اندن تکرسیه اصمرله 394 اتالر ایدور کوسیه صقالك

مشتلی 395 مشلی خبرك اوله جغن سیلك دیمشلر اتالر ایدور

دولتسوز اوغلان اولمقدن دولتلو بیه قول اولمق یکدر

396 اولو یکلمز یکلمك قتی یکلور 397 اتالر ایدور اولی اردنجه

کسته اولمدی 398 اتالر ایدور اوله نله کیدنك دوستی اولمز

399 اتالر ایدور طوشن نقدر یوکرکسه بهاسی اکی اقجدر

400 اتالر ایدور کدیسوك یکرکی صمانلغه دك

401 اتالر ایدور جورکوکن جکولك یوغنسه غم یمه 402 اتالر

ایدور ات اتمکدن قجمز 403 اتالر ایدور ات اتکی

ایدر یوقلق طشدن قتدر 367 اتالر ایدر براجی بیك جبلو

سومز 368 اتالر ایدر تاز صو صالق قندرمز 369 اتالر ایدر

قورغه قون طوترمز 370 اتالر ایدر ایلق قان الجی بولجق

کمر کولك طوغرت 371 اتالر ایدر بوکم اسکی سوم کچمش

372 اتالر ایدر 373 قیدن عیرسنه یاغ کتورمز اجین ایتك

اندن کجر 374 اتالر ایدر بالیله قیمق اسینی الجیسنه قیمق

کرك 375 اتالر ایدر نره بانایق ایق جقمق کرك 376 اتالر

ایدر الولرك کوکلو مومبکی کرك 377 اتالر ایدر اوغلان

اوغلانندن الکو تعمیرسه 378 اتالر ایدر بکا یرمیی بربوله

المزم 379 اتالر ایدر اغاج قابو یاپلدیسه التون قبوجلکی

380 اتالر ایدر برلقمه بردکی الکو بیوتمز 381 اتالر ایدر

382 قوش ایکی قنادبر قیرق اکادخی یل بوینق اتالر

ایدر ایل الدوغی طاش اراق کیدر 383 اتالر ایدر

384 الله کلن ورغن دوکت بیرام دور اتالر ایدر یقلمش

386 یقلمیشی سوور 385 اتالر ایدر اجل سوزه اولمیوق اتالر ایدر

قورقونه

Yenimahalle Halk Kütüphanesi

بللودور 348 اتالر ایدر كوره كوره بهادر اولور 349 اتالر ایدور
اربلت اون طقوزی حیله 350 اتالر ایدر قاضیه یالكز
كرن سقالین سغاییب چقر 351 اتالر ایدر شفقت یمان
شفقت بولمز 352 اتالر ایدر الجق اوپمز یوجه قونر یوجه
اوچان الجق قونر 353 اتالر ایدر برمدطاری تراقجیه برقات
آج اولمش 354 اتالر ایدر یوز سرکه كوینه زیان ایلر
355 اتالر ایدر صوبو كیمنیجه طورلمز 356 اتالر ایدر قولوكم
دیكله قولا اولمز كتی 357 اتالر ایدر طانشقلو طاغ
اشر 358 اتالر ایدر قوردانوكی ینه قوردا اولور 359 اتالر
ایدر ایسدن قوتن صوق صوبی اوقور دایچ 360 اتالر
ایدر الاقرار من الایمان 361 اتالر ایدر قشغوبی
آل آخور كیر یغوات بللودور 362 اتالر ایدر اصل بری
اجقدر جبه داخی قایت ایمز 363 اتالر ایدر اقلكی
بر اكتدن ای ایدكی قلیدر 364 اتالر ایدر كسلی باش
كروبتمز 365 اتالر ایدر ایل قیرق یاغدر بیكور 366 اتالر

331 اتالر ایدر قوری یاننده یاش ده یانار 332 اتالر ایدر الله
ارسلان دوتلمز کوبجله کجکن طوتلمز 333 اتالر ایدر
انکجه بجون یاین یورو دیشین بوشلو یکین بجنه یودوسه
یاوه شر دیمش 334 اتالر ایدر مال قنشندر قندیسه فتنه
336 قوبر 335 اتالر ایدر بیرام استمین بیرامه ارمسون اتالر
ایدر بیلک توغیه برصیپی طاشی یتر 337 اتالر ایدر کشنوک
بغازی کندودن اشغه کرک 338 اتالر ایدر اتوکی
بوزآت یانینه بغلسه یا خوین خولسن یاتوین 339 اتالر ایدر
بوزاته عورته اوغلنه قوللق ادنک یوذی اغرمز
340 اتالر ایدر دیش ات قوتن طیومز 341 اتالر ایدر
کنسه مسلمان دیسک خاجی قلتوغنه جقر 342 اتالر ایدر
سرجیه چنبق بر دور 343 اتالر ایدر دو تلم بردو برانجه
345 نه وریپ 344 اتالر ایدر یوک بانجیدن اغلمز اتالر
ایدر بجیکله یا ز یادمز 346 اتالر ایدر اصلو صانو
صانجه دلو اولمش 347 اتالر ایدر قطلو کون طغشندن

315 وای اکاکیم الله تعالی ورحمه آتا لو ایدی نه طارم واروونه

316 سوجیلکه دعوم وار آتا لی ایدی الولوک دولت کیجلی

317 دولت بیله آتا لو ایدی آشغه قودسم یاس اولوری یوقاری

318 قودسم ایشی اولوری آتا لر ایدی آیلیک بیلیق قاتیندا صو

319 کتورینله سکلت صینی بردی آتا لو ایدی آو کیشی آدیندی

320 قودوقچه ادسنونسکر دن قودوقن آتا لی ایدی بیلیک

321 اشیجی برسنجی یا آتا لر ایدی یاتولک یوروبیه برجی وار

322 323 آتا لی ایدی الت اشلدار اوکوز آتا لر ایدی بیلیجی

324 دیواره وزطوترسه خوش دیمرسه کینه خوش آتا لو ایدی

325 اولدی اولدی اولمدی قی اشک قیوده بغلی آتا لو ایدی

326 یازلمشن یوبلمش یوق آتا لی ایدی یازولو یازوسنی کوزنه

327 کوک کوزمیجه کورد کرمز آتا لی ایدی برالمه براقتیه صوی

328 بیلک ادمیدی براقتیه صوغیه آتا لی ایدی بین بیلمن طغرین

329 بلور آتا لی ایدی بیلن اتولک وآر سعلسیتن ایبی براتولک

330 وکرسه یوقشدن بین آتا لی ایدی این دکلن بین کلن

297 اركنى قوننك طيور اتا لر ايدر اروغك اصلى بلورمز

298 اتا لر ايدر طون كوبكدر هم اوستوكه اورتودر

299 اتا لر ايدر يتشول طانشمندك سوزى كجمز مكر عورتى

301 كوزل اولا اتا لر ايدر بركشى كير باش كوردكسه

302 دنه بوزغو صنمه اتا لر ايدر بنى حاجه يدر الدينه

303 304 اتا لر ايدر جاق دبى قراكو اولور اتا لر ايدر

تنكرى ويرملوا بولك لك يو آسنده آيى ويرور

305 306 اتا لر ايدر كيه طوشى يرركمه قوت اتا لر

307 ايدر يوكك قا اكر صمان دكو يسه اتا لر ايدر

308 يوز سپاهيدن بر كوبك يكدر اتا لر ايدر جهود

309 اتمكن يى يسه جهود بودينى قور اتا لر ايدر كمش

310 يموركنك الب جانمه اتا لر ايدر لعنت يكدو كولب

311 دغويه اتا لر ايدر صوفى صوغان يمز بوجق صابن

312 313 تنز اتا لر ايدر ايل اوكو نه كسه طورمز اتا لر ايدر

314 قوق بازركان نه اصى ايدر نه زيان اتا لر ايدر

279 یوسدغی کیسلک طوملو کلسون اتالر ایدر کوپلک اوستنه
280 قشکمی وار دیدلو ملولک اولورسن اتالر ایدر الک
281 المدنا اوسوندر اتالر ایدر دوکلک اشکایاو شوق
283 282 اوبسغولک ایشمه اتالر ایدر بال اولی بال یمزمی اتالر ایدر
284 دنیانی اسیدکیعتلودر اتالر ایدر املک کابنی قواوجلک
286 285 قوتما اتالر ایدر غریب کوبیکمنا اولور اتالر ایدر بنوه
287 بیاغی ممتد بیاغی تیمکف اتالر ایدر قنی صبر کلن
288 کیتر اتالر ایدر باشی کیجلک لیستر اولمز ایت
289 اتالر ایدر لهیسکله قلقان یتیما الغله او تودر
291 290 اتالر ایدر بلور دان بیر کولک اشله اتالر ایدر
292 یور دلک اتلو سندان قتلو سی یکدر اتالر ایدر
293 ایل ایلدن ابن قیشی اولمز توره سی ایرق اولور اتالر ایدر
294 سوز طقوز بغوندر بوغه بو غنسق بلماک اتالر ایدر
295 اوطلیه ایت اتا یه اتالر ایدر دلویکه حلوا یکدن
296 اصلو یله صواشمکدر اتالر ایدر اج امان بلمس

261 اوغوزلین یوکونوب آتشکار . بوزلر آتالر ایدی
بوکونی کونیه قیمنلر عیش بیلکه گیتغا اوینه امك دیمش
263 اتالر ایدی بشقی قتله بوزلر قابی صویله یوزلر اتالر 262
264 یومکی یوزی کسه بصمنی اتالر ایدی طویه دیربت دلو
265 سوکا صبردن اتالر ایدی علمکمز دیوان اولر
267 اتالر ایدی نهر کبی کندو جو رکینه کوز اتش اتالر 266
268 ایدی صوبت ورنجه ورب ویرلا اتالر ایدی صبروبی
269 صودرسین اتالر ایدی باغه قیوطونا بنجه یوغن
270 قراره ورنمی اتالر ایدی قلندره قیشی اولودی شلر
271 دیرمکه طوربمسوز دیمش اتالر ایدی انکل حق
272 وارسه طوزانی قومیه اتالر ایدی یوردقوی تدن
273 یلو کونیك یکدر اتالر ایدی کلجانجینك بکلکی
274 جراهم جلق دیمشلر اتالر ایدی نه بولدم ونه یوقلدم
276 اتالر ایدی قلب قرانور قلتبان کونر اتالر ایدی 275
277 قلغان قضا صوبکتوردمك کرك اتالر ایدی یوت

دكونه اوقشلر ياصو اكسكدر ياأودون اكسكدر
اتالر ايدر 243 اغورلك كونله اوقى ات دير 244 اتالر ايدر
بوقوزقوزغون اغرمى دير 245 اتالر ايدر كچيه جانو قيوسى
قصابه ياغ قيوسى 246 اتالر ايدر اوّلك طعام اندن كلام
247 اتالر ايدر ايكى قودش صوشمش ايله اكا انمش
248 اتالر ايدر يكيت خوش يخجق بوشن 249 اتالر ايدر طاى اتدن
طيق بكدر دمنه 250 اتالر ايدر طقوزى وير اونى قرتق
251 اتالر ايدر ايكى بر المه يكيت ديب قوى المه 252 اتالر ايدر
اتا دوستى اوغوله ميراثدر 253 اتالر ايدر عاشقه ياصبر
ياسفر كركدر 254 اتالر ايدر اولك كوجوجوكى آلـ
بيوكى 255 اتالر ايدر سنت وار حمله كسمك يوق 256 اتالر ايدر
يمشى يى اغاجين صورمه 257 اتالر ايدر ايلك اغزى فالدر
ندريسه اولور 258 اتالر ايدر بكلر دوه بكى
اولور قنجو ويه اولورسه يدلور 259 اتالر ايدر بكلرك
عقلى اولمز عقل اشتين دولت اشلر 260 اتالر ايدر

اوینایمین قزیرم طاردودر 226 اتالر ایدور قیونه کچله
وردن کیک اصّی ایلمز 227 اتالر ایدور کوبکسوز چبانک
قیونی قورتدیر 228 اتالر ایدور صاقینغ کوز چبن دوشکن
اولور 229 اتالر ایدور کشنوک مصاحبی کندودن
یک کرک 230 اتالر ایدور بک الوکور سکا قول اکسک
اولمز 231 اتالر ایدور یکت بشندن دولت ایاق اولمز
232 اتالر ایدور مال قندیسه کندوی سویکندورور
233 اتالر ایدور اشکی اسی دیدوکی یو بغله 234 اتالر ایدور
بلنله بلمین براولمز 235 اتالر ایدور ایله سنی صوتغه
ایل سکا صورسون 236 اتالر ایدور طودن الکمین
حرامزاده 237 اتالر ایدور حقک دکدی جه کلمیاسین
238 اتالر ایدور یورت یورتدن قتلودر 239 اتالر ایدور
یاردن خیر کلمز 240 اتالر ایدور اتله طرنق اراسنه
کرن پیوب چقر 241 اتالر ایدور برکشی نوک قرنی
دوکولمش وای ارقم درمش 242 اتالر ایدور اشکی

بهتاندن اولور ار اتالر ایدر 209 اودله صو دلسوز یاغدر

210 اتالر ایدر لقمه شفقت 211 آرتورر اتالر ایدر ایلك

ادن ایلك بولور اتالر ایدر 212 خسته صاغلیغه حکیم قاپویه

کلور اتالر ایدر 213 اینی آلت آغاج یانوکا قو اتالر ایدر 214

ایت آغزین کملك طوتر اتالر ایدر 215 ایتی بوکنا ور

اولسون بر داخی ور دیر لسون اتالر ایدر 216 کدنك

اوصلولغی صیغن کورنجه دور اتالر ایدر 217 قاضی آتمکن

قرنجه یمز اتالر ایدر 218 عیسی ایچون موسایی قیمزلر اتالر 219

ایدر صباحدن قرنین طویورن کوجکدن اولین

آلدیمش اتالر ایدر 220 یالوکون الت اوازی حقمز

اتالر ایدر 221 عورت دون دوکی او تنکری یمز عورت

بوز دوغی او تنکری یمز اتالر ایدر 222 طوز اتمك

بلن دن ایت یکدر اتالر ایدر 223 جان آلجیدن قورقب

اوغلانجقلرك یوزن اوکرتمه اتالر ایدر 224 بر

صندوغك بر داخی صنمق سنومدر اتالر ایدر 225

190 آتالر ایدر اولدوکی بیتمز قوزاغاجندن تابوت ایستر
191 آتالر ایدر بوغز ایچنه لنجه ایچه اوزلور 192 آتالر ایدر
جان آچی اغلنی یقلر اولشدرمش انك اکه بنم بکاتك قوشن 194 آتالر ایدر
بغدای اتمکك یوغیسه بغدای دلك یوقی 195 آتالر ایدر
طمعجوق زیان ایدر 196 آتالر ایدر هر زیان برافکت اولور
197 آتالر ایدر ایلموکه ایلك اولسه اوکوز بچاق اولمزدی
198 آتالر ایدر کوزنسوز قوشك یوآسنی تکری تعالی
یپر 199 آتالر ایدر علت علت بل اورغنه اوز قیمتلر
200 آتالر ایدر قزلر تیز صولر 201 آتالر ایدر دعوجوك
دانشمند اولدی یارجك الله اولسون 202 آتالر ایدر
شوم اولندن بینه شوم طوغر 203 آتالر ایدر برسویله
براشیت 204 آتالر ایدر طوغمدق قدوغه تور بجمه
205 آتالر ایدر بودلك اوغلان بیرطوتار 206 آتالر ایدر
ایله اوبلنلسلرین بوشار 207 آتالر ایدر ایل ایچون
اغلین کوزنجیقسون 208 آتالر ایدر یغودد قیا یقلور

177 کشی عیان المق چتین بسلك قولای اولور اتالر ایدر

اتك یوروکن السیکوك چقرسه طالعك اتالر ایدر

178 — 177 عورتك مستور سینی ال کوزن چقرسه طالعك اتالر ایدر

179 اول یا یلمش عورتك طوتلمش طونك دکلمش اتالر ایدر

180 طمع طاش یرد طاش باش یادر اتالر ایدر

181 هر کمك باغ وار یورکند طاغ وار اتالر ایدر

182 ارقین ملینی ده بولور قات ملیند قوزسین اتالر ایدر

183 دوستلیه اتمکی اینجه جك اوزنجه یمك کرك اتالر ایدر

183 اودنجی کوزی اینجك اتالر ایدر کوکل یکن

184 تکویه ادمن اتالر ایدر خاتون الکرنجه قلدیغی

185 خوش کورمك کرك اتالر ایدر اولوتی دوشکیده اولمق

186 کرك اتالر ایدر کشی آجقمینجه آج حالین بیلمز

187 188 اتالر ایدر آجیده اجللی سویلیسون اتالر ایدر

ایوبی بلکلت تماشایه بق قودی بلکلت کفن یرقله

189 اتالر ایدر سویلینن دن اولمه دکلیاندن اول

158 اتالر ایدر مسجد یقلدیسه محراب یرنده دُر 159 اتالر ایدر
یاغ یلان قیش کرجك 160 اتالر ایدر قیش قیش کرك
یاذیاذ 161 اتالر ایدر اودقیش کونیوك کلستان ایدر 162 اتالر
ایدر باش صاغ اولجق بهرك اکسك اولمز 163 اتالر ایدر
شریعتی خوش کورن خوش اولور 164 اتالر ایدر آی کور
اوروج طوت آی کور بیرام ایله 165 اتالر ایدر بکا
شعده ویمین کوزجقسون 166 اتالر ایدر خبری ویرندن
النی اصلو کرك 167 اتالر ایدر اوده برکو اولنجه یاسن
بیك کوز اول 168 اتالر ایدر عبرت التندا ار المیش 169 اتالر ایدر
بولدم بیلکه مدم بلدم بوله مدم 170 اتالر ایدر الك اشتن
یکی کوزك اشیده اولسون 171 اتالر ایدر انجق اشم غوغا
سوز باشم 172 اتالر ایدر خبر دیدکلربجه اولمز 173 اتالر
ایدر طول اوتی ارقدن قیون کلور ایدر 174 اتالر اتوکی
دوست بکی صقله دوشمان بکی بن 175 اتالر ایدر
یاشکا طیراق قیمه قیرسك الو یردن قوی 176 اتالر ایدر

یرایوا اولور 140 آتالر ایدر کلمک ارادت کیتمک اجازت
141 آتالر ایدر قیون چوبان سوزنا اولمز 142 آتالر ایدر یورغانه کوره
کوره کسیل 143 آتالر ایدر کجی یتدوغی یری اشر یاتور 144 آتالر ایدر
آرایونی اوج کز 145 آتالر ایدر بودخی کلمز اولسه
یاتش طورش اوکرندم 146 آتالر ایدر صواشندیمرغی کم
اکار 147 آتالر ایدر جمیعه مختلق ومثلو اولا آتا
حقلمش 148 آتالر ایدر بکون کی هرکاله نوبتی بزوم دکلدر
طورلی ایروق یرده اشته 150 آتالر ایدر دوشمنی سن
کندکدن بکن کورالو چیقرسه طالعک 151 آتالر ایدر
قلم جومرد الورنه ولرسه یورد 152 آتالر ایدر ازی بلمین
چوغ هیچ بلمز 153 آتالر ایدر جومرد الینی کیسه کسمز 154 آتالر
ایدر ازچق زیه کیدرسین چوق کتورمکه
155 آتالر ایدر بش بهق دوز اولمز 156 آتالر ایدر
حمامده بر طاس صویی بلمیان حمامی باشنه یقرسک بلمز
157 آتالر ایدر کاروان سرایله حمام ایل اویدر

هر ایشك بر وقتی واردر (121) آتالر ایدر رحمت سوز لقمه
یمز (122) آتالر ایدر یاغورلق ایت روسیلق ایت انصاف
الدن قومه (123) آتالر ایدر علتله دیرلی مختله جان ویرر
(124) آتالر ایدر ناکسله جومردلك خرج بودر (125) آتالر ایدر
دشمانوك عمر آجیه کبی اولسون (126) آتالر ایدر نه بوند
اول اصل ونه بونش اول بصل (127) آتالر ایدر بوتت
اوینمز (128) آتالر ایدر اصلو دلوبیه اوینمز (129) آتالر ایدر
کجد بلمز سك کبریه طولان (130) آتالر ایدر بات ندکلو
ارق اولسه آتك اوستنده یادشور (131) آتالر ایدر صقالی
قرا کیشی ابله ابله اولور (132) آتالر ایدر امه کوك ساغنج
امکنه دنسون (133) آتالر ایدر آجو بغاز آج قلمز
(134) آتالر ایدر اوکه کیکن سجده حرام (135) آتالر ایدر باق
باقشك ال ایلشك (136) آتالر ایدر جرك بغله نولك کور
الجسی اولور (137) آتالر ایدر باشنه کلن بشمعی (138) آتالر ایدر
بیمز اسیرکن قولقدن چقدم (139) آتالر ایدر اوقنان

پیك دوستدن بر دوشمان چقدر • 102 اتالر ایدر • کوننه کوره

کورکن کی • 103 اتالر ایدر • طاشنی جك بوغسه بر کوك یانکا

قو • 104 اتالر ایدر • یوز باشی ایسه طوکوز کوتدورره •

105 اتالر ایدر • دل ابسم اولسه باش اسندره • 106 اتالر ایدر

الوکبری اولسه بصوب کجه • 107 اتالر ایدر • عورتوکله

بازارلك کسه ایانمه • 108 اتالر ایدر • بویکت لکن بوقوجلکن

بللودر • 109 اتالر ایدر • یا بو طاشی یا بودن قلمز • 110 اتالر ایدر

یلوکوز طاش دیوار اولمز • 111 اتالر ایدر • دکلو طاش

یوده قلمز • 112 اتالر ایدر • قوری نوروا بله ات دوتلمز

113 اتالر ایدر • اغولسا اتادن کورمینجه صفره صالمز

114 اتالر ایدر • قوش قضاسور • 115 اتالر ایدر • کندو کوزنده کی

هونی کورمز بر کوکوزندکی چوپی کورر • 116 اتالر ایدر

هر کشی کندو عیبنی کورده در • 117 اتالر ایدر • هیچ کندو صاینی

کسمز • 118 اتالر ایدر • ورن الور الن ویرور • 119 اتالر ایدر

کوپه کوپ دیمك کوپ داخی دوپ دیر • 120 اتالر ایدر

اخشامدن صکره قاپوکی یاپ ایدر اتالر باصقو سوز
سازی ییل آلور اتالر ایدر بال طوتن برماغن یالر
اتالر ایدر بلاجکیننه بال یمز اتالر ایدر آروتی
سوکیدر بالی انرزنی اتالر ایدر کوزل قنده ایسه
غوغاسوز اولمز اتالر ایدر کل دکنسز اولمز
اتالر ایدر عیب سوز یار ایستین یار سوز قلور
اتالر ایدر قونق امدوغی یمز بتودوکین یر اتالر
ایدر آدم نفسیدن حیوان یولاریندن بدلور اتالر
طمه طمه کول اولور دشمان کوزی کور اولور اتالر ایدر
ورد غلت بر کورسه سندخی کوزلت قیب اتالر ایدر
دلت دوزنك دوجه اصّی سی واردر اتالر ایدر
دونیه برج کرکسه بو بینی اوزده اتالر ایدر قوبدله
قیون دوست اولمز اتالر ایدر آغاج نقدر اوزسه
کوکه ارجکی یق اتالر ایدر جای بدغندن کوز فی
اتالر ایدر کشنوك بلداشی نیجو غیدر اتالر ایدر کشیه

قودش اوقشمه 67 اتالر ایدر بر کودش بوکور بلیش 68 اتالر
ایدر کوکی اوراق وقتنده واوزغی کورك وقتنده
آل 69 اتالر ایدر دکرمنه وارن اون اوکدر اودکی
نوبت صورر 70 اتالر ایدر اودکی حساب بازارده
راست کلمز 71 اتالر ایدر کون وارکی طوارلك اوکیور
73 اتالر ایدر بلمزم دیمك جوق درلو قضا صور 72 اتالر
ایدر امانته خیانت اولمز 74 اتالر ایدر یارم کونه
یاریش یقدر 75 اتالر ایدر اویلالك یولداشه قوشلوغدك
کوی 77 اتالر ایدر المبوله بوربج اودنمز 76 اتالر ایدر
78 دریه کوج دیمشلر اکنه سینی باشنه صوقمش اتالر ایدر
محنت کیرو سندن جمکدن دوشوب صویه بغلق یکدر
79 اتالر ایدر ستر مایك بر بومرده بسه طاشه جالك
80 اتالر ایدر قموقوشلر اوجی نسنه یق بلدرجین اجیدی
الوردی در 81 اتالر ایدر طمز لقسون یغوت اویمز
83 اتالر ایدر یل اسمنجه جوب دبرنمز 82 اتالر ایدر

اغلانی یومشه صل اردغه سن واز آتالر ایدر بورجه اچی
اکی کز اسیر آتالر ایدر باشنه کلن حکیم آتالر ایدر صارو
سمان وقتنده صارو آلتون الور آتالر ایدر چولک قوش
اکی آیاغنده طوتلور آتالر ایدر قوقسز قوشک یواسی
طغان یانده اولور آتالر ایدر کوجدولک یوردک
قدری قندق یرتده بلنور آتالر ایدر قوم دشمانلغی
دشوار اولور آتالر ایدر دوستلهی ایج صاتوب آناز ایله
آتالر ایدر جاهلک دوستلغندن عاقلک دشمانلغی یکدر
آتالر ایدر قوردی بعمغه قوردنکی کوپک کرک آتالر ایدر
بر کو آتنه بنی بزار آتالر ایدر قارانوجون یغوکه آیق
اوشنده آتالر ایدر کسماد وکولک الی اوب باشکه قو آتالر ایدر
سبب سوز سوز سوبلکمن دلیل سوز جراغ بیمن آتالر ایدر
وای اول کوکه که بت اوشه آتالر ایدر وای اول اوکه
ترک دوشه آتالر ایدر الولار له اورغی چکشمه آتالر
ایدر ترک آسی اودغ دکن اشی بورج آتالر ایدر زنی دوتله

ایدا یضاف الدن قومه 32 اتالر ایدر طوغری سویلیه
اولوم یقدر 33 اتالر ایدر ایدن بولور اکلیان اولور
34 اتالر ایدر کیسنوک عیبنی سویلمه یرك قلاغی واردر
35 اتالر ایدر دکود کلیان کندو عیبنی ایشدر 36 اتالر
ایدر صوك پشیمانلق اصی ایتمز 37 اتالر ایدر کندو ا
دوشن اغلمز 38 اتالر ایدر اورتاقلق اوکوزدن باشقه
بوزغو ییکدر 39 اتالر ایدر ادنکی دانه بربجدن
بوکونکی بولماج یکدر 40 اتالر ایدر آدم آلاسی ایچنده
طوار آلاسی طشنده 41 اتالر ایدر کیشی نه اکسه آنی کتورر
42 اتالر ایدر قویوی بویکجه قازناکه سن دوشه سین
43 اتالر ایدر حیرصن ایشوکه حیرکله باشوکا 44 اتالر ایدر
قولاغوز سوز قویش اوچمز 45 اتالر ایدر قوش اولاتن بیالر
قوش اولات ایدورنلر 46 اتالر ایدر هر یومری قوز اولمز
47 اتالر ایدر تکلی جوجکدن یول کسنرجی جوق اولور
48 اتالر ایدر حبوك طوغروسی اوغلاندن آل 49 اتالر ایدر

3

ایدر اتالر 12 طاغتمه اکسوکوک دیو کوچم ایده 13 اتالر

14 ایدر اتالر انمز کمسیه اشین اولدوغی یغون بینو قودلت

یك سنسه قول ایدر 15 اتالر اولون بلوا یون صلسه قول

ایلوك ایدر 16 اتالر اچنده بورك یارلسه باشی اچنده

17 ایدر اتالر بولو سنی اول ایلوکسه ایلك اکر صال صویه ایله

قیز اون ایدر 18 اتالر یکدر اشلك ایلق طورمقدن ایلق

آزمانه اصل ایدر 19 اتالر بولمن بخت دخی ورسه ورمز اره

اوق اکری ایدر اتالر یر 20 نشنه باشنه بلق ایدر 21 اتالر یمماز صاغ

قورت هو ایدر 23 اتالر حقی تکری حقی قوکشی 22 ایدر اتالر سیکه طوغری

کچن سزی ارکلین طوشنك 24 ایدر اتالر اچمز سینی قرنشی

تکریسی دخی طوشنك وارسه اسی ایتك 25 ایدر اتالر بلور

طینمه اوصویه اننه وعورته بکلره 26 ایدر اتالر وکردنا

قمکه بیوسین کسنولك 27 ایدر اتالر 28 اولمز کهل ابله ایدر اتالر

ایدر اتالر قلمز نه کو اوبو بوبوج 29 ایدر اتالر فقیملر قابولك 30

سك ایدر نه ایدر اتالر 31 کوج اولدی صباح قون اولدی اخشم

کوروکلیا جهانده کولوسوزا ولماغیجوز آشکارا اول سببدن
آدورلدی بوکا کتاب آتالر اوقیانلر دکلیانلر
اولمسون خوار ذلیل • بو سوزلوکی جمع ایدنه توفیق ایمان ورسون
جلیل • بو کتاب بو بیله ختم اولدقده تمام • هجری توقت
سکز یوز سکسان بشی اولمشدی والسلام •• کلدک
ایمدی آتالر سوزینی سویلیه بلوم • هر بری نه دمش اکودنی
شرح ایلیه بلم • آتالر ایدر الو سوزی یوده • قلماز •
آتالر ایدر الوسین بلمیان تکریسینی بلمز • آتالر ایدر
اولولارک سوزی قرآن کریمدن الا یاننجه یلو آتالر ایدر
الولر اکودین طتمیان الویوقلو • آتالر ایدر اوکین
اکلمیان صوکین طکلاز • آتالر ایدر طاغ نقدر
یوجه بیسه یول اوستندن آشار • آتالر ایدر آتسین کور
قوین آل قیسین کوربدن آل • آتالر ایدر یول بلمزسک
یوله کیت • آتالر ایدر یولده کتمیانی یونه کتوردلر آتالر ایدر
قرنجیه دخی مردانه یوق • آتالر ایدر یلانی یمشق دیو لصونه

هذا کتاب آتالر بفرمایدا اوغوللره

بسم الله الرحمن الرحیم

هر ایشنیک اولی بسم الله الرحمن الرحیم اولا نقدر مشکل ایش
وارسه یردم جیسی اولا عقلله اردی دو جهانی حقدن غیری
بولمدی هر کیمه حق کرکسه نعمتنه شکر ایلسون کوکلیندن
کدرمسون مدام آنی ذکر ایلسون هم رسولنه صلوات
وسلام بی حد بی پایان ابوبکر عمر عثمان علی بیلکو اسلام
I
ایلدی عیان حسن حسین حمزه دو کلنه فکرلر اولسون
اصحاب اتباع رسوله اوزرنه ذکرلر اولسون حق تعالی
II
بیورر ولقد کرمنا بنی آدم آدمی اولدرکه حق سوزله
III
عمل ایلیا هر سوزی قبح و وار عقلله اولسه سویلیا سوزنم
جوق دردلو دردلو هر بری بر صورتدن کلور عقلی اولان حق
سوزی بولدوغی یرده الور آتالر سوزی قرآنه کرمز یا نیچه
IV
بیلشور بس بو سوز اولسه سوز حقیقتده بولیشور سویلنمامش
سوز جهانده هرکز اولمیا سویلنمش کوکلکا یار سویلکان